

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

DE ETHERRECLAME IN BELGIE: HET WETTELIJK KADER

Begin 1987 heeft het Parlement een nieuwigheid ingevoerd: de lang verbeide maar steeds weer uitgestelde vrijmaking van de etherreclame¹. Tot dan gold een absoluut verbod tot het uitzenden van reclame op radio en televisie. Althans, op het eerste gezicht leek dit zo te zijn, maar bij nader toekijken bleek het verbod, zowel in rechte als in feite, toch flink geralitveerd te moeten worden.

Allereerst is het verbod beperkt tot de openbare omroep: de oude omroepwet van 1960² werd weliswaar in 1977 (Franse Gemeenschap) en 1979 (Vlaamse Gemeenschap) bijna in haar totaliteit opgeheven³, enkele artikelen, waaronder het reclameverbod, bleven bestaan (artikel 28, § 3).

Aangezien het reclameverbod ingeschreven stond in het voormalig statuut zelf van de openbare omroep, betekent zulks dat het uitsluitend gold voor diezelfde openbare omroep; met andere woorden, etherreclame via privaatrechtelijke omroepen is wettelijk nooit verboden geweest⁴.

Bovendien spreekt de wettekst over «*handelsreclame*»⁵, wat op zijn minst een aantal *distinguo's* suggereert tussen reclame, handelsreclame en niet-commerciële reclame. Ook de zogenoemde sponsoring-praktijken, die vooral de jongste jaren zijn ingeburgerd, vallen strikt genomen niet onder het handelsreclameverbod van de omroepwet.

Voor het goed begrip van wat verderop in deze bijdrage wordt betoogd, is het derhalve nodig vooraf de gehanteerde begrippen te definiëren. Een moeilijkheid daarbij is dat de wetgever én de uitvoerende macht nagelaten hebben zich zelf van deze nochtans essentiële taak te kwijten. Aan de hand van enkele adviezen van de Raad van State, van de parlementaire voorbereiding van de wet, van teksten van de Europese Radio Unie en van de Europese Gemeenschap, en desnoods van de verklarende woordenboeken, zullen wij pogen deze leemten op te vullen.

Begrippen

Reclame

De enige wettelijke houvast, en dan nog onrechtstreeks, wordt geboden door een decreet van de Franse Gemeenschap van 8 juli 1983⁶. Dit decreet reglementeert in eerste instantie de zogenoemde niet-commerciële reclame, maar

de wet van 30 juli 1979 zou zijn getreden. Men leze in dit verband de studie van D. VOORHOOF, «*Massamedia of Kassamedia — Analyse van de reclameverboden voor de audiovisuele media*», *T.B.P.*, 38e jg., nr. 4, p. 267-278. Overigens is deze discussie intussen achterhaald door de uitvaardiging van het K.B. van 5 juni 1985 tot wijziging van voornoemd K.B. van 20 augustus 1981 (*B.S.*, 15 juni 1985), waarbij bij wijze van een nieuw artikel 16 de handelsreclame in de uitzendingen van stations voor lokale klankradio-omroep wordt toegestaan, mits wordt voldaan aan een reeks vormelijke en inhoudelijke voorwaarden.

⁵ «Het is de instituten verboden uitzendingen te doen die een karakter van handelspubliciteit vertonen.» Vlaamse juristen ergeren zich terecht aan dergelijke aanslagen op het Nederlands. Wij gebruiken in deze bijdrage waar het kan de term *handelsreclame*.

⁶ Décret du 8 juillet 1983 réglementant la publicité non-commerciale à la radio et à la télévision (*B.S.*, 13 augustus 1983).

¹ Wet van 29 januari 1987 betreffende de radiodistributie- en de teledistributienetten en betreffende de handelspubliciteit op radio en televisie (nog niet gepubliceerd).

² Wet van 18 mei 1960 houdende organisatie van de Instituten der Belgische Radio en Televisie (*B.S.*, 21 mei 1960).

³ Decreet (Nederlandse Cultuurgemeenschap) van 28 december 1979 houdende het statuut van de Belgische Radio en Televisie, Nederlandse Uitzendingen (*B.S.*, 25 januari 1980).

Decreet (Franse Cultuurgemeenschap) van 12 december 1977 «*portant statut de la Radio-Télévision Belge de la Communauté française (RTBF)*» (*B.S.*, 14 januari 1978).

Wet van 18 februari 1977 houdende bepalingen betreffende de openbare radio- en televisiedienst (*B.S.*, 2 maart 1977).

⁴ De wet van 30 juli 1979 betreffende de radioberechtiging (*B.S.*, 30 augustus 1979) voorziet niet in een algemeen, ook voor de niet-openbare omroep, geldend reclameverbod. Toch bevatte het koninklijk uitvoeringsbesluit van 20 augustus 1981 «houdende reglementering voor het aanleggen en doen werken van de stations voor lokale klankradio-omroep» (*B.S.*, 19 september 1981) een bepaling in zijn artikel 16, waarin het de stations voor lokale radio-omroep werd verboden uitzendingen te verzorgen «die het kenmerk van handelsreclame vertonen». Er is over de rechtsgeldigheid van die bepaling twijfel gerezen, omdat ze buiten de grenzen van

geeft terloops in zijn artikel 1 toch ook een definitie van reclame, nl. «le parrainage de tout programme et la diffusion de tout message, qui sont faits contre paiement d'un prix en argent ou d'un avantage en nature». Uit deze omschrijving kan worden afgeleid dat de term reclame, i.c. etherreclame, een verzamelnaam is zowel voor sponsoring (parrainage) als voor betaalde of vergoede boodschappen. In ons verder betoog zullen wij het begrip *reclame* dan ook gebruiken als *het geheel van de handelsreclame, de niet-commerciële reclame, de commerciële sponsoring en de niet-commerciële sponsoring*. Bij elk van deze begrippen blijven wij nader stilstaan.

Handelsreclame

De omroepwet van 18 mei 1960 legt de openbare omroep weliswaar verbod op handelsreclame uit te zenden, maar definieert het begrip niet. Ter gelegenheid van de voorbereiding van de omroepwet legde de toenmalige minister van Cultuur Pierre Harmel, toeziende overheid van het Nationaal Instituut voor Radio-Omroep⁷, aan de Raad van State de vraag ter advies voor of samenwerking op televisiegebied tussen het N.I.R. en sommige overheidsdiensten, zoals de Algemene Spaar- en Lijfrentekas, de Koloniale Loterij of zelfs niet commerciële verenigingen (bij voorbeeld verenigingen zonder winstoogmerk) verenigbaar was met het verbod tot het voeren van «handelspubliciteit of andere winstgevende publiciteit» opgelegd door de radiowet van 1930⁸ en met de beginselen van gelijkheid en van vrijheid van handel en nijverheid.

De Raad van State heeft in zijn spraakmakend advies van 23 maart 1960⁹ onder meer het volgende gesteld (vertaling uit het Frans): «Het N.I.R. mag geen uitzendingen verzorgen die tot voorwerp zouden hebben het aanprijzen van de produkten of de diensten van een handelaar, een nijveraar of elke andere persoon die een winstgevende werkzaamheid verricht met de bedoeling zijn particuliere belangen te dienen of om op die wijze een beloning te verkrijgen, zoals dit het geval is voor prospectussen, advertenties en reclameboodschappen in de dagbladen.» Dergelijke uitzendingen zijn volgens het advies van de Raad van State immers handelsreclame, verboden door de wet. Uitzendingen die echter niet onder deze omschrijving vallen, zijn geen handelsreclame en zijn dan ook niet strijdig met de wet. Want, zo stelt het rechtscollege: «Door de ASLK en de Koloniale Loterij bekend te maken, begeeft het N.I.R. zich niet aan handelspubliciteit met winstgevend doel.» De twee vermelde overheidsinstellingen bevinden zich in hun werkzaamheid niet in een concurrentiële positie met andere particuliere ondernemingen en streven evenmin winst (lucres) te eigen profijte na, aangezien hun opbrengsten (bénéfices) de gemeenschap ten goede komen.

Over de v.z.w.'s zei de Raad nog dat het N.I.R. hun belangeloze werkzaamheden bekend mag maken, voor zover er geen produkten of diensten worden aangeprezen, die een dergelijke v.z.w. eventueel bijkomstig kan leveren.

De conclusies van de Raad van State luiden dan ook:

«1° dat het N.I.R. reeksen van tv-uitzendingen mag realiseren in samenwerking met de ASLK en met de Koloniale Loterij, om in een geest van strenge onpartijdigheid deze diensten bekend te maken;

2° dat het in dezelfde geest mag samenwerken met v.z.w.'s om hun belangeloze werkzaamheid bekend te maken; het is verboden publiciteit te maken voor de commerciële of industriële werkzaamheid die deze verenigingen bijkomstig verrichten.»

Uit dit advies van de Raad van State kan derhalve het volgende worden besloten:

— Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen (toentertijd wettelijk verboden) handelsreclame en het (geoorloofd) bekendmaken van de niet-winstgerichte activiteit van overheidsinstellingen en verenigingen zonder winstoogmerk.

— Als handelsreclame moet worden aangemerkt het aanprijzen van produkten en diensten van elke persoon die een winstgevende activiteit verricht met het oogmerk zijn particulier belang te dienen.

De hierboven geciteerde definitie van het begrip handelsreclame, vooropgezet door de Raad van State in 1960, stemt niet ten volle overeen met de omschrijving die de wetgever elf jaar later heeft vastgelegd in de wet van 14 juli 1971 betreffende de handelspraktijken: «Voor de toepassing van deze wet wordt onder handelspubliciteit beschouwd (sic) *elke informatie die wordt verspreid met de rechtstreekse of onrechtstreekse bedoeling de verkoop van een produkt of een dienst bij het publiek te bevorderen, ongeacht de plaats of het gebruikte communicatiemedium*» (artikel 19). De wetgever is met name beduidend ruimer, omdat volgens zijn definitie de finaliteit van handelsreclame is de *bevordering van de verkoop* van een produkt of dienst, zonder dat het maken van winst daarbij voorop hoeft te staan, terwijl daarentegen volgens de Raad van State het *winstoogmerk te eigen profijte* een essentieel bestanddeel is van de handelsreclame.

Getoetst aan de definitie van de wetgever van 1971 zou bijgevolg «het bekendmaken van de niet-winstgerichte activiteit van overheidsinstellingen en verenigingen zonder winstoogmerk» evenzeer onder het begrip handelsreclame kunnen vallen. Het voor de hand liggend besluit zou dan kunnen zijn dat de radio- en televisiespots tot bekendmaking van overheidsdiensten, zoals de ASLK en de Koloniale Loterij (intussen Nationale Loterij), moeten worden aangemerkt als (toentertijd) wettelijk verboden handelsreclame.

Dit was evenwel niet de visie van de Raad van State. In een nieuw advies aan de minister van Nederlandse Cultuur en diens collega van Franse Cultuur, verleend na de inwerkingtreding van de wet betreffende de handelspraktijken¹⁰, handhaafde de Raad van State zijn standpunt van twaalf

⁷ Afgekort tot N.I.R.-I.N.R., opgericht door de radiowet van 18 juni 1930, voorloper van de BRT-RTB.

⁸ Artikel 3, derde en vierde lid, van de radiowet van 1930 legt het NIR-INR verbod op in de uitzendingen aan handelsreclame of andere winstgevende reclame te doen; dit verbod geldt ook voor de mededelingen, die de omroep eventueel uitzendt.

⁹ A.9505/III-6-291 van 23 maart 1960, niet gepubliceerd.

¹⁰ A.18.613/y-6-566 van 11 juli 1972, gepubliceerd in het verslag van de parlementaire onderzoekscommissie betreffende het rechtstreeks of zijdelings inlassen van publicitaire teksten of afbeelden.

jaar tevoren. Hij grijpt eenvoudig terug naar zijn vroegere definitie en bleef in generlei mate stilstaan bij de al dan niet vermeende strijdigheid met de definitie, vervat in de wet betreffende de handelspraktijken.

Niet-commerciële reclame

De term «niet-commerciële reclame» dook voor het eerst op in 1983 naar aanleiding van de indiening in de Raad van de Franse Gemeenschap door de heer Lagasse en C^o van een voorstel van decreet «réglementant la publicité non-commerciale par les moyens de l'audio-visuel»¹¹. Weer verwees de Raad van State naar zijn vorige adviezen en voegde daar nog aan toe dat, aangezien tijdens de parlementaire voorbereiding van de omroepwet van 1960 geen opmerkingen werden geformuleerd over de wijze waarop hij toentertijd het begrip handelsreclame had gedefinieerd, mocht worden aangenomen dat de wetgever zich bij die begripsomschrijving had aangesloten¹².

Het onderscheid tussen handelsreclame en niet-commerciële reclame had intussen een bijkomende dimensie gekregen, aangezien krachtens de staatshervormingswetten van 1970-1971 en 1980 de nationale overheid bevoegd was gebleven voor de handelsreclame, wat meteen impliceerde dat de gemeenschappen bevoegd waren geworden voor de niet-commerciële reclame op radio en televisie.

Sinds het begin van de jaren tachtig koesterde de nationale regering plannen om het verbod op de etherreclame op te heffen. Einde 1984 resulteerde dit voornemen in een ontwerp van wet «betreffende de radiodistributie- en de kabel-distributienetten en betreffende de handelspubliciteit op radio en televisie»¹³, waarover de Raad van State begin 1985 advies heeft verleend¹⁴.

In de oorspronkelijke tekst van het ontwerp (artikel 1, 13°) stond als definitie van handelsreclame te lezen: «elke informatie die wordt verspreid met de rechtstreekse of onrechtstreekse bedoeling de verkoop van een produkt of een dienst bij het publiek te bevorderen». Dit is woord voor woord de overname van de definitie, vervat in de wet van 14 juli 1971 betreffende de handelspraktijken. De Raad van State wees er echter op dat, aangezien de bijzondere wetgever van 8 augustus 1980 (hervorming der instellingen) het begrip handelsreclame had gebruikt, het ook hém, en niet de gewone wetgever, toekwam in voorkomend geval het begrip expliciet te bepalen. Hoe dan ook onderstreepte de Raad dat de definitie van handelsreclame, zoals overgenomen uit de wet betreffende de handelspraktijken, in de con-

text van de omroepwet van 1960 en van de bijzondere wet van 1980 voorbijaat aan een wezenlijk element, nl. het winst oogmerk. Dit brengt onder meer mee, aldus de conclusie van de Raad van State, dat een uitzending waarmee wordt beoogd de activiteit te doen kennen van instellingen die doeleinden van algemeen belang nastreven en die de winst die hun activiteit ze kan opleveren slechts als bijkomstig of als ondergeschikt beschouwen, geen uitzending van handelspubliciteit is. Het onderscheid tussen handelsreclame en niet-commerciële reclame ligt aldus volgens de Raad van State in het beoogde doel, nl. de winst en het privébelang voor de eerste, het algemeen belang voor de tweede reclamevorm.

Als gevolg van dit advies heeft de nationale regering haar definitie van handelsreclame uit het ontwerp geschrapt en zich bij monde van de eerste minister expliciet aangesloten bij de visie van de Raad van State¹⁵. Overigens heeft de nationale regering niet gereageerd toen de Franse Gemeenschapsraad zijn decreet van 1983 op de niet-commerciële reclame op radio en televisie in behandeling nam en goedkeurde. Toch had dit decreet een zaak voor het Arbitragehof kunnen worden, mocht de nationale overheid dit initiatief hebben aangevoeld als een bevoegdheidsoverschrijding, quod non¹⁶.

Het besluit is dan ook dat het beginsel van de niet-commerciële reclame én door de Raad van State in zijn opeenvolgende adviezen eerst impliciet en later uitdrukkelijk, én door de nationale wetgever, én door de nationale regering, én door de Franse en de Duitstalige decreetgever is gebilijkt en aanvaard.

De praktijk bestaat trouwens al meer dan vijftientig jaar, in het begin weliswaar zonder vergoeding voor de terbeschikkingstelling van de zendtijd en de verlening van diensten¹⁷, maar sinds enkele jaren tegen betaling. Een strijdigheid met de wet betreffende de handelspraktijken is er niet als men ervan uitgaat, zoals de tekst van artikel 19 het zelf uitdrukkelijk stelt, dat de daar gehanteerde definitie van handelsreclame alleen geldt voor de toepassing van die wet¹⁸. In zijn advies bij het ontwerp van wet op de kabelnetten en de etherreclame heeft de Raad van State daar eveneens op gewezen¹⁹.

Aan de hand van het voorgaande houden wij dan ook de volgende definities aan:

— *handelsreclame op radio en televisie is reclame, uit-*

¹⁵ De eerste minister verklaarde in de kamercommissie met name dat «volgens de regering de definitie van handelsreclame die is welke de Raad van State heeft gegeven» in zijn opeenvolgende adviezen (*Kamer*, 1984-1985, nr. 1222/19, p. 37 en 39).

¹⁶ Recentelijk heeft de Raad van State het onderscheid tussen handelsreclame en niet-commerciële reclame nogmaals bekrachtigd in zijn advies bij het «Dekretentwurf über das Belgische Rundfunk- und Fernsehzentrum für Deutschsprachige Sendungen» (Rat der Deutschsprachigen Gemeinschaft, 111 (1985-1986), nr. 1, Gutachten des Staatsrates, 17, März 1986).

¹⁷ De radiowet van 1930 maakte zo iets niet mogelijk.

¹⁸ Artikel 19 van de wet van 14 juli 1971 betreffende de handelspraktijken luidt in zijn aanhef: «Voor de toepassing van deze wet ...».

¹⁹ L.16.500/2 van 4 februari 1985, p. 36 (*Kamer*, 1984-1985, nr. 1222).

gen in de uitzendingen van de BRT, van de RTB en van de kabeltelevisie (*Kamer*, 1976-77, nr. 1020/1, p. 20). Bij het nalezen van dit verslag valt het op dat deze parlementaire onderzoekscommissie (emanatie van de wetgever) dit advies van de Raad van State in genedele heeft aangevochten en het zelfs als toetssteen heeft aangewend bij de beoordeling van sommige aangeklaagde praktijken.

¹¹ Doc. nr. 90, nr. 1 (session 1982-1983). Dit voorstel is op 8 juli 1983 decreet geworden «réglementant la publicité non-commerciale à la radio et à la télévision».

¹² L.15.531/9 en L.15.548/9 en 8 en 17 juni 1983 (*Doc. Conseil*, nr. 90, nrs. 7 en 12, session 1982-1983).

¹³ *Kamer*, 1984-1985, nr. 1222.

¹⁴ L.16.500/2 van 4 februari 1985 (*Kamer*, 1984-1985, nr. 1222).

gaande van adverteerders die een bedrijvigheid uitoefenen met de bedoeling winst te eigen profijte te realiseren. Deze reclame doet zich voor in de vorm van spots en van sponsoring. Het komt de nationale overheid toe in deze materie wetgevend en reglementerend op te treden;

— *niet-commerciële reclame op radio en televisie is reclame, uitgaande van adverteerders die met hun bedrijvigheid niet het maken van winst te eigen profijte nastreven.* Deze reclame doet zich voor eveneens in de vorm van spots en van sponsoring. Het komt de gemeenschapsoverheid toe in deze materie decreetgevend en reglementerend op te treden.

Sponsoring

In de Belgische wetten, decreten en besluiten zoekt men tevergeefs naar de term sponsoring of sponsorship. Hooguit terloops heeft het decreet van de Franse Gemeenschap van 8 juli 1983 op de niet-commerciële reclame²⁰ het over «parrainage», zonder evenwel een definitie te bezorgen. Toch is de sponsoring van programma's een snel groeiende praktijk, waarover in de betrokken omroepkringen, ook in Europees verband, fel wordt gediscussieerd. Wij zijn dan ook aangewezen voor de begripsomschrijving op wat gangbaar is in de meeste Europese omroepen²¹.

Een wezenlijk kenmerk van sponsoring is dat het een vorm van reclame is, die tot uiting komt *in de programma's zelf*. Dit in tegenstelling tot de etherreclame die in de vorm van spots of commercials tussen de programma's door of tijdens programmaonderbrekingen apart worden uitgezonden. Bij sponsoring kleeft de reclame als het ware aan het programma zelf, soms op nauwelijks merkbare wijzen, soms erg uitgesproken.

Sponsoring (ook institutionele reclame genoemd, in het Frans parrainage) kan worden omschreven als: 1) een bijdrage van een bedrijf of onderneming of instelling in de financiering van een omroepprogramma of programmaonderdeel; 2) in ruil waarvoor de omroep screen credit verleent aan de sponsor, meestal bij wijze van naamvermelding in het programma; 3) met de bedoeling in de persoon van de sponsor zijn bestaan evenals zo mogelijk zijn activiteiten te signaleren aan het publiek.

De meest voorkomende vorm van sponsoring is de naamvermelding van de sponsor, eventueel met diens logogram, bij het begin, tijdens of op het einde van een programma, in ruil voor een inbreng in geld (soms ook in natura). De activiteit van de sponsor houdt geen verband met de inhoud van het ondersteunde programma; de sponsor kiest een programma uit op grond van de verwachte weerklank bij het publiek, dat hij wil bereiken; hij is verder niet betrokken bij de produktie van het door hem uitverkozen programma²².

²⁰ Zie voetnoot 3.

²¹ Met name in de schoot van de Europese Radio Unie is het verschijnsel van de sponsoring aan de orde. Wij steunen voor dit gedeelte van onze bijdrage grotendeels op niet gepubliceerde teksten van deze organisatie, alsmede op het zogenoemde Groenboek *Televisie zonder Grenzen* van de Europese Commissie.

²² Er is sprake van co-produktie als de omroep en de geldschieter gezamenlijk een programma opzetten, waarvoor beide inhoude-

Een andere vorm van sponsoring van programma's bestaat erin materiaal ter beschikking te stellen van de programmamakers, materiaal dat op een zo natuurlijk mogelijke wijze wordt verwerkt in de uitzending. Dit is bij voorbeeld het geval wanneer een autoconstructeur wagens ter beschikking stelt voor de opname van een televisiespel. Ook is het voorbeeld bekend van sponsors die voor allerlei kwisprogramma's prijzen ter beschikking stellen, die dan ook worden getoond, zonder dat de naam van de sponsor extra wordt vermeld in de titels of in de uitzending.

Zoals hierboven is aangetoond, doet sponsoring zich juridisch voor onder twee gedaanten: de commerciële en de niet-commerciële.

— *Commerciële sponsoring* kan dan worden gedefinieerd als (meestal finar:ciële) medewerking in ruil voor screen credit (naamvermelding of produktaanwezigheid) aan programma's vanwege derden, die een bedrijvigheid uitoefenen met de bedoeling winst te eigen profijte te realiseren. Ze behoort tot de bevoegdheid van de nationale overheid.

— *Niet-commerciële sponsoring* is (meestal financiële) medewerking in ruil voor screen credit (naamvermelding of produktaanwezigheid) aan programma's vanwege derden, die met hun bedrijvigheid niet het maken van winst te eigen profijte nastreven. Ze behoort tot de bevoegdheid van de gemeenschappen.

Toestand vóór de aanneming van de wet

a) Er gold een wettelijk verbod tot het maken van *handelsreclame* op de openbare omroep²³. A contrario betrof het handelsreclameverbod niet de privaatrechtelijke omroepen. Andersluidende teksten bestonden er immers niet²⁴.

Het gevolg was dat erkende en zendvergunde niet-openbare radio's²⁵ handelsreclame mochten maken. Erkende en zendvergunde niet-openbare radiostations waren al enkele jaren in de lucht, erkende en zendvergunde niet-openbare televisiestations daarentegen bestonden er niet.

Alleen de nationale overheid kon het uitzenden van handelsreclame op de openbare omroep opheffen en, in voorkomend geval, reglementeren²⁶.

b) *Niet-commerciële reclame* op de openbare en de privaatrechtelijke omroepen viel niet onder toepassing van het handelsreclameverbod. De bevoegdheid om ze eventueel te verbieden of te reglementeren hoorde de gemeenschappen toe. Geen enkele gemeenschapsraad heeft evenwel een verbod uitgevaardigd; de Franse en de Duitstalige gemeen-

lijk een gemeenschappelijk belang hebben. Voorbeeld: de schooluitzendingen en de financiële instellingen maken gezamenlijk een programma over het bankwezen. Hier is er naast de financiële ondersteuning vanwege de financiële instellingen ook een inhoudelijke inbreng. Dit is geen sponsoring.

²³ Zie voetnoot 2.

²⁴ Zie voetnoot 4.

²⁵ Decreet (Vlaamse Gemeenschap) van 6 mei 1982 houdende organisatie en erkenning van de niet-openbare radio's (B.S., 15 augustus 1982). Zie ook noot 4.

²⁶ Bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, artikel 4, 6°, (B.S., 15 augustus 1980).

schapsraad hebben de niet-commerciële omroepreclame wel gereguleerd²⁷.

c) Inzake *sponsoring* van programma's diende een onderscheid te worden gemaakt naargelang het ging om de openbare dan wel de privaatrechtelijke omroepen. De openbare omroepen (BRT, RTBF en BRF) mochten hun programma's alleen door niet-commerciële sponsors laten steunen. De privaatrechtelijke omroepen²⁸ mochten hun programma's zowel door commerciële als door niet-commerciële sponsors laten financieren, aangezien er voor hen geen verbod tot het voeren van handelsreclame bestond.

d) Opgemerkt zij dat het beheer en de exploitatie van de reclame (in de algemene betekenis van het woord) in handen waren van de omroepen zelf, wat niet uitsloot dat sommige onder hen die toevertrouwden aan een gespecialiseerde handelsvennootschap²⁹.

Toestand na de aanneming van de wet

a) De wet heeft het verbod tot het uitzenden van handelsreclame op de openbare omroep (radio en televisie) opgeheven. Het gevolg is dat *handelsreclame op de openbare en de privaatrechtelijke omroepen voortaan principieel geoorloofd is*.

Er wordt evenwel een stelsel van *machtigingen* tot het uitzenden van handelsreclame op radio en televisie ingevoerd, zowel op de openbare als op de privaatrechtelijke omroepen³⁰. De machtiging wordt door de nationale regering verleend op advies van de respectieve gemeenschaps-executieven.

Van de *televisiestations* die zich tot een gehele gemeenschap richten (Vlaamse, Franse, Duitstalige), kan er maar één per gemeenschap een machtiging krijgen. In concreto komt dit erop neer dat ofwel de bestaande openbare omroep (BRT, RTBF of BRF) ofwel een nog op te richten privaatrechtelijk televisiestation zal worden gemachtigd, waarbij valt op te merken dat de toestand kan verschillen van gemeenschap tot gemeenschap³¹. Hoe dan ook, in de Vlaamse Gemeenschap dient een dergelijk privaatrechtelijk

televisiestation te worden erkend door de Vlaamse Executieve. Krachtens het recente decreet, dat deze materie regelt³², kan de Executieve maar één privaatrechtelijk (niet-openbaar) televisiestation, dat zich richt tot de hele gemeenschap, erkennen. In het licht van de politieke discussies, die momenteel meestal achter de schermen, maar soms ook in het openbaar, worden gevoerd, is het nuttig te onderstrepen dat de erkenning door een executieve van een privaatrechtelijk televisiestation niet de verplichting inhoudt voor de nationale regering dit station ook de reclamemachtiging te gunnen: de bevoegdheid en de verantwoordelijkheid om te kiezen tussen een erkend privaatrechtelijk televisiestation en de openbare omroep met het oog op de toewijzing van de reclamemachtiging komen de nationale overheid toe, die er alleen toe gehouden is het niet-bindend advies van de respectieve gemeenschappen in te winnen³³.

De beperking van het aantal erkenningen en machtigingen geldt niet voor de radio's (zowel de openbare als de privaatrechtelijke) en evenmin voor de televisiestations die zich tot een plaatselijke of regionale gemeenschap richten.

Is de reclamemachtiging eenmaal verleend, dan kan ze niet meer worden ingetrokken, tenzij de bepalingen van de wet of van de uitvoeringsbesluiten zouden worden overtreden. Die bepalingen betreffen inzonderheid een stel inhoudelijke en vormelijke voorwaarden waaraan de handelsreclame moet voldoen. De voornaamste zijn de verplichting de handelsreclame te groeperen in blokken en het verbod de normale televisieprogramma's³⁴ te onderbreken.

b) In het juridisch statuut van de niet-commerciële reclame (spots en sponsoring) is geen wijziging aangebracht. Ze is niet onderworpen aan de wet³⁵ en blijft bijgevolg geoorloofd, zowel op de openbare als op de privaatrechtelijke omroepen, zonder dat een machtiging vereist is. Als gevolg van de staatshervormingswetten van 1980 is deze materie trouwens onttrokken aan de bevoegdheid van de nationale overheid, zodat het de respectieve gemeenschapsraden toekomt eventueel verbiedend of regelend op te treden.

c) Commerciële sponsoring van programma's op de openbare en de privaatrechtelijke omroepen is voortaan toegestaan, aangezien enerzijds het handelsreclameverbod is opgeheven en anderzijds de sponsoring niet is bedoeld

²⁷ Decreet (Franse Gemeenschap) van 8 juli 1983 «réglementant la publicité non-commerciale à la radio et à la télévision» (B.S., 13 augustus 1983). Decreet (Duitstalige Gemeenschap) van 27 juni 1986 «über das Belgische Rundfunk- und Fernsehzentrum der Deutschsprachigen Gemeinschaft» (B.S., 5 augustus 1986). Over dit decreet van de Duitstalige Gemeenschap, zie: J. CEULEERS en L. VERCRUYSE, «De openbare omroep in Duitstalig België», in T.B.P., (te verschijnen).

²⁸ In de praktijk ging het om de niet-openbare radio's, aangezien er geen privaatrechtelijke televisiestations operationeel waren.

²⁹ Zo enkele niet-openbare radio's, zowel in de Vlaamse als in de Franse Gemeenschap. De RTBF heeft samen met de bioscoop-exploitanten een reclameregie opgericht, de N.V. Régie Media Belge, waarin ze voor 51% participeert.

³⁰ Dit houdt in dat de niet-openbare radio's, die nu al handelsreclame uitzenden op grond van het K.B. van 5 juni 1985 (B.S., 15 juni 1985), een machtiging zullen moeten aanvragen...

³¹ Zo is het perfect mogelijk dat in de Franse Gemeenschap één privaatrechtelijk televisiestation wordt gemachtigd handelsreclame uit te zenden met uitsluiting van de RTBF, en dat in de Vlaamse Gemeenschap daarentegen de BRT de machtiging verkrijgt. De politieke besprekingen hebben op dit ogenblik al geleid tot een principsovereenkomst tussen het Luxemburgse RTL en de Belgi-

sche Franstalige uitgevers tot het opzetten van een commercieel televisiestation «Télévision Indépendante» (TVI). Aan Vlaamse zijde blijken de uitgevers alsnog intern verdeeld te zijn over de bedrijfseconomische haalbaarheid van een Vlaams commercieel televisiestation.

³² Decreet (Vlaamse Gemeenschap) van 22 januari 1987 betreffende het overbrengen van klank- en televisieprogramma's in de radiodistributie- en de teledistributienetten en betreffende de erkenning van niet-openbare televisieverenigingen (nog niet gepubliceerd).

³³ De bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen (artikel 4, 6°) heeft immers «het uitzenden van handelspubliciteit» uitdrukkelijk voor de nationale overheid gereserveerd.

³⁴ Dit verbod geldt niet voor radioprogramma's.

³⁵ Verklaring van de eerste minister tijdens de bespreking in de bevoegde kamercommissie, 1984-1985, nr. 1222/19, p. 37 en 39.

door de wet en dus niet is onderworpen aan het stelsel van machtigingen³⁶.

d) Wat het beheer en de exploitatie van de reclame betreft, dienen twee gevallen te worden onderzocht.

1) *de nationale overheid machtigt de openbare omroep*. In dit geval beheert en exploiteert een nog bij wet op te richten publiekrechtelijke regie (één per Gemeenschap) de handelsreclamespots.

Om het inkomstenverlies als gevolg van de invoering van de handelsreclame op de openbare radio en televisie of op de «regionale» privaatrechtelijke televisiestations (niet: privaatrechtelijke radio's) te compenseren, kan een gedeelte van de handelsreclame-opbrengst worden toegekend aan de schrijvende pers. Telkenjare wordt daarover door de nationale regering bij koninklijk besluit beslist. Het nettosaldo wordt door de publiekrechtelijke regies overgedragen aan hun respectieve gemeenschap. De «regionale» privaatrechtelijke televisiestations wenden het nettosaldo te eigen bate aan. De voorafnameregeling ten behoeve van de schrijvende pers wordt uitsluitend berekend op de inkomsten uit de handelsreclamespots, dus niet uit de niet-commerciële reclame en de commerciële sponsoring.

2) *de nationale overheid machtigt een privaatrechtelijke omroep*. In dit geval beheert en exploiteert de omroep zelf de handelsreclamespots. Op de opbrengst van de handelsreclamespots is eveneens de voorafnameregeling ten behoeve van de schrijvende pers van toepassing. Het nettosaldo wordt door de privaatrechtelijke omroep te eigen bate aangewend.

In beide gevallen worden de niet-commerciële reclame (spots en sponsoring) én de commerciële sponsoring, zowel op de openbare als op de privaatrechtelijke stations, door de omroepen zelf beheerd en geëxploiteerd.

e) De vraag kan worden gesteld — en wordt met name door de Vlaamse uitgeverwereld opgeworpen — of reclame, inclusief de niet-commerciële, überhaupt in overeenstemming is te brengen met de objectiviteitsverplichting die de openbare omroep krachtens zijn statuut is opgelegd. «De nieuwsuitzendingen», zo heet het immers in het BRT-decreet³⁷, «worden in een geest van strenge objectiviteit en zonder enig voorafgaande censuur van de regering gehouden. Ook voor mededelingen en programma's met een algemeen informatief karakter is een zelfde geest van objectiviteit vereist en geldt het verbod van enige voorafgaande censuur vanwege de regering.»

Er dient te worden nagegaan of reclame-uitzendingen onder toepassing vallen van de objectiviteitsverplichting, met andere woorden of ze moeten worden beschouwd als mededelingen en programma's met een algemeen informatief karakter. De parlementaire voorbereiding van het BRT-decreet leert in dit verband dat «in andere dan nieuwsuit-

zendingen ook regelmatig belangrijke en actuele onderwerpen aan bod komen waarvoor een objectieve benadering aangewezen is»³⁸. Het valt uit de samenhang duidelijk op te maken dat de decreetgever hier uitzendingen op het oog had, waarin, zonder specifiek nieuwsuitzendingen te zijn, toch aan algemene informatie wordt gedaan, zoals schooluitzendingen, consumentenrubrieken, werelduitzendingen, e.d.m.³⁹. Met andere woorden, geïmagineerd worden alle uitzendingen (mededelingen en programma's) die een journalistieke inslag hebben. Wie de eerste paragraaf van artikel 23 van het BRT-decreet zorgvuldig leest, merkt op dat hij geheel in het journalistieke teken staat; er wordt immers ook nog een onverenigbaarheid ingevoerd tussen het uitoefenen van een «journalistieke functie» en het uitoefenen van functies in de geschreven pers of van een politiek mandaat. Bovendien verwijst het censuurverbod ook onmiskenbaar naar de journalistiek. Er kan dus worden gesteld dat de statutaire objectiviteitsverplichting geldt voor de journalistieke bijdragen, maar niet voor reclame-uitzendingen, al dan niet commercieel⁴⁰.

Besluit: kaas met gaten

Het jarenlang politiek touwtrekken dat de aanneming van de wet is voorafgegaan, heeft onmiskenbaar zijn sporen nagelaten op het werkstuk dat de wetgever uiteindelijk heeft afgeleverd.

Een algemene vaststelling is alvast dat de nieuwe wet geen klaarheid heeft gebracht in de verwarde rechtstoestand waarin de etherreclame in ons land de jongste jaren verzeild was geraakt; het tegendeel dreigt zelfs waar te zijn: de vrijmaking van de handelsreclame heeft bijkomende conflictstof aangevoerd in de discussie over de bevoegdheidsverdeling tussen de nationale en de gemeenschaps-overheden. De afbakening tussen wat moet worden verstaan onder «handelsreclame» (bevoegdheid van de wetgever) en «niet-commerciële reclame» (bevoegdheid van de decreetgever) is nog altijd even onduidelijk als voorheen, met als bezwarende omstandigheid dat, nu de handelsreclame wettelijk geoorloofd is geworden, de behoefte aan een precieze definiëring van de onderscheiden verschijningsvormen van etherreclame nog groter is geworden. Uiteraard gaat die opmerking ook op voor de sponsoring van omroepprogramma's, een verschijnsel waar de wetgever volledig aan is voorbijgegaan.

Het blijft bijgevolg ook in de toekomst behelpen met de adviezen die de Raad van State daaromtrent heeft verleend,

³⁸ Vlaamse Raad, 1975-1976, nr. 165/1, p. 5.

³⁹ Handelingen van de Cultuurraad van de Nederlandse Cultuurgemeenschap, 1979-1980, nr. 3, 18 december 1979, p. 92-93, en 129-130.

⁴⁰ Het decreet (Duitstalige Gemeenschap) van 27 juni 1986 «über das Belgisch Rundfunk- und Fernsehzentrum der Deutschsprachigen Gemeinschaft» (B.S., 5 augustus 1986) bevestigt die stelling. Het legt enerzijds de objectiviteitsverplichting op voor de informatieve programma's én reglementeert anderzijds de niet-commerciële reclame, in één zelfde wetgevende tekst. Volgens de decreetgever van de Duitstalige Gemeenschap en de Raad van State zijn niet-commerciële reclameboodschappen dus niet te assimileren met informatieve uitzendingen.

³⁶ Verklaring van de eerste minister tijdens de bespreking in de bevoegde kamercommissie, 1984-1985, nr. 1222/19, p. 22. Ten overvloede moge dit overigens blijken uit de hele opzet van de wet, die enkel de handelsreclamespots op het oog heeft: groepering in blokken, tussen de programma's door, maximale duur van de blokken, enz.

³⁷ Decreet (Nederlandse Cultuurgemeenschap) van 28 december 1979 houdende het statuut van de Belgische Radio en Televisie, Nederlandse Uitzendingen, artikel 23, § 1.

waarbij, niet zonder belang, de eerste minister zich heeft aangesloten¹⁵. Wij kunnen alleen maar betreuren dat er in deze materie geen duidelijke wettelijke tekst voorhanden is.

De nieuwe wet werpt bovendien vragen op met betrekking tot de bevoegdheid van de nationale wetgever. Weliswaar heeft de bijzondere wetgever van 8 augustus 1980 (staats Hervorming) «het uitzenden van handelspubliciteit» op radio en televisie in de bevoegdheidspartefeuille gelaten van de nationale overheid; weliswaar betekent dit uiteraard dat ook het bepalen van de uitzendingsmodaliteiten tot haar domein behoort. Toch houden de Gemeenschappen een belangrijke hefboom in handen, namelijk hun bevoegdheid om zich te verzetten tegen de uitzending van handelsreclame, zeker op de openbare omroep⁴¹.

Overigens biedt de programmatorische zelfstandigheid van de openbare omroep, bij decreet vastgelegd in zijn statuut, eveneens stof tot conflict, als de nationale overheid dagen, uren en zendtijdvolume zou bepalen van de handelsreclame; een dergelijke nationaal opgelegde regeling botst met de algemene bevoegdheid over radio en televisie, die de bijzondere wetgever heeft overgedragen naar de Gemeenschappen⁴². In dezelfde gedachtengang komt het de Gemeenschappen toe in de culturele erkenningsvoorwaarden van de niet-openbare omroep in voorkomend geval dag- en uurregeling en maximale zendvolumes voor de handelsreclame op te leggen. Daarbij mag niet uit het oog worden verloren dat de overwegingen die de bijzondere wetgever ertoe hebben bewogen de handelsreclame, als een uitzondering op de algemene bevoegdheidstoewijzing inzake radio en televisie aan de Gemeenschappen, voor de nationale overheid te reserveren, te maken hadden met een dubbele bekommernis: allereerst het veilig stellen van de pluriformiteit in de schrijvende pers, die door de verwachte terugval van de reclame-inkomsten in het gedrang zou kunnen

komen; vervolgens het uitvaardigen van een nationaal geldende ethische codex. Het is derhalve zeer de vraag of de nationale wetgever, door een allesomvattende regeling te willen uitwerken, niet buiten dit kader is getreden en zich op het bevoegdheidsdomein van de Gemeenschappen heeft gewaagd.

Ten slotte rijzen er ook ernstige twijfels over de verenigbaarheid van de wet met het Europese recht. Inzonderheid de bepaling dat per Gemeenschap slechts één privaatrechtelijke of publiekrechtelijke rechtspersoon kan worden gemachtigd om handelsreclame op te nemen in televisieprogramma's die zich richten tot de gehele Gemeenschap (artikel 12, § 2) doorstaat o.i. de toetsing met het EG-Verdrag niet. Er wordt immers een monopolie inzake handelsreclame via de ether toegekend aan één televisiestation, hetzij openbaar hetzij privaatrechtelijk, wat strijdig is met de artikelen 85 en 86 van het verdrag (vrij verkeer van goederen en diensten; geen concurrentievervalsing). Dit aspect is tijdens de parlementaire voorbereiding weliswaar even ter sprake gekomen, maar ten gronde niet uitgepraat en zonder oplossing gebleven. Moeilijkheden zijn dan ook te verwachten⁴³.

De conclusie is dan ook dat de wetgever geen net werk heeft afgeleverd: al te veel oude strijdvragen blijven onbeantwoord, al te veel nieuwe vragen worden opgeworpen. De toekomst zal, zo dunkt ons, vrij snel uitwijzen dat de wet, met haar talrijke leemten, geen einde zal hebben gemaakt aan de discussies rond de invoering van de handelsreclame. Het tegendeel zou wel eens kunnen blijken.

J. CEULEERS
V.U.B.

⁴¹ K. Rimanque is van oordeel dat uit een nationale machtiging tot het uitzenden van handelsreclame via de openbare omroep niet mag worden afgeleid dat de Gemeenschappen de verplichting hebben handelsreclame te gedogen op de openbare omroepen die zij inrichten («Een jaar rechtspraak van het Arbitragehof (april 1985-maart 1986)», *R.W.*, 1985-1986, 2889).

Wij kunnen de auteur op dit punt volgen. Wij stemmen echter niet in met zijn stelling dat private personen uit de reclamemachtiging, verleend door de nationale bevoegde wetgever, een recht verkrijgen dat de Gemeenschappen niet mogen verkorten, zodat de Gemeenschappen het verbod van handelsreclame niet als culturele voorwaarde mogen handhaven voor het verlenen en het behoud van de zendvergunning (*ibidem*). Het behoort o.i. wél tot de volle bevoegdheid van de Gemeenschappen zelfstandig de voorwaarden te bepalen waaraan de niet-openbare televisiestations moeten voldoen om erkend te kunnen worden; zo'n voorwaarde kan perfect een verbod tot het uitzenden van handelsreclame zijn. De nationale overheid schept alleen de mogelijkheid tot het uitzenden van handelsreclame door het opheffen van het verbod en het vastleggen van de modaliteiten; het staat de Gemeenschappen vrij van deze mogelijkheid al dan niet gebruik te maken.

⁴² Een soortgelijk bevoegdheidsprobleem doet zich ook voor met de mededelingen van de nationale regering. De zaak is momenteel in behandeling bij het Arbitragehof. Zie J. CEULEERS, «De regeringsmededelingen in de openbare omroep», *R.W.*, 1984-85, 657-668.

⁴³ In zijn advies L.17.765/B van 14 januari 1987 bij enkele amendementen op het ontwerp van decreet «betreffende het overbrengen van klank- en televisieprogramma's in de radio- en teledistributienetten en betreffende de erkenning van niet-openbare televisieverenigingen» zegt de Raad van State dat de beperking van het aantal cultureel erkenbare zenders tot één enkele in de Vlaamse Gemeenschap niet indruist tegen de mededingingsregels van het EG-Verdrag. De Raad gaat ervan uit dat de mededinging in de feiten bestaat, gelet op het grote aantal zenders die in de Vlaamse Gemeenschap kunnen worden ontvangen; bovendien verzet er zich volgens de Raad niets tegen dat om niet-economische overwegingen van openbaar belang omroepuitzendingen aan de vrije mededinging worden onttrokken. Deze redenering kan dan al opgaan voor de «culturele markt», waar inderdaad concurrentie bestaat onder de verscheidene televisiestations; ze gaat echter mank voor de «economische markt», waar wel degelijk van overheidswege een reclamemonopolie aan één enkel Vlaams televisiestation wordt toegekend, bij uitsluiting van andere eventuele kandidaten, zoals de openbare omroep.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 23 SEPTEMBER 1986

Voorzitter : de h. Screvens

Raadsheer-rapporteur : de h. Marchal

Advocaat-generaal : de h. Tillekaerts

Advocaat : mr. Bützler

Onrechtmatige daad — Schade en schadeloosstelling — Vergoedende interesten — Toerekening van betaling.

De artt. 1254 e.v. B.W. betreffende de toerekening van betalingen zijn niet van toepassing op verbintenissen uit onrechtmatige daad. Door te beslissen dat de reeds betaalde voorschotten eerst moeten toegerekend worden op de vergoedende interesten schendt de rechter de artt. 1382 en 1383 B.W.

T. t/ D.

Gelet op het bestreden arrest, op 28 juni 1985 door het Hof van Beroep te Antwerpen gewezen ;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1154 en 1254 van het Burgerlijk Wetboek en, voor zoveel nodig, van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het hof van beroep in de bestreden beslissing, na de bedragen van de respectieve schadeposten te hebben vastgesteld, met betrekking tot de aanrekening van de gestorte provisies oordeelt dat «de burgerlijke partij terecht opwerpt dat, bij afwezigheid van enig andersluidend beding, de provisies dienen te worden gerekend eerst op de interesten en vervolgens op de hoofdsom», aldus toepassing makend van artikel 1254 van het Burgerlijk Wetboek,

terwijl artikel 1254 van het Burgerlijk Wetboek, dat betrekking heeft op de betaling van verbintenissen uit overeenkomst, niet toepasselijk is inzake de bepaling van de schadevergoeding die door een rechtssubject aan het slachtoffer van een ongeval, wegens zijn delictuele of quasi-delictuele fout dient te worden betaald ; evenmin artikel 1154 van het Burgerlijk Wetboek, dat de kapitalisatie van interesten regelt, toepasselijk is op de vergoedingen en hun interesten, verschuldigd wegens quasi-delictuele of delictuele fouten ; door de toerekening van gestorte provisies, eerst op interesten, en vervolgens op kapitaal, hetzij interesten worden gekapitaliseerd, hetzij een te groot kapitaal nog verder interesten oplevert, en geen van beide toerekeningswijzen toegelaten is inzake vergoedingen verschuldigd wegens delictuele of quasi-delictuele fouten, zodat het hof van beroep de in het middel aangehaalde wetsbepalingen schendt ;

Overwegende dat het middel betrekking heeft op de bij het arrest aan verweerder toegekende vergoedende interesten ;

Overwegende dat de compensatoire interesten een inte-

grerend deel uitmaken van de vergoeding die wordt toegekend tot herstel van de door de fout veroorzaakte schade ; dat zij, nu zij de bijkomende schade vergoeden die voortvloeit uit het uitstel van betaling van de vergoeding waarop de benadeelde recht had op de dag waarop de schade is ontstaan, slechts verschuldigd zijn voor hetgeen na het ontstaan van de schade nog moet worden betaald om die schade volledig te vergoeden ;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt dat het toerekenen op de compensatoire interesten, met toepassing van de regels die in artikel 1254 van het Burgerlijk Wetboek zijn neergelegd, van betalingen tot vergoeding van de schade die haar oorzaak vindt in een onrechtmatige daad, leidt tot het toekennen van vergoeding tot herstel van schade die niet bestaat ;

Dat het arrest, door te beslissen dat de voorschotten die betaald werden tot vergoeding van de schade, bij ontstentenis van enig ander beding eerst op de vergoedende interesten moeten worden toegerekend, de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek schendt ;

Dat het middel in zoverre gegrond is ;

(...)

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 16 OKTOBER 1986

Voorzitter : de h. Mahillon

Raadsheer-rapporteur : de h. Sace

Advocaat-generaal : de h. Velu

Advocaten : mrs. Bützler en De Bruyn

Algemene rechtsbeginselen — Onpartijdigheid van de rechter — Geneeskunst — Tuchtprocedure.

Het algemeen rechtsbeginsel volgens hetwelk een rechter onpartijdig moet zijn, wordt miskend wanneer tegen een geneesheer een tuchtsanctie wordt uitgesproken door een beslissing van een provinciale raad welke mede is genomen door leden die, vóór de beslissing om de geneesheer voor de raad te doen verschijnen, hebben deelgenomen aan het onderzoek van de zaak.

S. t/ Orde van Geneesheren

Gelet op de bestreden beslissing, op 17 december 1985 gewezen door de Raad van Beroep, met het Frans als voertaal, van de Orde van Geneesheren ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de miskenning van het algemeen rechtsbeginsel inzake de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid van de rechter,

doordat uit de stukken van de rechtspleging blijkt dat de provinciale raad van de Orde van Geneesheren op de zitting van 28 september 1983 heeft beslist eiser op te roepen om te verschijnen, op grond van het verslag dat op dezelfde zitting door het bureau is opgesteld,

terwijl dat bureau toen bestond uit de heren M., V. en B., respectievelijk voorzitter, ondervoorzitter en secretaris van de provinciale raad; die leden van het bureau vroeger aan het onderzoek van de zaak, op de zitting van het bureau op 21 september 1983, hadden deelgenomen en zij mee de beslissing van de provinciale raad van 23 november 1983 hebben genomen waarbij eiser de sanctie van schorsing gedurende twee jaar van het recht de geneeskunde uit te oefenen wordt opgelegd; daaruit volgt dat die beslissing van 23 november 1983 nietig was omdat zij werd genomen door een tuchtrechtscollege dat, wegens zijn samenstelling, niet voldeed aan de vereisten van het algemeen rechtsbeginsel inzake de onpartijdigheid van de rechter; de bestreden beslissing zelf nietig is omdat zij die beslissing niet heeft vernietigd:

Over de door verweerster tegen het middel opgeworpen grond van niet-ontvankelijkheid, hieruit afgeleid dat het middel nieuw en derhalve niet ontvankelijk is, aangezien eiser voor de raad van beroep niet heeft aangevoerd dat de provinciale raad van de Orde van Geneesheren, wegens zijn samenstelling, niet onpartijdig was:

Overwegende dat het middel, waarin de onpartijdigheid van een rechtscollege wegens zijn samenstelling wordt betwist, voor het eerst voor het Hof mag worden opgeworpen;

Dat het middel van niet-ontvankelijkheid niet kan worden aangenomen;

Over het middel:

Overwegende dat uit de stukken van de rechtspleging blijkt dat de provinciale raad van de Orde van Geneesheren, op zijn zitting van 28 september 1983, heeft beslist eiser op te roepen om voor de raad te verschijnen, op grond van het verslag dat op dezelfde zitting is opgesteld door het bureau bestaande uit de heren M., V. en B., respectievelijk voorzitter, ondervoorzitter en secretaris van de raad; dat die leden van het bureau, zoals blijkt uit het proces-verbaal van de zitting van het bureau van 21 september 1983, hebben deelgenomen aan het onderzoek van de zaak ten laste van eiser; dat de beroepen beslissing van 23 november 1983, waarbij eiser gedurende twee jaar wordt geschorst in het recht de geneeskunde uit te oefenen, mede is genomen door de voornoemde heren M., V. en B.;

Dat die beslissing van 23 november 1983 derhalve nietig is omdat zij is genomen door een tuchtrechtscollege dat, wegens zijn samenstelling, niet voldeed aan de vereisten van het algemeen rechtsbeginsel inzake de onpartijdigheid van de rechter;

Overwegende dat ook de bestreden beslissing nietig is, omdat zij de beroepen beslissing niet heeft vernietigd;

Dat het middel gegrond is;

(...)

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 14 NOVEMBER 1986

Voorzitter: de h. Janssens

Raadsheer-rapporteur: de h. Caenepeel

Procureur-generaal: de h. Krings

Advocaten: mrs. Simont en Van Ommeslaghe

Onrechtmatige daad — Aansprakelijkheid voor zaken — Gebrek van de zaak — Onder water drijvende balk.

Het arrest dat beslist dat een «dok» door de aanwezigheid van een onder water drijvende balk, die het normale gebruik van het dok verhinderde, door een intrinsiek gebrek was aangetast, stelt wettig vast dat de onder water drijvende balk een deel van het «dok» was, zodat dit een abnormale gesteldheid had en derhalve door een intrinsiek gebrek was aangetast.

Stad Gent t/ D.S.

Gelet op het bestreden arrest, op 26 februari 1985 door het Hof van Beroep te Gent gewezen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet en 1384, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het hof van beroep het hoger beroep van eiseres ontvankelijk doch ongegrond verklaart op de volgende gronden: «Appellante (eiseres) wordt aangesproken op grond van artikel 1384, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek. Zij betwist niet bewaarder te zijn van het dok, maar stelt dat dit dok niet intrinsiek gebrekig was omdat de balk niet tot het dok behoorde en de balk in het water terecht was gekomen en er gebleven was zonder haar fout. Het gebrek, waarvoor de bewaarder aansprakelijk is krachtens artikel 1384, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek, is evenwel niet uitsluitend een blijvend element dat inherent is aan de zaak en zich voordoet buiten elke tussenkomst van een derde. De onder water drijvende balk, die de schroef van het schip heeft beschadigd, heeft het normale gebruik van het dok verhinderd, zodat het dok wel degelijk was aangetast door een intrinsiek gebrek dat de schade heeft veroorzaakt. (Eiseres) wordt derhalve vermoed aansprakelijk te zijn. (Eiseres) kan zich van dit vermoeden van aansprakelijkheid slechts bevrijden door te bewijzen dat de schade aan een aan haar en aan de zaak vreemde oorzaak te wijten is. (Eiseres) is dus niet bevrijd door aan te voeren dat zij geen enkele fout heeft begaan. Dat, zoals (eiseres) stelt, de balk niet van haar afkomstig was, maar vermoedelijk 's nachts in het water is gevallen bij het lossen van een schip, houdt evenmin in dat het oorzakelijk verband tussen de schade en het gebrek van het dok wordt verbroken en heft derhalve de uit dit oorzakelijk verband voortvloeiende aansprakelijkheid van de bewaarder evenmin op»,

terwijl, (...)

tweede onderdeel, overeenkomstig artikel 1384, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek, als gebrek van de zaak de abnormale gesteldheid of het abnormaal kenmerk van die zaak in aanmerking komt, waardoor die zaak aan derden schade kan berokkenen; uit de enkele omstandigheid dat een balk onder water drijft, niet wettig kan worden afgeleid dat die balk een deel van het dok is, derhalve als een kenmerk van dat dok kan worden beschouwd, wat door eiseres bij conclusie uitdrukkelijk werd betwist; zodat het hof van beroep, door tot de toepasselijkheid van artikel 1384, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek en tot het bestaan van een intrinsiek gebrek te besluiten, omdat het gebrek niet uitsluitend een blijvend element is dat inherent is aan de zaak en

zich voordoet buiten elke tussenkomst van een derde en omdat een onder water drijvende balk, die de schroef van het schip heeft beschadigd, het normaal gebruik van het dok heeft verhinderd, zijn beslissing niet wettelijk verantwoordt (schending van artikel 1384, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek):

Wat het tweede onderdeel betreft:

Overwegende dat het arrest beslist dat het «dok», door de aanwezigheid van de onder water drijvende balk, die het normale gebruik van het «dok» verhinderde, door een intrinsiek gebrek was aangetast;

Dat het arrest aldus wettig vaststelt dat de onder water drijvende balk een deel van het «dok» was, zodat dit, door het feit dat het normaal gebruik ervan door de onder water drijvende balk verhinderd werd, een abnormale gesteldheid had en derhalve door een intrinsiek gebrek was aangetast;

Dat het onderdeel niet kan worden aangenomen;

(...)

NOOT—Zie o.m. Cass., 12 februari 1976, *Ann. Cass.*, 1976, 683, *R.W.*, 1975-76, 2419; L. Cornelis, *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door zaken*, Brussel, 1982, 107, nr. 117; *id.*, «Aansprakelijkheid voor het gebrek van samengestelde zaken», *R.W.*, 1980-81, 1689.

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 4 DECEMBER 1986

Voorzitter: de h. Janssens

Raadsheer-rapporteur: de h. Matthijs

Advocaat: mr. Bayart

1. Bezit — Roerende goederen — a) Dubbelzinnig bezit — Begrip — b) Gebreken van het bezit — Bewijslast — 2. Eigendom — Roerende goederen — Terugvordering — Bewijsmiddelen.

1.a) Het bezit is dubbelzinnig ingeval het, gelet op de omstandigheden, vatbaar is voor verschillende interpretaties, en met name ingeval er twijfel bestaat of de bezitter het goed onder zich heeft als eigenaar dan wel als houder.

b) De rechter die uit de vaststellingen die hij doet, afleidt dat het bezit van de houder van de goederen dubbelzinnig is, legt de bewijslast van het deugdelijk bezit niet op de houder en miskent niet het bij de wet in het voordeel van de bezitter ingestelde weerlegbaar vermoeden van deugdelijk bezit.

2. Wanneer een erfgenaam beweert eigenaar te zijn van roerende goederen die hij onder zich heeft, en de andere erfgenamen die goederen revindiceren als behorende tot de nalatenschap, kunnen deze laatsten, als het bezit van de eerste dubbelzinnig is, het eigendomsrecht bewijzen door alle middelen, inzonderheid door vermoedens voortvloeien- de uit akten en geschriften of andere feitelijke gegevens.

B. t/ B.

Gelet op het bestreden arrest, op 30 april 1985 door het

Hof van Beroep te Brussel gewezen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1315, 1341, 1350, 1352, 1353, 2229, 2230, 2279 van het Burgerlijk Wetboek en 780 van het Gerechtelijk Wetboek,

doordat het arrest beslist dat bepaalde roerende goederen, waarvan de eisers houders waren, namelijk effecten, kasbons en obligaties ter waarde van ongeveer 4.000.000 frank, samen met de vervallen interesten, alsook liggend geld en sommige meubelen, tot de nalatenschap van wijlen Theophiel B. behoorden; het de stelling van de eisers verwierpt, volgens welke zij samen met de erflater de medeëigenaars van die goederen waren geweest en dat de erflater hun zijn aandeel in die goederen had geschonken, en zijn beslissing laat stoelen op de beschouwing dat de eisers zich vruchteloos tot staving van hun stelling beriepen op het feit dat zij in het bezit waren van die betwiste goederen, dat hun bezit dubbelzinnig was aangezien niet kon worden uitgemaakt of zij die goederen onder zich hadden als eigenaars dan wel als samenwonenden met de erflater, dat, aangezien derhalve ten deze artikel 2279 van het Burgerlijk Wetboek niet toepasselijk was, de vraag naar de eigendom van de betwiste goederen door vermoedens moest worden beslecht, en dat uit een geheel van omstandigheden, welke het arrest opsomt, afgeleid moest worden dat de betwiste goederen tot de nalatenschap van de erflater behoorden,

terwijl, eerste onderdeel, luidens artikel 2230 van het Burgerlijk Wetboek steeds vermoed wordt dat men voor zichzelf en als eigenaar bezit, tenzij bewezen wordt dat men aanvankelijk het bezit hield van een ander, en luidens de artikelen 1350 en 1352 van voormeld wetboek een wettelijk vermoeden hem, in wiens voordeel het bestaat, ontslaat van alle bewijs, zodat, indien geen gegevens voorhanden waren om uit te maken of de eisers de betwiste goederen onder zich hielden als eigenaars dan wel als samenwonende met de erflater, het wettelijk vermoeden gold dat de eisers die goederen als eigenaars bezaten tenzij de verweerders overeenkomstig artikel 1315 van het Burgerlijk Wetboek het tegendeel bewezen — waaruit volgt dat het arrest, door te beslissen dat de eisers artikel 2279 van het Burgerlijk Wetboek niet mochten inroepen omdat hun bezit niet ondubbelzinnig was in de zin van artikel 2229 van gezegd wetboek, een verkeerde toepassing maakt van de in dit onderdeel aangewezen wettelijke bepalingen, en deze aldus schendt;

tweede onderdeel, ook in de veronderstelling dat de eisers ten onrechte inroepen dat ze de betwiste goederen in bezit hielden, zoals bedoeld door artikel 2279 van het Burgerlijk Wetboek, hieruit niet zonder meer afgeleid kon worden dat die goederen tot het uitsluitend vermogen en aldus tot de nalatenschap van de erflater behoorden; de verweerders zulks dienden te bewijzen overeenkomstig artikel 1315 van het Burgerlijk Wetboek, en zij, als rechtverkrijgers van de erflater en, gezien het bedrag der titels en bankbiljetten, overeenkomstig de artikelen 1341 en 1353 van het Burgerlijk Wetboek een bewijs door geschriften dienden te leveren; waaruit volgt dat het arrest, door te beslissen dat, aangezien ten deze artikel 2279 van voormeld wetboek niet toepasselijk was, het geschil betreffende de eigendom van de goederen in kwestie door feitelijke vermoedens beslecht moest worden, een verkeerde toepassing maakt van de in dit onderdeel aangewezen wettelijke bepalingen, en deze al-

dus schendt ;

derde onderdeel, het arrest geen enkele reden aanduidt waarom ten deze afgeweken mocht of moest worden van de door de eisers in hun in hoger beroep genomen conclusie ingeroepen regel, volgens welke de verweerders door geschriften dienden te bewijzen dat de betwiste goederen tot de uitsluitende eigendom van de erflater hadden behoord ; waaruit volgt dat de motivering van het arrest het aan het Hof niet mogelijk maakt na te gaan of de rechters een juiste toepassing hebben gemaakt van het voorschrift van de artikelen 1341 en 1353 van het Burgerlijk Wetboek, derhalve geen afdoend antwoord inhoudt op gezegd verweermiddel van de eisers, en derhalve niet voldoet aan wat door de artikelen 97 van de Grondwet en 780 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vereist ;

vierde onderdeel, het arrest geen antwoord inhoudt op het middel waardoor de eisers in hun in hoger beroep genomen conclusie hadden doen gelden dat het door hen bewoonde huis eigendom was van eiser en dat de gas- en propaanconvactor deel uitmaakte van dit onroerend goed — zodat het arrest, door zonder meer te beslissen dat dit meubel tot de nalatenschap van de erflater behoorde, een gebrek aan antwoord vertoont dat gelijkstaat met een gebrek aan de door de artikelen 97 van de Grondwet en 780 van het Gerechtelijk Wetboek vereiste motivering :

Overwegende dat uit de vaststellingen van het arrest blijkt dat de partijen erfgenamen zijn van Theophiel B. die ab intestato is overleden ; dat de verweerders vorderen dat de eisers, die met de erflater tot diens overlijden hebben samengewoond, in de nalatenschap bepaalde roerende goederen zouden inbrengen waarvan de erflater exclusief eigenaar was ; dat de eisers aanvoeren dat die goederen door de erflater met de inkomsten van de drie samenwonenden werden gekocht en derhalve hun gemeenschappelijke eigendom zijn ;

Wat het eerste onderdeel betreft :

Overwegende dat het bezit dubbelzinnig is ingeval het, gelet op de omstandigheden, vatbaar is voor verschillende interpretaties en met name ingeval er twijfel bestaat of de bezitter het goed onder zich heeft als eigenaar dan wel als houder ;

Overwegende dat het arrest, met verwijzing «naar de exacte uiteenzetting van de eerste rechter met betrekking tot de feitelijke omstandigheden van de zaak», oordeelt «dat (de eisers) zich vruchteloos beroepen op het bezit van de litigieuze waarden (artikel 2279 van het Burgerlijk Wetboek) ; dat dit bezit immers dubbelzinnig is, aangezien niet kan worden uitgemaakt of zij deze goederen onder zich hebben als eigenaars of als samenwonenden met de erflater» ;

Dat de eerste rechter constateerde : «dat niet wordt betwist dat de *de cujus* over een persoonlijke rekening beschikte bij de Kredietbank ; dat anderzijds blijkt dat de *de cujus* persoonlijk intekende op effecten bij de Kredietbank, dat aan hem uitbetalingen van coupons en uitkeerbare effecten werden gedaan, welke betrekking hebben op de portefeuille van effecten ter waarde van ongeveer 4.000.000 frank ; dat deze waardedocumenten tevens afzonderlijk voorkwamen in de gemeenschappelijk betrokken woning ; dat (eiser) toegeeft dat deze waardebescheiden door de *de cujus* werden aangekocht ter waarde van 4.000.000 frank

en dat ze op naam zijn van zijn overleden broer ; dat volgens voorgelegde stukken, de T.V., de propaan- en gasconvactor eigendom zijn van de *de cujus*» ;

Overwegende dat het arrest, door uit die vaststellingen de gevolgtrekking te maken dat het bezit van de eisers dubbelzinnig is, de bewijslast van het deugdelijk bezit niet op de eisers, houders van de goederen, legt en het bij de wet in het voordeel van de bezitter ingestelde weerlegbaar vermoeden van deugdelijk bezit niet miskent ;

Dat het onderdeel niet kan worden aangenomen ;

Wat het tweede en het derde onderdeel betreft :

Overwegende dat de vordering van de verweerders volgens het arrest niet strekt tot teruggave van roerende goederen door een houder op grond van een beding van teruggave, maar tot revindicatie door de verweerders, als erfgenamen van wijlen Theofiel B., tegen de eisers, als medeërfgenen, van diezelfde goederen als behorende tot de nalatenschap, van welke goederen de eisers beweren dat zij elk voor een derde uitsluitend eigenaar zijn ;

Dat, nu de eisers zich niet op hun bezit kunnen beroepen omdat het dubbelzinnig wordt geacht, de verweerders hun eigendomsrecht door alle middelen kunnen bewijzen, inzonderheid door vermoedens voortvloeiende uit akten en geschriften of andere feitelijke gegevens ;

Dat het arrest door ten deze te oordelen dat «bij gebrek aan toepassing van artikel 2279 (van het) Burgerlijk Wetboek, het bewijs van eigendom met alle middelen rechtens kan worden geleverd, dat de rechter daarbij de verschillende 'eigendomsvermoedens' dient te onderzoeken en de beste vermoedens dient te laten zegevieren», de conclusie van de eisers ten betoge dat het bewijs door geschriften moest worden geleverd, verworpt en beantwoordt, en de artikelen 2279, 1315, 1341 en 1353 van het Burgerlijk Wetboek niet schendt ;

Dat de onderdelen niet kunnen worden aangenomen ;

Wat het vierde onderdeel betreft :

Overwegende dat het arrest de beslissing dat de erflater persoonlijk en exclusief eigenaar was van de gas- en propaanconvactor, laat steunen op de vaststelling dat dit toestel op zijn naam gefactureerd werd ;

Overwegende dat het arrest aldus antwoordt op de conclusie van de eisers, waarbij deze andere bewijsmiddelen aanvoerden ;

Dat het onderdeel feitelijke grondslag mist ;

(...)

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

5e KAMER — 25 SEPTEMBER 1986

Voorzitter : de h. Wynant

Raadsheren : mevr. Lamberty-Schandevyl en de h. Raspe
Advocaten : mrs. De Maseneer loco Vermeersch, Hubrechts, Voet loco Beelen en De Raeymaeker

Landschappen en Monumenten — Beschermde gebouwen — Veranderingen aangebracht door de eigenaar — Veiligheidsmaatregelen opgelegd door de gemeente.

De bepalingen van de wet van 7 augustus 1931 op het

behoud van monumenten en landschappen luidens welke de eigenaar van een beschermd gebouw slechts met machtiging verleend bij koninklijk besluit er veranderingen aan mag aanbrengen, kunnen niet leiden tot de niet-toepasselijkheid van door de gemeente binnen het kader van haar bevoegdheid gegeven bevelen die ertoe strekken de door een brand ontstane ruïne van het gebouw, die een gevaar vormt voor de openbare veiligheid, in de mate van het mogelijke te behouden, o.m. door ondersteuning en de delen die dreigen in te storten, te doen afbreken.

V. e.a. t/ Stad Leuven e.a.

1. Gezien de door de wet vereiste processtukken, inzonderheid het op 11 april 1979 door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Leuven tussen partijen gewezen vonnis, waarvan geen akte van betekening wordt voorgebracht en waartegen bij akte, neergelegd ter griffie van dit hof op 25 juli 1979, regelmatig hoger beroep werd ingesteld;

2. Overwegende dat de eerste rechter naar behoren het voorwerp van de oorspronkelijke vorderingen heeft uiteengezet, evenals de door partijen ingeroepen feiten en akten, en dat hij, om gegronde redenen, die door de appelconclusies niet worden weerlegd en waarnaar het hof verwijst, de hoofdvordering strekkende tot de terugbetaling van werken die eerste geïntimeerde moest doen aan het onroerende goed gelegen te Leuven, Mechelsestraat 124-126, toebehorend aan Paul Van R. thans overleden, principieel gegrond heeft verklaard ten aanzien van diens rechtsopvolgers, verder een deskundige heeft aangesteld en de vordering tot vrijwaring ongegrond heeft verklaard voor zover gericht tegen T. en L., die de eigendom van voormeld goed, nadat het door brand was vernield, bij notariële akte van 19 oktober 1967 hadden overgedragen aan wijlen Paul Van R., met aanduiding dat de zich op dit goed bevindende huizen «in puin» waren en werden aangenomen in de staat en de gesteltenis waarin zij zich bevonden, terwijl het ook wijlen Paul Van R. was die van de verzekeringsmaatschappij de vergoeding had ontvangen ter definitieve regeling van de schade veroorzaakt door de brand;

3. Overwegende dat appellanten ten onrechte beweren dat de oorspronkelijke hoofdvordering ongegrond dient te worden verklaard gezien het gezag van het gewijsde van een beschikking van buitenvervolginstelling van hun rechtsvoorganger Paul Van R.;

Dat uit deze beslissing, waarvan thans een afschrift wordt neergelegd en die geen verdere motivering inhoudt, alleen blijkt dat er geen voldoende bezwaren bestonden om Paul Van R. en de genaamde André D. te vervolgen uit hoofde van de onopzettelijke doding, op 18 april 1972, van Jacobus C., een feit dat geenszins oorzaak is van de onderhavige vorderingen;

4. Overwegende dat appellanten zich vervolgens eveneens tevergeefs beroepen op de exceptie van onwettigheid van de beslissingen door de stad Leuven genomen op 5 april, 18 juli en 10 augustus 1967, dit wegens schending van de wet van 7 augustus 1931 op het behoud van monumenten en landschappen, omdat deze volgens appellanten nergens uitzonderingen maakt voor de openbare veiligheid, en artikel 70 door de eerste rechter ten onrechte werd toegepast, aangezien deze laatste bepaling niet de toepassing van een «onwettige wetgeving kan verrekenen»;

Overwegende dat de bekritiseerde beslissingen, na te hebben vastgesteld dat, ten gevolge van de brand waardoor het gebouw Mechelsestraat 124-126 op 4 april 1967 volledig geteisterd werd, het gebouw nr. 128, Mechelsestraat, zich in bouwvallige toestand bevond en dat deze toestand bestendig zeer gevaarlijk was voor de openbare veiligheid — vaststellingen die als zodanig niet betwist worden en onbetwistbaar zijn — regelmatig op grond van de artikelen 325 en 326 van het stadsreglement van 1 augustus 1910, gewijzigd op 29 september 1941, artikel 90 van de Gemeentewet van 1842 en de wetten van 16/24 augustus 1790 en 30 juni 1842, evenals artikel 551, 7°, van het Strafwetboek, bevel hebben gegeven tot het uitvoeren van de hierna bepaalde werken en gezegd dat bij ontstentenis hiervan ze van ambtswege op kosten van de rechtsvoorganger van appellanten zouden worden uitgevoerd, namelijk:

1) op 5 april 1967, alle bouwvallige gedeelten van dit gebouw te verwijderen en de nodige maatregelen te treffen om alle mogelijke instortingen te voorkomen;

2) op 18 juli 1967, de voorgevel, kant Mechelsestraat, en het gedeelte van de zijgevel nr. 126, tot tegen het eerste schoorsteenliff, onmiddellijk te doen afbreken, tot boven het cordon boven de vensterramen van de gelijkvloerse verdieping en verder alle nodige verstevigingswerken en opschoringswerken te doen uitvoeren tot behoud van de gevel Half Maartstraat;

3) op 10 augustus 1967, na de verdere vaststellingen dat de achtergevel van het gezegd gebouw alleen stond en uitgesproken kenmerken van bouwvalligheid vertoonde, een toestand bestendig was en zeer gevaarlijk voor de openbare veiligheid, inzonderheid wat de aanpalende eigendommen betreft, de bovenvermelde achtergevel tot op het peil van de zoldering van de gelijkvloerse verdieping te doen afbreken en verder alle verstevigings- en opschoringswerken te doen uitvoeren om naastliggende gebouwen of delen van gebouwen te vrijwaren;

Dat Paul Van R. niet de onwettigheid heeft opgeworpen van deze beslissingen en integendeel op 3 augustus 1967 zelf om de toelating heeft verzocht om onverwijld te mogen overgaan tot het uitvoeren van afbraakwerken aan gezegd gebouw nr. 128, vergunning die hem op 10 augustus 1967 werd verleend;

Overwegende dat de door appellanten ingeroepen bepalingen van de wet van 7 augustus 1931 op het behoud van monumenten en landschappen luidens welke de eigenaar van een gerangschikt gebouw slechts met toelating verleend bij K.B. er blijvende veranderingen aan kan aanbrengen, ter zake geenszins kunnen leiden tot de niet-toepasselijkheid van bevelen gegeven door de gemeente, binnen het kader van haar bevoegdheid, en die ertoe strekken, zoals blijkt uit de bewoordingen van deze beslissingen, het door de rechtsvoorganger van appellanten verworven puin van een historisch gebouw, dat, wat niet wordt betwist, een gevaar vormde voor de openbare veiligheid, in de mate van het mogelijke te behouden o.m. door ondersteuningswerken en de delen van het puin die dreigden in te storten, te doen afbreken;

Overwegende dat de door de eerste rechter bevolen onderzoeksmaatregel als zodanig niet wordt betwist en dient te worden bevestigd;

5. Overwegende dat bij de bestreden beslissing ten slotte eveneens met reden de door appellanten ingeleide vordering

tot vrijwaring werd verworpen, gezien o.m. de door de rechtsvoorganger van appellanten gegeven kwijting waarbij de verzekeraar van T. definitief wordt ontslagen van elk verhaal wegens schade, rechtstreeks of onrechtstreeks te wijten aan de brand, verder de akte van ruiling van de gebouwen in de staat waarin zij zich bevinden, nl. puinen;

Overwegende dat de in vrijwaring geroepen partij L. weliswaar stelt dat de tegen haar gerichte vordering ontoelaatbaar dient te worden verklaard, maar concludeert tot de bevestiging van het vonnis a quo, dat deze eis als ongegrond heeft verworpen;

(...)

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

8e KAMER — 8 DECEMBER 1986

Voorzitter: de h. Bellemans

Raadsheren: de hh. Maréchal en Schöller

Advocaten: mrs. Oostvogels en Alsteens

Handelspraktijken — Verboden reclame — Art. 20, 1° en 2°, H.P.W.

Reclame voor een kunstmatig aangemaakt produkt is misleidend als ze dat produkt als natuurlijk en uit de natuur voortkomend voorstelt.

Reclame voor een zoetmakend produkt met de vermelding «zonder saccharine, zonder cyclamaten» en daarnaast de onjuiste bewering dat het van natuurlijke oorsprong is, is een reclame die door het publiek kan worden verstaan als gericht tegen de producenten van uit saccharine en cyclamaten samengestelde produkten, en moet worden aangemerkt als afbrekende reclame en als reclame die het zonder noodzaak mogelijk maakt een andere handelaar te identificeren.

N.V. B. t/ N.V. S.

Overwegende dat de oorspronkelijke vordering ertoe strekt elke handelsreclame te doen staken die melding maakt van vermeldingen als «les composants sont 100% naturels»; «natuurlijk, naturel, naturellement»; «de natuur heeft de dingen goed gemaakt ... deze beide aminozuren komen voor in onze dagelijkse voeding: fruit, groenten, melk, vlees. Het volstond ze samen te brengen»; «zonder saccharine, zonder cyclamaat ... en meer natuurlijke zoete smaak»; «ses composants sont 100% naturels. Ils se retrouvent dans nos aliments les plus courants et notre organisme les assimile naturellement»;

Dat de oorspronkelijke eis er ook toe strekt geïntimeerde verbod op te leggen te verwijzen naar de samenstellende componenten van het produkt door appellante op de markt gebracht door vermeldingen als «sans saccharine, sans cyclamates...»;

Dat de oorspronkelijke vordering er ten slotte toe strekt geïntimeerde te doen veroordelen tot een dwangsom van 50.000 frank voor elke inbreuk die zij nog zou plegen na de datum van de te wijzen beslissing en deze te horen bekend-

maken in drie dagbladen, weekbladen of andere tijdschriften, op kosten van geïntimeerde;

Overwegende dat appellante beweert dat de voormelde reclame gegevens bevat waardoor het publiek misleid zou kunnen worden aangaande de identiteit, de aard, de samenstelling, de oorsprong of de kenmerken van de te koop aangeboden produkten en dat, door te vermelden dat haar produkten zonder saccharine en zonder cyclamaat is samengesteld, de gemaakte reclame zonder noodzaak verwijst naar de produkten die door appellante op de markt worden gebracht;

I. Misleiding

Overwegende dat appellante en geïntimeerde beide, op de Belgische markt, verkoper zijn van zoetmakende produkten, de eerste, onder de benaming Natrena en Natrena S, samengesteld op basis van cyclamaat (Natrena) en saccharine (Natrena S), terwijl geïntimeerde haar zoetmakende produkten onder de benaming Canderel verkoopt, samengesteld op basis van aspartane;

Overwegende dat geïntimeerde voortdurend de woorden «natuur — natuurlijk» gebruikt, en tevens op zeer uitdrukkelijke wijze stelt dat haar produkt 100% natuurlijk is, uit de natuur voortkomt en voortspruit;

Overwegende dat vaststaat dat hoewel, zoals geïntimeerde beweert, voorzeker in de natuur voorkomen en terug te vinden zijn, elementen die gelijkaardig zijn aan de samenstellende bestanddelen van het produkt Canderel - Aspartane van geïntimeerde, het nochtans wel in zulke minieme kwantiteit is dat, noch qua hoeveelheid, noch qua kostprijs, het mogelijk is deze natuurlijke produkten te verwerken tot een zoetmakend produkt als dat van geïntimeerde;

Overwegende dat geïntimeerde niet betwist dat de samenstellende delen van haar produkt niet worden genomen uit de natuur, doch chemisch worden aangemaakt;

Overwegende dat om het effect van de reclame op het aangesproken publiek te beoordelen, men niet moet nagaan of de verstrekte gegevens in se juist zijn, maar dat men moet rekening houden met de totaalindruk die door overdrijvingen, verkeerde voorstellingen en pseudo-wetenschappelijke inlichtingen bij de doorsneeconsument kan achtergelaten worden;

Overwegende dat het feit dat geïntimeerde het kunstmatige aanmaken van haar produkt ook niet in haar handelsreclame heeft betwist, niet wegneemt dat deze de indruk kan verwekken dat de samenstellende delen van het produkt uit de natuur worden genomen;

Overwegende dat het ten onrechte is dat geïntimeerde stelt dat het onverschillig is te weten of het produkt door extractie uit planten of organische stoffen wordt verkregen dan wel of het produkt vanuit organische synthese verkregen wordt «aangezien in beide gevallen het produkt hetzelfde blijft»;

Overwegende dat niet de intrinsieke kwaliteit van de zoetmakende produkten van belang is maar de authenticiteit van het kennisproces en de juistheid van de voorstelling die door de meegedeelde of de gesuggereerde gegevens bij het aangesproken publiek opgewekt worden;

Overwegende dat door de herhaaldelijke verwijzing naar de «natuur», door geïntimeerde gedaan, op allerlei manieren, de gemaakte reclame, verre van juiste aanduidingen te

verschaffen in verband met de chemische samenstelling van de produkten; en er zich zelfs niet toe beperkt de — eveneens onjuiste — voorstelling op te wekken dat Canderel een natuuridentieke zoetstof is of, zoals geïntimeerde het thans in haar conclusie verklaart «dat de bestanddelen *gelijkaardig* zijn aan die welke in de natuur voorkomen», doch integendeel suggereert dat haar produkt 100% uit de natuur voortkomt en derhalve een natuurlijke stof is;

Dat appellante terecht opmerkt dat deze misleidende praktijk des te meer laakbaar is ten aanzien van produkten die in het randgebied van de farmaceutika vallen, en waarvoor de litigieuze reclame de argeloze consument beoogt, in het kader van de gezondheidsproblematiek;

II. Vergelijkende reclame

Overwegende dat appellante anderzijds stelt dat geïntimeerde door in haar handelsreclame melding te maken van «sans saccharine, sans cyclamates...» samenstellende elementen van het produkt dat door appellante op de markt wordt gebracht, vergelijkingen maakt die afbrekend zijn of die het zonder noodzaak mogelijk maken een of meer andere handelaars te identificeren;

Overwegende dat vaststaat dat appellante op de Belgische markt brengt

— Natrena, op basis van cyclamaat, dat in de apotheken wordt verkocht;

— Natrena S, op basis van saccharine, dat door de kleinhandel wordt verkocht;

Overwegende dat geïntimeerde meerdere argumenten aanvoert:

1) Overwegende dat geïntimeerde allereerst stelt dat vergelijkende reclame in se niet ongeoorloofd is en dat bij de beoordeling van de geoorloofdheid rekening moet worden gehouden met de weerslag ervan op de doorsneeconsument;

Overwegende enerzijds dat eraan dient te worden herinnerd dat, in het Belgisch reclamerecht, de vergelijkende reclame — met uitzonderingen — principieel verboden is;

Dat de vraag is of het hier gaat om vergelijkingen die hetzij bedrieglijk zijn, hetzij afbrekend, of die, zonder noodzaak, toelaten een ander handelaar te herkennen;

Overwegende anderzijds dat de personen die als maatstaf dienen om de misleiding, het zwartmaken of de betrokkenheid te beoordelen, volgens rechtsleer en rechtspraak de «koper met gemiddelde intelligentie» zijn (J. Stuyck, «De misleidende reclame», *T.P.R.*, 1976, 573);

2) Overwegende dat geïntimeerde beweert dat de aangevochten handelsreclame geen bedrieglijke vergelijkingen maakt daar geen enkel gegeven in de reclame onwaar is en dat zij in geen enkel opzicht afbrekend is;

Overwegende dat de oorspronkelijke eis, zoals hij in de conclusie van appellante gepreciseerd is, er enkel toe strekt de tweede (het «zwartmaken») en derde vorm (het «verwijzen naar») van vergelijkende reclame, die vallen onder artikel 20, 3°, W.H.P., te horen verbieden;

Overwegende dat wat de tweede vorm betreft, afbrekende vergelijkingen verboden zijn, zelfs zo ze met de waarheid overeenstemmen;

Overwegende dat het feit dat de negatieve vermeldingen «zonder saccharine, zonder cyclamaten» werden geplaatst naast de onjuiste bewering van de natuurlijke oorsprong van het produkt van geïntimeerde, de afbrekende verwij-

zing aantoon;

Overwegende nopens de derde vorm van onrechtmatige vergelijking, dat, ongeacht wat wordt meegedeeld over de andere en of het meegedeelde nu waar of onwaar is, en al dan niet afbrekend, aan de handelaars verboden wordt reclame te voeren die, zonder noodzaak, toelaat een ander handelaar te herkennen;

3) Overwegende dat, in dit opzicht, geïntimeerde ten onrechte beweert dat appellante niet herkenbaar is nu ze, hoewel niet uitdrukkelijk aangeduid, niettemin geïntimeerde is en duidelijk herkenbaar door het loutere feit dat het aangesproken publiek de gemaakte reclame kan verstaan als gericht tegen de producenten van zoetmakende produkten die samengesteld zijn op basis van cyclamaat en van saccharine;

Overwegende dat de loutere identificatiemogelijkheid voldoende is voor de onrechtmatigheid van de nodeloze vergelijkende reclame;

4) Overwegende dat geïntimeerde ten slotte aanvoert dat het in het belang is van sommige consumenten dat «zonder saccharine en zonder cyclamaten» vermeld wordt daar de mogelijke gebruikers op de hoogte gesteld moeten worden dat Canderel voor hen niet het minste gevaar inhoudt, «wat niet het geval is voor de zoetmiddelen op basis van saccharine of cyclamaat»;

Overwegende dat geïntimeerde bovendien beweert dat «de verwijzing naar een groep van concurrenten door de vermelding 'zonder saccharine, zonder cyclamaten' door (geïntimeerde) *met noodzaak* gedaan werd»;

Overwegende dat de eis van noodzaak, als uitzondering op het principieel verbod van verwijzing naar de concurrent, limitatief moet worden geïnterpreteerd;

Overwegende dat de verwijzing die noodzakelijk is voor het verstaanbaar omschrijven van de nieuwheid van het eigen aanbod uiteraard gerechtvaardigd is;

Overwegende dat het evenwel ten onrechte is dat geïntimeerde beweert dat het «de enige manier is voor (geïntimeerde), houdster van het octrooierecht inzake de productie van aspartaam, om haar produkt op de markt van de kunstmatige zoetmiddelen te onderscheiden in haar specificiteit van al de andere zoetmiddelen»;

Overwegende dat de litigieuze vergelijking geenszins onontbeerlijk is voor een omschrijving van het produkt Canderel; dat, indien het publiek een verwrongen voorstelling heeft van de kenmerken en van de oorsprong van Canderel, dit eerder te wijten is aan de mogelijkheid tot misleiding nopens de juiste samenstelling, niet van de produkten Natrena en Natrena S van appellante, maar van het zo voorgesteld 100% natuurlijk produkt Canderel;

Overwegende dat de gewraakte reclame derhalve in strijd is met artikel 20, 1° (misleiding) en 2° (afbrekende reclame, die het zonder noodzaak, mogelijk maakt een andere handelaar te herkennen);

(...)

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

8e KAMER — 24 DECEMBER 1986

Voorzitter: de h. Bellemans

Raadsheren : mevr. De Ceulenaer en de h. Schöller
Advocaten : mrs. Peten, Peeters en Brewaëys

Voorrecht — Art. 20, 4°, Hypotheekwet — Kosten tot behoud van de zaak — Zaak onroerend geworden door bestemming — Voortbestaan van het voorrecht — Vereiste.

Het voorrecht voor kosten tot behoud van de zaak met betrekking tot bedrijfsuitrusting in de zin van art. 20, 5°, Hypotheekwet die onroerend door bestemming geworden, blijft slechts bestaan indien de schuldeiser voldaan heeft aan het bij art. 20, 5°, gestelde vereiste van neerlegging der factuur ter griffie.

N.V. D. t/ Faillissement N.V. C.

Overwegende dat de eerste rechter om oordeelkundige motieven, die door de conclusie van appellante niet ontkracht worden en die het Hof beaamt en tot de zijne maakt, de opname van de ingediende schuldvordering van appellante in het gewoon en niet in het bevoorrecht passief van het faillissement van de N.V. C. ten bedrage van 109.131 frank bevolen heeft ;

Overwegende dat in casu niet ernstig kan worden betwist dat het erf speciaal was ingericht voor de vervaardiging van ketels en dat voertuigen in kwestie gebruikt werden door de vertegenwoordigers met het oog op de verkoop van de goederen door de gefailleerde op het erf vervaardigd en ook om de dienst na-verkoop te verzekeren ; dat bovendien niet wordt betwist dat voor de betrokken wagens op dit erf parkeerplaatsen en plaatsen waren bestemd ;

dat daaruit volgt dat de voertuigen dienen te worden beschouwd als zijnde aangewend door de gefailleerde ter vervollediging van het productie- en/of distributieproces van de goederen waarvoor het erf speciaal werd ingericht, zodat er een werkelijke band van bestemming bestond tussen de voertuigen en het onroerend goed en dit laatste schade of minderwaarde zou lijden indien het van de voertuigen ontdaan zou worden ;

dat appellante geenszins betwist dat de voertuigen nuttig waren voor de uitbating van de N.V. C. ;

Overwegende dat het vereiste van bijzondere inrichting, welke tot doel heeft de schuldeisers in kennis te stellen van het onroerend worden door bestemming van bepaalde roerende goederen, uitsluitend het erf betreft waaraan de voertuigen verbonden zijn en geenszins de voertuigen zelf ;

Overwegende dat derden niet misleid konden worden betreffende de wil van de eigenaars om de wagens onroerend door bestemming te laten worden ; dat, benevens de parkeerplaatsen en plaatsen voor die wagens op het erf, er meldingen waren aangebracht op de voertuigen, zoals de naam van de onderneming ;

Overwegende dat, zo de wettelijke bepalingen handelen over de goederen nuttig voor de dienst of de exploitatie van het erf, de wetgever hiermee niet uitsluitend de landbouw-ondernemingen heeft bedoeld waarbij de gronden overwegen, maar eveneens de nijverheids- en handelsbedrijven, waar de grond niet noodzakelijk het voornaamste bestanddeel zou uitmaken ;

dat men zich trouwens moeilijk kan inbeelden dat voor het vervaardigen van ketels de gronden en gebouwen geen doorslaggevende bestanddelen, tussen andere van deze nij-

verheidsexploitatie uitmaken ;

Overwegende dat appellante ten onrechte stelt dat de wilsbestemming van de eigenaar niet is bewezen, terwijl deze nochtans ondubbelzinnig blijkt uit de reële affectatie van de wagens voor de exploitatie van het erf, evenals uit de aangebrachte publiciteit op de wagens ; dat het duidelijk niet gaat om bv. persoonlijke wagens van de bestuurders van de vennootschap ;

Overwegende dat, zelfs indien tijdens de exploitatie van de N.V. C. de voertuigen die teruggevonden werden, dienden te worden beschouwd als gemakkelijk vervangbaar, zij niet buiten gebruik gesteld en niet vervangen werden ;

dat in recente wetten de wetgever niet aarzelt de voertuigen gelijk te stellen met de andere onroerende middelen die tot de verwezenlijking der doeleinden van de onderneming bijdragen ;

dat overeenkomstig het bijvoegsel van het K.B. van 8 oktober 1976 betreffende de jaarlijkse rekeningen der bedrijven het rollend materieel dient te worden vermeld onder de rubriek «materieële vaste activa» (immobilisations corporelles) ;

Overwegende dat de enkele stopzetting van de handelsactiviteit door het faillissement geen einde maakt aan de onroerendmaking door bestemming, zeker wat de regeling der voorrechten betreft ;

dat de bepaling door het Hof van Cassatie van het begrip «onroerend door bestemming» op 11 september 1980 gegeven werd naar aanleiding van een betwisting ontstaan na een faillissement ;

dat naar de dag van het vonnis van faillietverklaring, datum waarop de samenloop tussen de schuldeisers ontstaat, dient te worden nagegaan of de schuldeiser al dan niet een voorrecht geniet dat door de samenloop tot uitvoering komt ;

dat het door appellante ingeroepen voorrecht op het ogenblik dat de kosten door haar werden gemaakt, ontstaat ;

dat op genoemd ogenblik de betrokken voertuigen onroerend waren door bestemming, derwijze dat appellante haar voorrecht verloren heeft bij gebreke van vervulling van het bij artikel 20, 5°, van de Hypotheekwet gestelde vereiste van neerlegging van de factuur ter griffie ;

dat appellante zich op haar verloren voorrecht derhalve niet meer kan beroepen na het vonnis van faillietverklaring ;

Overwegende dat de subsidiair ontwikkelde stelling van de appellante, dat zelfs indien de voertuigen als onroerend geworden door bestemming worden beschouwd, niettemin de uitoefening van het voorrecht voor kosten gemaakt voor het behoud van de zaak behouden zou blijven, in strijd is met de tekst van artikel 20, 5°, van de Hypotheekwet, aangezien appellante geen voor eensluidend afschrift van de facturen ter griffie van de rechtbank van koophandel neerlegde ;

dat derhalve niet ter zake dienend is dat in andere wetten, zoals bv. het strafrecht, het gewoon regime van de roerende goederen op de goederen onroerend door bestemming wordt toegepast ;

dat de wetgever niet de onroerendmakende bestemming als een absoluut gegeven heeft beschouwd, maar als een hulpinstrument in bepaalde situaties ;

(...)

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

8e KAMER — 6 FEBRUARI 1987

Voorzitter-rapporteur : de h. Vandeplas

Raadsheren : de hh. F. Van de Velde en L. Van Gelder

Advocaat-generaal : de h. De Swaef

Advocaten : mrs. Koninckx, Cuypers en Kumps

Bewijs — In strafzaken — Uitlokking — Nietigheid.

Uitlokking door rechtstreekse aanzetting tot het plegen van een misdrijf is een ongeoorloofd middel bij de opsporing en bestrijding van strafbare feiten. De gegevens die op deze onwettige manier zijn vergaard, kunnen niet dienen tot bewijs ten laste van de personen die deze misdrijven hebben gepleegd ten gevolge van deze list.

G. e.a.

Overwegende dat uit de gegevens van het dossier blijkt dat Joseph G. en Richard H. op 17 januari 1983 in Nederland een hoeveelheid van ten minste 3,5 kg cannabis hebben aangekocht en nog dezelfde dag naar België hebben overgebracht; dat ze diezelfde avond te Lommel in het bezit werden gevonden van deze partij cannabis en dat ze verklaard hebben dat ze deze verdovende middelen aan Thijs J. kwamen afleveren, die deze waar had besteld of althans hen had gevraagd deze cannabis aan te kopen en te leveren;

Overwegende dat aan het licht is gekomen dat Th. J. deze personen, aan wie hij telefoontoestellen wou verkopen, niet op eigen initiatief heeft aangezet om deze cannabis, te verschaffen, maar dat hij handelde in opdracht van een lid van de rijkswacht;

Overwegende dat also blijkt dat, vooraleer er van verdovende middelen sprake was tussen deze drie handelspartners, Th. J. reeds contact had genomen met de rijkswacht en dat hij in opdracht van een rijkswachter J. G. en R. H. heeft aangezet om verdovende middelen te leveren daar anders de verkoop van de telefoontoestellen niet zou doorgaan;

Overwegende dat aan de hand van de gegevens van het strafdossier kan worden uitgemaakt dat J. G. en R. H. deze cannabis niet zouden hebben aangekocht en in België hebben ingevoerd, indien ze daartoe door J. niet waren aangezet; dat anderzijds Th. J. deze aankoop van cannabis slechts heeft voorgewend op verzoek van de rijkswacht en nadat hijzelf door een rijkswachter onder druk was gezet;

Overwegende dat uit het dossier kan worden afgeleid dat de verbaliserende rijkswachters een val hebben opgezet om J. G. en R. H. op heterdaad te kunnen betrappen, nadat ze deze personen door bemiddeling van Th. J. hadden aangezet om deze cannabis te gaan kopen;

Overwegende dat de uitlokking door rechtstreekse aanzetting tot het plegen van een misdrijf een ongeoorloofd middel is bij de opsporing en de bestrijding van strafbare feiten en dat de gegevens die op deze onwettige manier zijn vergaard niet kunnen dienen tot bewijs ten laste van de personen die deze misdrijven hebben gepleegd ten gevolge van deze list;

Overwegende dat de bewijsmiddelen ten deze uitsluitend steunen op de door uitlokking verkregen gegevens, zodat er

aanleiding is tot vrijspraak van de beklaagden;

Overwegende dat de verbeurdverklaring van de inbeslaggenomen cannabis als veiligheidsmaatregel, vereist is, maar dat de overige inbeslaggenomen voorwerpen dienen te worden teruggegeven aan hun wettige eigenaars;

(...)

NOOT—Zie ook Hof Brussel, 19 november 1984, *R.W.*, 1984-85, 2563, en de noot van J. Scheers; Cass., 27 februari 1985, *J.T.*, 1985, 728.

ARBEIDSHOF TE ANTWERPEN

3e KAMER — 11 DECEMBER 1986

Voorzitter : de h. Van den Bosch

Raadsheren in sociale zaken : de hh. Goethals en Janssens

Advocaat : mr. Van Engelen

Arbeidsovereenkomst — Werklieden — Einde — Opzeggingstermijnen — Wijziging — Bouwbedrijf — Koninklijk Besluit — Wettigheid — Bijzondere categorieën werknemers — Belang — Begrip.

Nu het K.B. van 13 januari 1982, waarbij verkorte opzeggingstermijnen in het bouwbedrijf zijn vastgesteld, mede op voorstel van de werknemersvertegenwoordigers in het P.C. Bouwbedrijf is genomen, moet dat besluit, overeenkomstig art. 61 W.A.O., worden geacht in het belang van de bouwvakarbeiders, en derhalve wettig te zijn genomen.

N. t/ N.V. A.

Appellant was als metselaar tewerkgesteld bij geïntimeerde van 5 april 1982 tot 11 mei 1983, datum waarop hij een opzegging ontving. Hij ondertekende de opzeggingsbrief voor ontvangst. In die brief wordt gemeld dat een opzeggingsvergoeding voor de periode van 11 tot 24 mei zal uitbetaald worden.

Het hof neemt er akte van dat de vertegenwoordiger van appellant ter openbare terechtzitting van 13 november 1986 uitdrukkelijk verklaarde zijn vordering enkel en alleen te baseren op de *onwettigheid* van het K.B. van 13 januari 1982 tot vaststelling van de opzeggingstermijnen in het bouwbedrijf.

Artikel 61 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten bepaalt : «Op voorstel van het Paritair Comité of de Nationale Arbeidsraad kan de Koning de opzeggingstermijnen wijzigen in het belang van bepaalde bijzondere categorieën van werknemers of voor de opzeggingen die om sociale of economische redenen zijn gedaan».

Overeenkomstig dit artikel werd op 13 januari 1982 het K.B. genomen tot vaststelling van de opzeggingstermijnen in de ondernemingen die onder het Paritair Comité voor het Bouwbedrijf ressorteren. In de aanhef wordt naar voornoemd artikel 61 verwezen als wettelijke grondslag voor het K.B. Eveneens wordt erin formeel gesteld dat de wijziging van de opzeggingstermijnen in de bouwsector genomen worden «in het belang van de werklieden tewerkgesteld in

de ondernemingen die onder de bevoegdheid ressorteren van het Paritair Comité voor het Bouwbedrijf».

Voormeld K.B. is een weergave en een bevestiging van het K.B. van 4 januari 1974 en werd genomen om het K.B. van 4 januari 1974, genomen ter uitvoering van artikel 19ter der wet van 10 maart 1900 in overeenstemming te brengen met artikel 61 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten. Het K.B. van 4 januari 1974 wijzigde en verlengde de verkorte opzeggingstermijnen in het bouwbedrijf vastgesteld in het K.B. van 19 december 1963 voor de werklieden die van zes maanden tot minder dan vijf jaar onafgebroken in dienst waren in dezelfde onderneming.

De kritiek van appellant komt erop neer te stellen dat het K.B. van 13 januari 1982 niet meer beantwoordt aan het doel aangegeven in artikel 61 der wet van 3 juli 1978, meer bepaald dat de verkorte opzeggingstermijnen in het bouwbedrijf wel in het belang van de werknemers waren ten tijde van de hoogconjunctuur in de bouwnijverheid, maar thans, ten tijde van een acute crisis, in het nadeel van de werknemers werken.

Krachtens artikel 107 van de Grondwet passen de hoven en rechtbanken de algemene, provinciale besluiten en verordeningen alleen toe in zo verre zij met de wetten overeenstemmen. *In casu* stelt het hof vast dat het K.B. van 13 januari 1982 in zijn aanhef de rechtsgrond vermeldt waarop het steunt: artikel 61 der wet van 3 juli 1978.

Verder vermeldt het K.B. dat er aanleiding toe bestaat om, in het belang van de werklieden tewerkgesteld in het bouwbedrijf, de opzeggingstermijnen voor deze bedrijfstak te wijzigen en dat het K.B. genomen werd op voorstel van het Paritair Comité voor het Bouwbedrijf.

Het zijn dus de sociale partners in het Nationaal Paritair Comité voor het Bouwbedrijf, die oordelen of de opzeggingstermijnen vastgesteld in artikel 59 van de wet op de arbeidsovereenkomsten dienen te worden gewijzigd in het belang van de werknemers uit de sector.

Een dergelijke opdracht past volledig in het kader van het huidige sociaal klimaat, waarin een steeds grotere rol toebedeeld wordt aan de sociale partners in het algemeen en aan de sociale partners verenigd in een paritair comité voor een bepaalde sector, om de arbeidsverhoudingen vast te stellen. Het zijn trouwens de leden van het paritair comité, en inzonderheid de leden die de werknemers vertegenwoordigen, die in de beste positie verkeren om na te gaan of een maatregel de belangen van de werknemers dient dan wel schaadt. Het behoort tot de essentie van hun opdracht.

In deze optiek dient appellant zich inzonderheid tot zijn vertegenwoordigers in het paritair comité te wenden wanneer hij van oordeel is dat de afwijking en verkorting van de algemeen geldende opzeggingstermijn niet meer zijn belang of dat van zijn medearbeiders zou dienen en een wijziging van het koninklijk besluit van 13 januari 1982 wil bepleiten.

Wanneer de werknemersafgevaardigden in het Paritair Comité voor het Bouwbedrijf mede van oordeel zijn dat de verkorte opzeggingstermijnen vastgesteld in het K.B. van 13 januari 1982 in het belang van de werknemers uit de sector bepaald werden, kan het hof zich hier geredelijk bij aansluiten.

In deze optiek stelt het hof vast dat het bestreden koninklijk besluit van 13 januari 1982 zowel naar de vorm als

naar de inhoud volledig voldoet aan het bepaalde in artikel 61 der wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, en derhalve op degelijke wettelijke gronden berust.

(...)

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

23e KAMER — 3 OKTOBER 1986

Voorzitter: de h. Dirix

Advocaten: mrs. Debergh, Peeraer en Lenaerts

1. Onrechtmatige daad — Aansprakelijkheid — Abnormalen — Aansprakelijkheidsverzekering — 2. Verzekering — Art. 20, 9°, Hypotheekwet — Vordering tegen aansprakelijke en zijn verzekeraar.

1. Wanneer de rechter uitspraak doet op grond van art. 136bis B.W., kan hij eveneens rekening houden met het bestaan van een aansprakelijkheidsverzekering.

2. Niets belet de benadeelde om tegen de aansprakelijke en zijn verzekeraar gelijktijdig op te treden ten einde, indien de aansprakelijkheid van eerstgenoemde wordt vastgesteld, diens verzekeraar te horen veroordelen tot de uitvoering van de verzekeringsovereenkomst (art. 20, 9°, Hypotheekwet).

N.M.B.S. t/ G. e.a.

Op 14 juli 1984 werpt Willy De G. zich op de treinsporen te Boechout op de lijn Antwerpen-Hasselt. De bestuurder van trein nr. 5157 merkt de ongelukkige nog op, tracht een noodremming uit te voeren, maar kan het slachtoffer niet meer vermijden. Van dit ongeval ligt een strafdossier voor.

De vordering van de N.M.B.S. strekt tot vergoeding van de schade ten gevolge van deze gebeurtenis die geraamd wordt op 72.128 frank. Deze vordering is gericht tegen 1) de rechtsoptvolgers van het slachtoffer, 2) de V.Z.W. P., de inrichting waar het slachtoffer werd verpleegd, en 3) de burgerlijke-aansprakelijkheidsverzekeraar van het gezin De G.

Het schadebedrag met betrekking tot herstellingskosten aan de lokomotief en de treinvertragingen worden door eiseres genoegzaam bewezen.

1) De vordering tegen G. e.a.

De vordering is in de eerste plaats gericht tegen de rechtsoptvolgers van het slachtoffer, die in deze hoedanigheid gehouden zijn de schade aangericht door hun rechtsvoorganger te vergoeden.

Over de fout van het slachtoffer kan ter zake geen betwisting bestaan.

Gelet op de gestoorde geestestoestand van het slachtoffer dient zijn aansprakelijkheid echter beoordeeld te worden in het licht van art. 1386bis Burgerlijk Wetboek. Deze bepaling verleent aan de rechter een matigingsrecht met betrekking tot de omvang van de schadevergoedingsplicht, rekening houdend met de billijkheid, de omstandigheden en de toestand der partijen. Bij deze beoordeling mag de rechter eveneens acht slaan op het bestaan van een aansprakelijk-

heidsverzekering, aangezien dit, zoals in casu, de financiële draagkracht van de rechtsopvolgers aanmerkelijk beïnvloedt. Derhalve bestaat er geen reden om de omvang van de verschuldigde schadevergoeding te matigen.

2) De vordering tegen de V.Z.W. P.

Aan deze verweerster wordt door eiseres een gebrek aan toezicht verweten ten aanzien van de haar toevertrouwde patiënt. De bewakingsplicht van psychiatrische inrichtingen wordt algemeen als een inspanningsverbintenis beschouwd en niet als een resultaatsverbintenis (cf. A. Van Oevelen, *R.G.A.R.*, 1980, nr. 10.151, nr. 18). Uit het strafdossier blijkt bovendien dat het slachtoffer sinds 25 mei 1983 opgenomen was in een zogenaamde «T-dienst»; het gaat hierbij om een «open» dienst waarbij om therapeutische redenen en met het oog op een betere integratie van de patiënten, een grotere vrijheid wordt verleend (onder meer het vrij en zonder begeleiding verlaten der inrichting). Dat door deze moderne behandelingsmethodes zekere risico's worden genomen, kan onmogelijk op zich reeds als onzorgvuldig worden beschouwd (cf. Kruithof, *R.G.A.R.*, 1980, nr. 10.090, nr. 46). Ter zake wordt evenmin bewezen dat de beslissing om het slachtoffer in een zogenaamde «T-dienst» onder te brengen een fout uitmaakte.

3) De vordering tegen de N.V. A.

De vordering van eiseres is ten slotte gericht tegen de B.A.-verzekeraar van het slachtoffer en zijn nabestaanden op grond van art. 20, 9°, Hypotheekwet. Door de verzekeraar wordt de niet-ontvankelijkheid van de vordering opgeworpen wegens de afwezigheid van enig rechtsverband tussen de benadeelde en de verzekeraar van de aansprakelijke, buiten de gevallen waar de wetgever een rechtstreekse vordering in het leven roept.

Algemeen wordt aangenomen dat art. 20, 9°, Hypotheekwet geen dergelijk rechtstreeks vorderingsrecht in het leven roept (Cass., 18 oktober 1945, *Arr. Cass.*, 1945, 222 en 224). Hiertoe is het hen inderdaad niet toegestaan de verzekeraar aan te spreken zolang zij niet de veroordeling van de aansprakelijke verzekerde hebben verkregen.

Niets belet echter de benadeelde om tegen de aansprakelijke en zijn verzekeraar gelijktijdig op te treden ten einde, indien de aansprakelijkheid van eerstgenoemde wordt vastgesteld, diens verzekeraar te horen veroordelen tot de uitvoering van de verzekeringsovereenkomst (cf. Roland, *R.H.A.*, 1978, 116).

Om die redenen,

Verklaart de vordering ten laste van de verweerders 1, 2, 3 en 4 (G. e.a.) en ten laste van verweerster in tussenkomst (N.V. A.) toelaatbaar en gegrond; veroordeelt de verweerders 1, 2, 3 en 4 en verweerster in tussenkomst en vrijwaring, in solidum om te betalen aan eiseres (N.M.B.S.) de som van 72.128 frank plus de vergoedende interesten vanaf 14 juli 1983, met de gerechtelijke interesten; verklaart de vordering ten laste van verweerster 5 (V.Z.W. P.) toelaatbaar, doch ongegrond.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

14e KAMER A — 13 JANUARI 1987

Voorzitter: de h. Mahieu

Openbaar ministerie: de h. Elhaut

Huwelijksgoederenrecht — Wijziging van huwelijksvermogensstelsel — Opnemning van een toekomstig eigen onroerend goed in het gemeenschappelijk vermogen.

Er bestaat geen aanleiding tot homologatie van een notariële akte tot wijziging van het huwelijksvermogensstelsel waarin echtgenoten die gehuwd zijn onder het wettelijk stelsel, verklaren dat tot het gemeenschappelijk vermogen zal behoren een onroerend goed dat de vrouw zal verkrijgen ingevolge schenking door haar ouders, als de akte niet voorafgegaan is door een boedelbeschrijving en een regeringsakte als voorgeschreven door art. 1394 B.W.

G. en De T.

Advies van het openbaar ministerie

Verzoekers, gehuwd op 19 juli 1984 onder het wettelijk stelsel, vragen de homologatie van de wijziging van hun huwelijkscontract, blijkens akte van notaris De R. op 30 mei 1986, waarbij wordt bedongen dat een woonhuis met aanhorigheden en grond, dat verzoekster De T. zal verkrijgen ingevolge schenking door haar ouders, tot het gemeenschappelijk vermogen zal behoren.

Verzoekers stellen dat deze overeenkomst geen wijzigingen aanbrengt in hun huidig vermogen en dat bijgevolg geen vereffening dient plaats te vinden.

De rechtbank dient onder meer de regelmatigheid van de procedure te controleren en in casu of bij bedoelde wijziging van de huwelijksvoorwaarden, de wat de rechtsleer noemt «gewone» of «grote» procedure dient te worden gevolgd, en of bijgevolg het opmaken van de inventaris en regeling van rechten voorgeschreven bij art. 1394 B.W. in casu noodzakelijk zijn.

Het is duidelijk dat er geen sprake is van een vereffening van de vermogens. Een dergelijke vereffening veronderstelt een voorafgaande ontbinding, wat hier niet het geval is (M. Coene, «Aktuele problemen inzake conventionele wijziging van huwelijksvermogensstelsels», *T.P.R.*, 1985, 175).

Wel betekent de geviseerde clausule een overbrenging van een bepaald goed van één vermogen naar een ander, in casu een woonhuis met aanhorigheden en grond, eigen aan één van de echtgenoten, dat wordt toegevoegd aan het gemeenschappelijk vermogen, doch in dit specifiek geval betreft het de overbrenging van een goed dat, op het ogenblik van de akte nog niet eigen is aan één van de echtgenoten, aangezien de schenking nog niet geschiedde.

De vraag die zich dus voordoet is of de inbreng van een toekomstig goed kan worden beschouwd als een dadelijke verandering in de samenstelling van de vermogens.

Bepaalde rechtspraak oordeelt dat onder «dadelijke verandering» dient te worden verstaan elke verandering die zich voordoet tijdens de duur van het huwelijksstelsel (Rb. Turnhout, 24 december 1979, *Rec. Gén. Not. Enr.*, 1980, nr. 22.521; Rb. Veurne, 18 december 1980, *Rec. Gén. Not.*

Enr., nr. 22650; Rb. Hoei, 25 februari 1981, *Jur. Liège*, 1981, 154).

Volgens deze rechtspraak heeft een clause van inbreng van een toekomstig goed minstens tot gevolg dat op het ogenblik dat dergelijke goederen aan één van de echtgenoten toevallen, er ten gevolge van deze akte een dadelijke verandering ingrijpt in de samenstelling der vermogens, zodat de vereiste inventaris en regeling van de wederzijdse rechten wel degelijk vereist is.

Deze rechtspraak gaat door deze redenering in tegen de verschillende oplossingen die zijn gevonden om de wet te omzeilen en de als omslachtige en dure «grote» procedure te vermijden.

Het Hof van Beroep te Brussel heeft dergelijke rechtspraak gewijzigd, in casu een vonnis van de Rechtbank te Leuven van december 1980, waarin deze redenering gevolgd werd (Hof Brussel, 11 maart 1981, *R.W.*, 1981-82, 2412 e.v. - twee arresten).

Het hof interpreteert de bewoordingen «dadelijke verandering» als een aanstonds werkende eigendomsovergang, en besluit daarom dat een inbreng van een toekomstig goed niet onderworpen is aan de «grote» procedure.

Deze stelling wordt gevolgd o.m. door M. Coene (o.c., nrs. 11 en 12) waar zij stelt dat dergelijke clauses geen dadelijke wijziging tot gevolg hebben, ook al is het duidelijk dat deze toekomstige goederen automatisch een ander statuut zullen krijgen dan in het oorspronkelijk huwelijks-goederenstelsel is bepaald.

Gezien het, althans theoretisch, onzeker karakter van de verwerving van het goed, aangezien deze verwerving afhangt van een onzekere handeling (erfenis, legaat, schenking) kan op het ogenblik van de wijziging van het stelsel geen sprake zijn van een daadwerkelijke overgang.

Een dergelijke eigendomsverandering is niet het gevolg van de akte van wijziging van het huwelijksvermogensstelsel zelf, doch hangt af van een aan het huwelijksvermogensstelsel vreemde rechtshandeling waarvan de gevolgen dan wel verschillend zijn van die welke er zouden zijn ingeval geen wijziging van het stelsel was ingetreden.

Een bijkomend argument om deze stelling te volgen is het feit dat de grote procedure weinig zinvol is voor de inbreng van een toekomstig goed. Aangezien dit goed zich nog niet in het eigen vermogen van een van de echtgenoten bevindt, zal het niet vermeld worden in de boedelbeschrijving, zodat de rechtbank, voor wie dit als controleinstrument fungeert, de draagwijdte van de mogelijke wijziging in de samenstelling der vermogens niet kan beoordelen bij gebrek aan identificatie van de goederen (Moons, noot bij Hof Brussel, 11 maart 1981, *R.W.*, 1981-82, 2414 e.v.).

Ook eventuele persoonlijke schuldeisers kunnen niet benadeeld zijn aangezien, in de huidige stand van zaken, het goed nog niet tot het persoonlijk vermogen van verzoekster behoort en dus geen deel uitmaakt van de waarborgen die dat persoonlijk vermogen t.a.v. persoonlijke schuldeisers vertegenwoordigt.

Bijgevolg mag m.i. gesteld worden dat de grote wijzigingsprocedure niet vereist is voor wijzigingen in de zin van inbreng van een toekomstig goed in het gemeenschappelijk vermogen.

Vonnis

Op 13 juli 1984 verschijnen de toekomstige echtgenoten

G. en De T. voor notaris De R. ten einde hun huwelijkscontract op te stellen. Hierbij opteren zij voor het wettelijk stelsel. In het huwelijk getreden op 19 juli daaropvolgend, verschijnen zij voor dezelfde notaris op 30 mei 1986 verklarende dat tot het gemeenschappelijk vermogen zal behoren het onroerend goed (woonhuis met aanhorigheden en grond) dat De T. zal verkrijgen ingevolge schenking door haar ouders.

Bij voormeld verzoekschrift wordt de homologatie nagestreefd van de akte van 30 mei 1986.

Door toepassing van de onderschreven wijziging zal het bedoeld onroerend goed overgaan van het eigen vermogen van een der echtgenoten (begiftigde) naar de gemeenschap; door het voorafgaand verlijden van de wijzigingsakte aan de schenkingsakte menen verzoekers dat de kleine homologatieprocedure volstaat.

Volgens art. 1394 B.W. dient de akte houdende wijziging van het huwelijksvermogensstelsel te worden voorafgegaan door een boedelbeschrijving en een regelingsakte o.a. wanneer de bedoelde wijziging een dadelijke verandering tot gevolg heeft van de samenstelling van de vermogens.

Mocht een der partijen thans reeds eigenaar zijn geweest van bedoeld onroerend goed, dan was onmiddellijk een verandering ingetreden in de samenstelling der respectieve vermogens, en dit onder voorbehoud van homologatie. Echter door het voorafgaand verlijden van de wijzigingsakte aan de schenkingsakte beogen partijen de wijziging in deze samenstelling *uit te stellen* tot na de homologatieprocedure.

In feite wensen verzoekers een eigen goed in de gemeenschap te brengen. Hun bedoeling is dus ontegenzeggelijk een wijziging te bewerken in de samenstelling van de vermogens en dit volgens een onderlinge afspraak die niet conform is met de oorspronkelijke regeling zoals bedongen in het eerste huwelijkscontract van 13 juli 1984. Aangezien deze inbreng een wijziging in de vermogens tot gevolg heeft of zal hebben, dient de grote homologatieprocedure te worden toegepast. Art. 1394 B.W. legt aan partijen deze grote procedure op wanneer de wijzigingsakte een dadelijke verandering van de samenstelling van de vermogens tot gevolg heeft, met andere woorden wanneer ten gevolge van de overeengekomen wijziging een rechtstreekse verandering zal intreden in de vermogenssamenstelling (zie Belg. Senaat, 1975-76, nr. 683, verslag Hambye, blz. 24: «Dat zal met name het geval zijn wanneer één der echtgenoten of beide echtgenoten, bij wijziging van hun huwelijksvermogensstelsel, goederen in het gemeenschappelijk vermogen inbrengen, die met toepassing van artt. 1399 tot 1404, B.W. eigen moesten blijven. In deze zin zal er sprake zijn van een dadelijke verandering in de samenstelling van de vermogens *als gevolg* van een wijziging van het huwelijksvermogensstelsel»).

Bij nader toezien kan vastgesteld worden dat art. 1 van het oorspronkelijk contract van 13 juli 1984 o.m. precies bepaalt dat die goederen waarvan de echtgenoot in de toekomst eigenaar zou worden door erfenis, schenking of gelijkaardige titel ... (eigen) blijven aan deze echtgenoot; deze clause bevat een omschrijving van art. 1399 B.W. zodat besloten kan worden dat huidige zaak een typisch voorbeeld is van een wijziging waarvoor de wetgever de grote procedure heeft vooropgesteld.

Door de uitlegging van een «dadelijke verandering» als

een wijziging die *onmiddellijk in de tijd* moet geschieden, wordt duidelijk afbreuk gedaan aan de wil van de wetgever die het criterium «*dadelijk*» duidelijk heeft opgevat in zijn *oorzakelijkheidsverband*.

In de praktijk kan de vraag worden gesteld of deze verplichting zin heeft in dit geval, te meer daar de kosten hoger oplopen dan bij de kleine procedure; echter komt het de rechtbank niet toe om zulke redenen de wet niet toe te passen; de wetgever alleen kan beslissen of er al dan niet aanleiding toe bestaat de wettelijke regeling ter zake te wijzigen.

In afwachting kan niet aanvaard worden dat door het voorafgaand verlijden van de wijzigingsakte een «oplossing» wordt gevonden om de wettelijke verplichting te omzeilen; door het opsplitsen in de tijd van twee verschillende rechtshandelingen (schenking — huwelijkscontract) gaat men de indruk verwekken dat de vermogenssamenstelling tussen de echtgenoten afhankelijk zal zijn van de wil van een derde-schenker, terwijl de echtgenoten zelf hun wijziging precies hebben vastgelegd met het oog op de gift, waarvan zij reeds de voorwaarden kennen.

Daarbij aanvoeren dat de grote procedure weinig zinvol is daar het toekomstig goed zelfs niet vermeld zou zijn in de inventaris, kan moeilijk als een argument gelden; immers is de niet-vermelding precies het doelbewuste effect dat men wil bereiken om te vermijden dat er een directe wijziging zou geschieden; de door de rechtspractici voorgestelde oplossing of omzeiling lijkt dan ook niet zeer realistisch daar tijdens het verloop van de procedure het goed verzwegen moet worden, terwijl de hele procedure is ingegeven met het oog op de verwerving van dit goed door een welbepaald vermogen.

*Om die redenen,
De rechtbank,*

(...)

Zegt dat er geen aanleiding toe bestaat de wijzigingsakte opgesteld op 30 mei 1986 door notaris D.R. te homologeren.

NOOT—Inbreng van een toekomstig onroerend goed in het gemeenschappelijk vermogen. Dan toch de grote procedure?

1. Het is de tweede maal binnen een korte tijdsspanne dat in dit tijdschrift een vonnis wordt gepubliceerd dat ingaat tegen de heersende rechtspraak m.b.t. de te volgen procedure bij wijziging van het huwelijksvermogensstelsel.

De Rechtbank van Eerste Aanleg te Leuven oordeelde dat de inbreng van een eigen onroerend goed in het gemeenschappelijk vermogen via de kleine procedure mag gebeuren (Rb. Leuven, 18 december 1985, *R.W.*, 1985-86, 2237, noot Werckx, J.). Dit is volledig in strijd met de rechtspraak van het Hof van Cassatie en het vonnis werd om die reden door de annotator afgekeurd (zie de aangehaalde noot van Werckx, J., «Inbreng van een eigen onroerend goed in de gemeenschap. Dan toch de kleine procedure?», *l.c.*, 2238-2240).

In het hierboven afgedrukt vonnis van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel van 13 januari 1987, komt de rechter tot het besluit dat de zogenaamde «inbreng van een toe-

komstig onroerend goed in het gemeenschappelijk vermogen», enkel via de grote procedure kan geschieden. Ook deze beschikking gaat in tegen de heersende rechtspraak.

Hoewel het Hof van Cassatie zich tot op heden niet over dit probleem heeft moeten uitspreken, hebben de Hoven van Beroep te Brussel, Gent en Luik zeer duidelijk beslist dat de grote procedure in dit geval niet moest worden gevolgd (Brussel, 11 maart 1981 (I), *R.W.*, 1981-82, 2412, *T. Not.*, 1981, 372, noot, *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1982, nr. 22722, 142, noot A.C.; Brussel, 11 maart 1981 (II), *R.W.*, 1981-82, 2413, noot Moons, H., *T. Not.*, 1981, 370, *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1982, nr. 22721, 140, noot; Gent, 12 november 1981, *T. Not.*, 1982, 23, *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1982, nr. 22723, 147, noot A.C.; Luik, 3 maart 1982, *Rev. Trim. Dr. Fam.*, 1985, 369, advies adv.-gen. Macar, E.; in dezelfde zin: Rb. Turnhout, 24 november 1979, *T. Not.*, 1980, 23, noot, *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1980, nr. 22521, 281, noot A.C.; Rb. Brussel, 25 februari 1981, *T. Not.*, 1981, 209, noot, alsmede de door Moons, H. (*l.c.*, voetnoot 10) geciteerde onuitgegeven vonnissen).

Het leek er dus op dat het probleem als afgehandeld kon worden beschouwd, te meer omdat de rechtsleer deze rechtspraak goedkeurde (zie reeds Van den Bossche, A., «Wijziging huwelijksvermogensstelsel. Enkele bedenkingen bij de beschikking Rb. Turnhout, 24 november 1979», *T. Not.*, 1980, 353-357; Casman, H., «Les difficultés rencontrées par la pratique en matière de changement de régime matrimonial», in *Cinq années d'application de la réforme des régimes matrimoniaux*, Brussel, Bruylant, 1981, 191-219, nr. 15; Hambye, J., «Régimes matrimoniaux, (Deuxième partie: la réforme de 1976), Livre I — Premiers commentaires», in *Rép. Not.*, Brussel, Larcier, 1977 (aanvulling 1 juli 1980), 210 p., nr. 89-1 in fine, en Moons, H., *l.c.*, 2414-2420; zie verder Baeteman, G., Gerlo, J. en Engels, C., «Overzicht van rechtspraak (1976-1981), Huwelijksvermogensrecht», *T.P.R.*, 1982, 977-1092, nr. 80 in fine; Casman, H. en Van Look, M., *Huwelijksvermogensstelsels*, Brussel, Ced-Samsom, (5 september 1984), II/5, 17; Coene, M., «Aktuele problemen inzake conventionele wijziging van huwelijksvermogensstelsels», *T.P.R.*, 1985, 175-225, nr. 12; Raucent, L., *Les régimes matrimoniaux*, Louvain-la-Neuve, Cabay, 1986, 374 p., nr. 329 in fine; «Chronique de jurisprudence, Régimes matrimoniaux (1976-1983), Quelques questions disputées», *J.T.*, 1984, 505-513, nr. 4; Raucent, L., e.a., *Traité pratique des régimes matrimoniaux*, I, Droit civil, uittr. uit *R.P.D.B.*, Compl. VI, Brussel, Bruylant, 1985, 215 p., nr. 981; Renard, Cl., Darville-Finet, Ch. en De Ville-Schyns, F., «Examen de jurisprudence (1975-1981), Contrat de mariage et régimes matrimoniaux», *R.C.J.B.*, 1983, 411-497, nr. 28 (hierna geciteerd als «Renard, Cl. e.a.»); Zorbas-Piret, M., «L'apport au patrimoine commun d'un bien futur», *Rev. Not. B.*, 1982, 408-412, nrs. 1 e.v.; contra: Cuvelier, A., in zijn noot onder de verschillende aangehaalde vonnissen en arresten en vooral de noot onder Gent, 12 november 1981, *l.c.*, 149-150; adde, «Régimes matrimoniaux. — Régime légal — Terrain propre à un époux — Construction à y ériger à frais communs — Réflexions sur certains procédés tentant d'éviter les effets normaux du régime.», *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1981, nr. 22649, 353-359, nr. 7, hierna geciteerd als «Régimes matrimoniaux ...»).

In tegenstelling tot de Rechtbank van Eerste Aanleg te

Leuven, heeft de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel haar standpunt uitvoerig gemotiveerd. De rechter heeft hier ongetwijfeld zeer bewust de heersende rechtspraak en rechtsleer niet gevolgd. Hieronder wordt nagegaan of de aangevoerde argumenten relevant zijn en of het besluit van de rechtbank kan worden onderschreven.

2. De feiten in deze zaak zijn eenvoudig en vrij klassiek te noemen: de onder het wettelijk stelsel gehuwde echtgenoten G.-De T. vullen hun huwelijksvoorwaarden aan met het beding «dat tot het gemeenschappelijk vermogen zal behoren het onroerend goed (woonhuis met aanhorigheden en grond) dat L. De T. zal verkrijgen ingevolge schenking door haar ouders». De door art. 1394, tweede lid, B.W. opgelegde formaliteiten worden niet nageleefd.

In het verzoekschrift waarin zij de homologatie van de akte vragen, verklaren de echtgenoten dat zij hun huwelijksvoorwaarden hebben aangevuld «zonder daarvoor wijzigingen te hebben aangebracht aan hun huidig vermogen; dat bijgevolg geen vereffening dient plaats te vinden».

Niettegenstaande het gunstig en met de heersende rechtspraak en rechtsleer overeenstemmend advies van het O.M., weigert de rechtbank de akte houdende wijziging te homologeren.

3. Het gebruik van het beding van inbreng van een toekomstig onroerend goed bij wijziging van het huwelijksvermogensstelsel, doet traditioneel twee vragen rijzen: a) is dit geen verboden overeenkomst over een niet-opengevallen nalatenschap? en b) moet in dit geval de grote procedure gevolgd worden? D.w.z. moet de akte houdende wijziging van het huwelijksvermogensstelsel worden voorafgegaan door 1) een beschrijving van alle roerende en onroerende goederen en van de schulden van de echtgenoten; 2) een regeling van hun wederzijdse rechten, waaromtrent het hun vrij staat een vergelijk te treffen (art. 1394, tweede lid, B.W.)?; moet een uittreksel uit het verzoek tot homologatie in het Belgisch Staatsblad worden bekendgemaakt (art. 1319 Ger. W.) en moet het feit dat de vereffening of de overdracht van goederen van het ene vermogen naar het andere gebeurd is, bij notariële akte worden vastgesteld (art. 1395, § 4, B.W.)? De eerste vraag kwam in het besproken vonnis niet aan bod en zou toch geen probleem geweest zijn. In het beding was immers — terecht en anders dan in de gebruikelijke formule «zelfs bij schenking of erfenis» — enkel sprake van verkrijging ingevolge schenking. Het kon dus geen overeenkomst over een niet-opengevallen nalatenschap uitmaken (Coene, M., *l.c.*, nr. 13 en de verwijzingen).

4. De rechtbank ging uitvoerig in op de tweede vraag, nl. of in casu de grote procedure moest worden gevolgd.

Laten we even herhalen dat de grote procedure gevolgd moet worden, behoudens wanneer de wijziging van het huwelijksvermogensstelsel niet de vereffening van het vorige stelsel of een dadelijke verandering van de samenstelling van de vermogens tot gevolg heeft of ... (art. 1392, vierde lid, B.W.). Men is het er over eens dat er hier geen vereffening van het vorige stelsel is, maar de meningen zijn verdeeld over de vraag of de inbreng van een toekomstig onroerend goed een dadelijke verandering van de samenstelling van de vermogens tot gevolg heeft, en meer bepaald over de vraag wat onder «dadelijke verandering» moet worden verstaan.

Volgens de heersende rechtspraak, hierin bijgeval-

door de rechtsleer, moet er een aanstonds werkende eigendomsovergang van goederen van het ene vermogen naar het andere zijn. Omdat dit hier niet het geval is, besluit men dat de grote procedure niet moet worden gevolgd (zie de rechtspraak van de hoven van beroep en de rechtsleer aangehaald supra, nr. 1). De beoordeling of er al dan niet een verandering van de samenstelling der vermogens plaatsvindt, moet derhalve geschieden op het tijdstip waarop over de te volgen procedure een beslissing moet worden genomen, d.i. op het ogenblik van de wijziging van de huwelijksvereenkomst (Moons, H., *l.c.*, nr. 16; in dezelfde zin adv.-gen. Macar, E., *l.c.*, 373).

Sommige rechtbanken van eerste aanleg oordeelden daarentegen dat er in dit geval wel sprake is van een dadelijke verandering in de zin van de wet (Rb. Hoei, 25 februari 1981, *Jur. Liège*, 1981, 154, *Rev. Trim. Dr. Fam.*, 1985, 369; Rb. Leuven, 17 september 1980 (twee vonnissen), onuitg., aangehaald door Moons, H., *l.c.*, nr. 5, en Rb. Kortrijk, 19 juni 1981, onuitg., welke vonnissen gewijzigd werden door de supra in nr. 1 aangehaalde arresten, resp. Luik, 3 maart 1982, Brussel, 11 maart 1981 (I en II) en Gent, 12 november 1981).

Dit was ook de oorspronkelijke opvatting van A. Cuvelier: «Il se conçoit en effet assez bien que le législateur ait entendu considérer comme actuel tout changement (convenu entre époux) qui produit ses effets au cours du régime par opposition aux changements qui ne se produiront qu'après la dissolution de celui-ci. La différence est trop tenue entre le changement qui s'opère dès la passation de l'acte et celui qui aura lieu *en vertu de l'acte* peut-être même dans les quelques jours qui suivent celui-ci, pour que le législateur ait pu faire une distinction entre ces deux situations» (noot onder Rb. Turnhout, 24 november 1979, *l.c.*, 283 en «Régimes matrimoniaux ...», *l.c.*, nr. 7). Later (noot onder Brussel, 11 maart 1981 (I), *l.c.*, 143-144 en noot onder Gent, 12 november 1981, *l.c.*, 150) nuanceert voornoemde auteur zijn stelling en neemt hij aan dat er volgens de letter van de wet in dit geval geen dadelijke verandering van de samenstelling van de vermogens wordt teweeggebracht.

5. De rechtbank sluit zich in het besproken vonnis aan bij de minderheidsopvatting. Naar het oordeel van de rechter heeft de wetgever «het criterium 'dadelijk' duidelijk (...) opgevat in zijn oorzakelijkheidsverband». M.a.w., het is zonder belang dat de verandering plaatsheeft bij het verlijden van de akte van wijziging of later, als die verandering maar door de wijziging wordt veroorzaakt.

Hierbij moeten enkele bedenkingen gemaakt worden.

In casu zal deze verandering van de samenstelling van de vermogens (voor zover deze voorhanden is; zie hierover infra, nr. 6), vooral afhankelijk zijn van de wil van de schenkers. Het is juist dat de wijziging gebeurt met het oog op de gift, maar het staat evenzeer vast dat, zowel in theorie als in de praktijk, de schenkers het laatste woord hebben. Zij beslissen of, wat en wanneer er geschonken wordt en zij bepalen de modaliteiten van de schenking (zie ook infra, nr. 9). Zo is het best mogelijk dat de schenkers op hun voornemen zullen terugkomen of de schenking zullen uitstellen, wanneer na de wijziging van het huwelijksvermogensstelsel blijkt dat de verstandhouding tussen de echtgenoten verstoord is.

Ter staving van zijn standpunt haalt de rechtbank een

passage uit de parlementaire voorbereiding aan. Het kan echter niet ernstig betwijfeld worden dat men met deze passage uitsluitend wilde duidelijk maken dat ook de inbreng van een bepaald onroerend goed in het gemeenschappelijk vermogen een «dadelijke verandering» tot gevolg heeft. Meer kan men daar niet uit afleiden.

In dezelfde passage wordt ook niet gezegd, zoals de rechtbank het blijkbaar denkt, dat een wijziging van de regels die de samenstelling van de vermogens bepalen (artt. 1399 tot 1404 B.W.), volgens de grote procedure moet gebeuren. Er wordt enkel gezegd dat goederen die overeenkomstig deze artikelen eigen zijn (geworden) en blijven, nadien enkel via de grote procedure in het gemeenschappelijk vermogen kunnen worden ingebracht.

Overigens vindt men in de tekst van de wet (nl. de artt. 1395, § 4, B.W. en 1319, 1, Ger. W.) eerder aanwijzingen dat de wetgever het woord «dadelijk» juist wel opgevat heeft in de zin van «onmiddellijk in de tijd».

Indien de wetgever het criterium «dadelijk» in zijn oorzakelijkheidsverband heeft opgevat, is het zeer de vraag waarom hij het nodig achtte het woord «dadelijke» uitdrukkelijk te vermelden.

Bovendien, wil men een overdreven belang hechten aan de woorden «als gevolg van», dan zal men toch rekening moeten houden met het feit dat het Hof van Cassatie de stelling van H. Du Faux verworpen heeft (Cass., 26 juni 1980, *R.W.*, 1981-82, 1265, noot; zie verder Werckx, J., *l.c.*, nr. 2 en de verwijzingen). Deze auteur stelde dat het volgen van de grote procedure bij inbreng van een eigen onroerend goed in het gemeenschappelijk vermogen niet nodig was, omdat de inbreng (en dus de verandering van de samenstelling der vermogens) de oorzaak en niet het gevolg is van de wijziging van de huwelijksvoorwaarden (Du Faux, H., «Huwelijksvermogensstelsel (Wet van 14 juli 1976) — Inbreng van een eigen goed in gemeenschappelijk patrimonium — Procedure», *T. Not.*, 1977, 257-261).

De stelling van de rechtbank heeft tot gevolg dat elke wijziging waarbij m.h.o. op de toekomst gesleuteld wordt aan de regels vervat in de artikelen 1399 t.e.m. 1408 B.W., via de grote procedure zal moeten worden verwezenlijkt. Aangezien de echtgenoten die gehuwd zijn onder een stelsel van gemeenschap van goederen, niet mogen afwijken van de bestuursregeling (art. 1451 B.W.), van het verhaal van de schuldeisers, de oorzaken van ontbinding, het principe van de vergoedingen (Casman, H. en Van Look, M., *o.c.*, IV, 1, 4) en van de bewijsregeling tegenover derden (cf. Gent, 11 juni 1982, *T. Not.*, 1982, 326, *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1983, 54, noot en Rb. Charleroi, 20 december 1985, *Rev. Rég. Dr.*, 1986, 244, noot J.D., en *Rev. Not. B.*, 1987, 105, noot D.S.), zou de kleine procedure praktisch alleen bedoeld zijn voor de bedingen die afwijken van de gelijke verdeling van het gemeenschappelijk vermogen, hetgeen weinig waarschijnlijk is. Laatstgenoemde bedingen kunnen immers per definitie geen verandering van de samenstelling van de vermogens teweegbrengen (cf. Moons, H., *l.c.*, nr. 15). Deze zinsnede van art. 1394 B.W. zou dus elke betekenis missen.

6. Trouwens, de vraag is niet of er een «dadelijke» verandering is, maar wel of er hoe dan ook een verandering van de samenstelling van de vermogens der echtgenoten is. De rechtbank weerlegt geenszins de door de rechtsleer geformuleerde stelling dat er in casu, rechtstechnisch gezien,

enkel een verandering is van de regels die de samenstellingswijze van de vermogens beheersen (zie het merendeel van de auteurs aangehaald supra, nr. 1). Integendeel. Er wordt in het vonnis toegegeven dat de verandering zal gebeuren «volgens een onderlinge afspraak die niet conform is met de oorspronkelijke regeling...».

Welnu, ingevolge deze «gewijzigde» regels zal, anders dan voordien, het geschonken onroerend goed automatisch in het gemeenschappelijk vermogen vallen, zelfs al wordt het aan één echtgenoot alleen geschonken, en dit zonder dat het ooit tot het eigen vermogen van de begiftigde echtgenoot behoord heeft. Noch bij de akte van wijziging, noch bij de akte van schenking, zal er een verschuiving plaatshebben tussen het eigen vermogen van een der echtgenoten en het gemeenschappelijk vermogen. Het is dus verkeerd te zeggen dat de verandering wordt uitgesteld tot na de homologatieprocedure. Ook de benaming «inbreng van een toekomstig goed» is onzuiver. Zowel rechtstechnisch als de facto (zie infra, nr. 9), valt er vanwege geen van beide echtgenoten enige inbreng in het gemeenschappelijk vermogen te bespeuren.

7. De rechtbank geeft evenmin een antwoord op het door de rechtsleer opgeworpen argument dat de grote procedure niet voor dit geval kan bedoeld zijn omdat art. 1395, § 4, B.W. slechts kan worden toegepast wanneer de schenking binnen de door de wet gestelde termijn plaatsvindt.

De rechtbank antwoordt ook niet echt op de opmerking dat het volgen van de grote procedure geen zin heeft, omdat het betrokken goed niet in de inventaris zal worden opgenomen, en omdat de bestaande vermogensverhouding tussen de echtgenoten geen enkele wijziging ondergaat, zodat er voor het verleden niets moet worden geregeld. Het enige wat moet worden geregeld, kan geregeld worden in het nieuwe huwelijkscontract.

Het antwoord van de rechtbank is, zoals het hele vonnis, dubbelzinnig: a) ofwel oordeelt de rechtbank dat het gebruik van het beding in kwestie in casu geoorloofd is, d.w.z. dat er geen wetsontduiking is; en dan is er, zoals boven is aangetoond, rechtstechnisch noch inbreng, noch verschuiving tussen de vermogens van de echtgenoten en hebben de voorafgaande formaliteiten van art. 1394, tweede lid, B.W. geen enkele zin; b) ofwel oordeelt de rechtbank dat het gebruik van het beding ongeoorloofd is omdat het een wetsontduiking uitmaakt, nl. een inbreuk op art. 1394, tweede lid, B.W., een bepaling van dwingend recht; in dit geval moet worden toegegeven dat de voorafgaande formaliteiten van art. 1394, tweede lid, B.W. theoretisch toch zin hebben. Maar het is ten eerste niet duidelijk of de rechtbank de begrippen «wetsomzeiling» en «wetsontduiking» gelijkstelt. En ten tweede zal hierna worden uiteengezet waarom er in dit geval geen sprake kan zijn van wetsontduiking, en zeker niet van wetsontduiking t.a.v. art. 1394, tweede lid, B.W.

8. Zodoende zijn we bij het tweede belangrijke deel van het vonnis beland, nl. het verwijt dat de techniek van de inbreng van een toekomstig onroerend goed enkel wordt gebruikt om de vormvereisten van art. 1394, tweede lid, B.W. niet te hoeven naleven, m.a.w. als een oplossing om de wettelijke verplichting te omzeilen.

Dit verwijt is niet nieuw (zie vooral Rb. Veurne, 18 december 1980, *T. Not.*, 1981, 68, *Rec. Gén. Enr. Not.*,

1981, nr. 22651, 360, met goedkeurende noot A.C. en in het algemeen alle in deze bijdrage aangehaalde noten A.C.; Rb. Hoei, 25 februari 1981, *Jur. Liège*, 1981, 154 en *Rev. Trim. Dr. Fam.*, 1985, 369; zie verder Van den Bossche, A., *l.c.*, 356-357; Renard, Cl. e.a., *l.c.*, nr. 28, 451 en Zorbas-Piret, M., *l.c.*, nr. 3).

Uit de toch niet zo talrijke uitspraken blijkt dat de akte van schenking wel eens verleden wordt vooraleer het uittreksel uit de homologatiebeslissing in het Belgisch Staatsblad wordt gepubliceerd, zelfs vooraleer de akte gehomologeerd wordt, en zelfs enkele dagen of onmiddellijk na de akte houdende wijziging (zie bv. Luik, 3 maart 1982, *Rev. Trim. Dr. Fam.*, 1985, 369; Gent, 12 november 1981, *T. Not.*, 1982, 23 en Rb. Brussel, 25 februari 1981 (vooral de noot bij het vonnis), *T. Not.*, 1981, 209). Uit het besproken vonnis kan echter niet worden afgeleid dat de schenking nog vóór de (weigeren tot) homologatie gebeurde.

Men zal dus toegeven dat men met dit beding soms iets anders wil bereiken dan wat normaliter daarmee wordt beoogd, nl. een uitbreiding in abstracto van het gemeenschappelijk vermogen. Hiertegen wordt opgeworpen dat het de echtgenoten vrij staat de minst moeilijke, de minst kostbare en de minst omslachtige weg te bewandelen, als deze laatste maar niet tegen de openbare orde indruist (Luik, 3 maart 1982, *Rev. Trim. Dr. Fam.*, 1985, 369, hierin gevolgd door Coene, M., *l.c.*, nr. 14, en Zorbas-Piret, M., *l.c.*, nr. 3; in dezelfde zin Renard, Cl. e.a., *l.c.*, nr. 28, 453).

9. Deze opwerping is volkomen terecht, maar moet worden toegelicht. Het is namelijk de vraag wat de echtgenoten of beter de partijen bij deze operatie-in-twee-fasen willen omzeilen. Weinigen hebben hieraan enige aandacht besteed (zie echter Renard, Cl. e.a., *l.c.*, nr. 28, 452). Men doet immers alsof de echtgenoten precies de bepalingen van artikel 1394, tweede lid, B.W. willen verhinderen uitwerking te hebben.

In het besproken vonnis gaat de rechter, die zijn afkeer voor het gebruik van het beding in kwestie niet onder stoelen of banken steekt, er zelfs van uit dat het de bedoeling van de echtgenoten is «in feite ... een eigen goed in de gemeenschap te brengen. Hun bedoeling is dus ontegenzeggelijk een wijziging te bewerken in de samenstelling van de vermogens...»

Maar dat is in de regel niet de bedoeling van de partijen. Wanneer ouders een woning die als gezinswoning gebruikt zal worden, aan hun kind willen schenken, dan willen zij meestal ook hun schoonzoon of -dochter begunstigen. In ieder geval wensen de partijen dat het goed rechtstreeks van het vermogen van de schenkers naar het gemeenschappelijk vermogen van de begiftigde echtgenoten overgaat en niet dat het eerst aan het kind wordt geschonken opdat deze het nadien in het gemeenschappelijk vermogen kan inbrengen. Hetzelfde geldt a fortiori wanneer een perceel bouwgrond wordt geschonken, waarop de echtgenoten met «gemeenschappelijke gelden» de gezinswoning zullen oprichten.

Het is ook niet helemaal juist de rol van de schenkers bij inbreng van toekomstige onroerende goederen te minimaliseren. Het zij herhaald dat de schenking de primaire verichting is en dat de schenkers niet alleen theoretisch maar ook in de praktijk de hele operatie in de hand blijven houden. Zij beslissen of, wat en wanneer, er geschonken wordt en wie de begiftigde zal zijn, dit laatste niettegenstaande de (gewijzigde) huwelijksvoorwaarden van de begiftigde (Cas-

man, H. en Van Look, M., *o.c.*, IV/ 2, 8; Van den Bossche, A., *l.c.*, 355; Moons, H., *l.c.*, nr. 16). Meestal zullen zij bepaalde waarborgen eisen voor het geval het huwelijk zou stranden.

Dat de begiftigde(n) het in concreto voor het zeggen zou(den) hebben, doet niets af aan het feit dat de ware bedoeling van partijen erin bestaat een goed van het vermogen van de schenkers rechtstreeks naar het gemeenschappelijk vermogen van de echtgenoten over te hevelen.

10. De notaris zal partijen doen inzien dat zo'n rechtstreekse schenking, d.i. een schenking aan beide echtgenoten samen of aan één van hen onder beding dat die goederen gemeenschappelijk zullen zijn (art. 1405, 3, B.W.), wel mogelijk maar fiscaal niet interessant is. In beide gevallen wordt op het aandeel dat aan de schoondochter of -zoon toekomt, voor het heffen van de registratierechten het hoogste tarief toegepast (Weyts, L., *Notarieel Fiscaal Recht*, I, De notariële akten, Antwerpen, Kluwer, 1982, 260 p., nr. 402 met verwijzing naar Adm. Besl., 24 november 1976, *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1977, nr. 22144, 234, noot; Renard, Cl. e.a., *l.c.*, nr. 28, 452).

Nu zijn er alternatieven die, hoewel ze minder nauw aansluiten bij de bedoeling van de partijen, het toch mogelijk maken op een goedkopere wijze hetzelfde resultaat te bereiken. Twee daarvan zijn voor het hier behandelde probleem relevant: a) de wijziging van het huwelijkscontract van de echtgenoten door inlassing van een beding houdende inbreng van een toekomstig onroerend goed in het gemeenschappelijk vermogen, gevolgd door een schenking van dat goed door de ouders aan hun kind alleen (eerste alternatief); b) de schenking van het goed door de ouders aan hun kind alleen, gevolgd door een inbreng van dat goed door het kind in het gemeenschappelijk vermogen (tweede alternatief).

Voor het heffen van de registratierechten op de schenking, zal telkens enkel het (voordelige) tarief «rechte lijn» op de totale waarde van het geschonken goed worden toegepast. Op de akte houdende wijziging van de huwelijksvoorwaarden zal enkel het algemeen vast recht geheven worden. Derhalve is de fiscale druk in beide alternatieven vrij laag en nagenoeg identiek (zie m.b.t. de verschuldigde registratierechten: Weyts, L., *o.c.*, nr. 402 en nrs. 39 e.v.; Renard, Cl. e.a., *l.c.*, nr. 28, 452; cf. aanschrijving nr. 8 en 23 mei 1977, *T. Not.*, 1977, 285 e.v., *Rec. Gén. Enr. Not.*, 1977, nr. 22167, noot en Besl., 20 juni 1977, *T. Not.*, 1977, 280).

Het hoeft geen betoog dat partijen enkel het eerste alternatief in aanmerking nemen. De wijziging van het huwelijksvermogensstelsel mag immers in dat geval, zoals boven is aangetoond, via de kleine procedure doorgevoerd worden.

11. Ondertussen is ook duidelijk geworden dat beide alternatieven twee middelen zijn om een bepaald resultaat te bereiken, nl. de overheveling van een bepaald goed van het vermogen van de schenkers naar het gemeenschappelijk vermogen van de echtgenoten. Deze bedoeling is zeker geoorloofd en geenszins strijdig met enige dwingende wetsbepaling. Daarom is er geen sprake van wetsontduiking. Het staat partijen immers vrij de gunstigste weg te kiezen (cf. Van Gerven, W., *Algemeen Deel*, in *Beginnelen van Belgisch Privaatrecht*, I, Antwerpen, S.W.U., 1973, 519 p., nrs. 74 en 75; De Page, H., *Traité élémentaire de droit civil*

belge, V, Brussel, Bruylant, 1952, 1148 p., nr. 1195, 2°).

Bovendien wordt er in het eerste alternatief noch *de facto*, doch rechtstechnisch een dadelijke verandering van de samenstelling der vermogens van de echtgenoten teweeggebracht. De toepassing van art. 1394, tweede lid, B.W. is dan ook niet vereist.

Enig mogelijk bezwaar is het onzuiver karakter van de operatie op fiscaal vlak. Dit probleem kwam in het besproken vonnis niet aan bod. Bovendien kan dit bezwaar geen argument zijn voor de verplichte toepassing van het tweede alternatief, aangezien werd opgemerkt dat de fiscale druk in beide alternatieven nagenoeg dezelfde is.

Het feit dat in het eerste alternatief de schenking onmiddellijk na de wijziging plaatsvindt, is niet relevant: a) noch rechtstechnisch, daar de homologatie, althans tussen echtgenoten, terugwerkt tot op de datum van de akte (art. 1396, tweede lid, B.W.) (cf. A.C., noot onder Rb. Veurne, 18 december 1980, *l.c.*, 363; zie ook de hierna in dit nummer aangehaalde rechtspraak en rechtsleer); b) noch als argument om tot de wetsontduiking van art. 1394, tweede lid, B.W. te besluiten; er is hoegenaamd geen wetsontduiking (cf. Gent, 12 november 1982, *Rec. Gén. Enr. Not.*, nr. 22723, 147, en de kritische noot A.C.; Luik, 3 maart 1982, *Rev. Trim. Dr. Fam.*, 1985, 369; Renard, Cl. e.a., *l.c.*, 451-452, en Zorbas-Piret, M., *l.c.*, nr. 4). Mocht in de besproken zaak de schenkingsakte reeds verleden zijn of verleden worden vooraleer de akte gehomologeerd wordt, is er wel een probleem m.b.t. de uitwerking t.a.v. derden (zie Coene, M., *l.c.*, nr. 15).

12. De rechtbank had de homologatie niet mogen weigeren. Er wordt niet op overtuigende wijze aangetoond dat er bij de zgn. inbreng van een toekomstig onroerend goed toch een dadelijke verandering is in de zin van art. 1394, tweede lid, B.W. Verder stemt het door de rechtbank weerhouden uitgangspunt niet overeen met de werkelijkheid. Daar heel het betoog van de rechtbank door dit uitgangspunt gekleurd wordt, kan het vonnis niet onderschreven worden, noch wat de motivering, noch wat het besluit betreft.

Ten slotte is het vonnis dubbelzinnig. Het is niet duidelijk of de homologatie geweigerd wordt omdat er in casu een «dadelijke verandering» is, omdat de echtgenoten de verplichtingen ex art. 1394, tweede lid, B.W. omzeild (ontdoken) hebben, of om beide redenen samen.

N. Geelhand
Ass. U.I. Antwerpen

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

1e KAMER B — 9 FEBRUARI 1987

Voorzitter: de h. Jonnaert

Advocaten: mrs. Meyns en Opdebeeck loco Moors

Taalgebruik — In gerechtszaken — Burgerlijke zaken —
Rechtbank te Brussel — Samenhangende zaken.

Wanneer voor de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brus-

sel twee zaken hangende zijn, waarvan de eerste is ingeleid in het Frans en de tweede in het Nederlands, maar beide wegens samenhang dienen te worden gevoegd, doch geen taalwijziging op verzoek van verweerders kan worden toegestaan omdat dezen een voldoende kennis van de gedinginleidende akte bezitten, is dat een toestand waarin de zaken niet samen kunnen worden behandeld zolang niet is beslist in welke taal het verder verloop van de procedure zal geschieden, en die niet wordt geregeld door de wet van 15 juni 1935. Er kan niet aan worden getwijfeld dat het probleem, in het belang van een goede rechtsbedeling, moet worden opgelost door de taal van een van de zaken te wijzigen. Te dezen komt de rechtbank tot de bevinding dat de tweede zaak een tussenvordering is, zodat ze overeenkomstig art. 37, tweede lid, van de wet moet worden vervolgd en gevonnisd in de taal gebruikt voor de eerste zaak, die de hoofdzaak is.

W. t/ Vanden B.

Overwegende dat de vordering ertoe strekt te horen zeggen voor recht dat deze zaak samenhangend is met de zaak hangend voor de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel, tweede kamer A, onder nummer 144.084 van de algemene rol; diensgevolge de samenvoeging van deze zaak met de zaak nummer 144.084 van de algemene rol te horen bevelen; vervolgens te horen zeggen voor recht dat de onderhavige procedure zal worden voortgezet in de Franse taal, aangezien de procedure in de zaak hangend voor de tweede kamer A van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel onder nummer 144.084 van de algemene rol eveneens in de Franse taal verloopt; vervolgens verweerder zich het vonnis dat gewezen zal worden in de zaak nummer 144.084 van de algemene rol tussen eiseres en de Islamitische Republiek Iran, bindend te horen verklaren; verweerder zich te horen veroordelen wegens de hierboven vermelde redenen om aan eiseres te betalen de som van 500.000 frank, met de gerechtelijke interesten en de kosten van het geding, met inbegrip van de rechtsplegingsvergoeding; het te wijzen vonnis uitvoerbaar te horen verklaren bij voorraad, niettegenstaande alle beroep en zonder borgstelling noch aanbod tot kantonnement; onder uitdrukkelijk voorbehoud van alle rechten, en zonder nadelige erkenning, en met name zonder enige goedkeuring van de hoofdeis, maar integendeel onder uitdrukkelijk voorbehoud de geldigheid en gegrondheid ervan te betwisten;

Overwegende dat eiseres ter staving van haar vordering tot samenvoeging aan de rechtbank een kopie overlegt van de vorderingen ingesteld bij dagvaardingen in de Franse taal van 7 juli 1982 van gerechtsdeurwaarder Patrick Verhamme te Oudergem, 4 april 1984 van gerechtsdeurwaarder Bernadette Van Kerckhoven te Brussel en 10 april 1984 van gerechtsdeurwaarder Edward Tournel te Zelzate;

Dat uit de bewijstukken ten overvloede van recht blijkt dat de onderhavige zaak samenhangend is met voornoemde procedure en dat in het belang van een goede rechtsbedeling de samenvoeging ervan dient te worden bevolen;

Dat deze rechtsvorderingen onderling zo nauw verbonden zijn dat het wenselijk is ze samen te behandelen en te berechten teneinde oplossingen te vermijden die onverenigbaar kunnen zijn wanneer de zaken afzonderlijk worden berecht;

Overwegende dat geen wetsbepaling er zich tegen verzet dat deze kamer van de rechtbank — ook al is ze niet geadieerd voor de voornoemde zaak die voor de tweede kamer A is vastgesteld — toch de samenvoeging zou bevelen: dat de samenvoeging in elk van «verknachte» zaken afzonderlijk kan worden bevolen (zie Lindemans, *Taalgebruik in gerechtszaken*, A.P.R., 1971, nr. 121, p. 71);

Overwegende dat, aangezien in voornoemde zaak ahangig voor de tweede kamer A, op regelmatige wijze de Franse taal is aangewend voor het betekenen van de gedinginleidende akten, thans, ingevolge de bevolen samenvoeging van deze in het Nederlands ingeleide zaak bij voormelde zaak, moet worden bepaald in welke taal het verder verloop van de rechtspleging moet geschieden;

Overwegende dat voor de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel de taalregeling van de burgerlijke procedures wordt geregeld door de artikelen 4 en 6 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken;

Dat deze bepalingen uitgaan van het principe dat elke rechtspleging wordt gevoerd in de taal waarin de gedinginleidende dagvaarding moet worden gesteld, behalve wanneer de verweerder of een meerderheid van verweerders geen toereikende kennis bezit van deze taal en de taalwijziging aanvraagt om deze redenen;

Overwegende dat het hierboven aangehaalde grondkenmerk van de artikelen 4 en 6 van de taalwet evenwel onmogelijk kan worden gevolgd zodra er, zoals bij «verknachte» samengevoegde zaken waarvan het zeker is dat zij moeten «samen behandeld en gevonnist worden alsof zij slechts één zaak zouden uitmaken» (L. Lindemans, o.c., nr. 124, p. 72), in één en dezelfde zaak verscheidene gedinginleidende akten bestaan die in een verschillende taal zijn gesteld en de verweerder(s) zich, omdat zij wel een voldoende kennis bezitten van de taal gebruikt in de gedinginleidende akte, niet bevindt(en) in de voorwaarden die de wet stelt om een aanvraag tot taalwijziging te bekomen, en dit terwijl het even onmogelijk blijft deze zaken samen te behandelen en te vonnissen zolang niet is beslist in welke taal het verder verloop van de procedure zal geschieden;

Overwegende dat de wet van 15 juni 1935 deze toestand niet regelt;

Dat de rechter nochtans, zelfs bij stilzwijgen, duisterheid of onvolledigheid van de wet, uitspraak moet doen (art. 5 van het Gerechtelijk Wetboek);

Dat er niet aan kan worden getwijfeld dat, in het belang van een goede rechtsbedeling, het gestelde probleem moet worden opgelost door ofwel de taal van de procedure van de zaak Islamitische Republiek Iran tegen W., ofwel de taal van de procedure W. tegen Vanden B. te wijzigen;

Dat de rechter, gelet op de leemte in de wet, moet uitspraak van de twee volgende vaststellingen:

a) dat niets de te bevelen taalverandering schijnt te verhinderen in de mate dat artikel 860 van het Gerechtelijk Wetboek duidelijk stelt dat geen procesbehandeling nietig kan worden verklaard indien de wet de nietigheid niet uitdrukkelijk heeft bevolen en dat artikel 40 van de wet van 15 juni 1935 («Vorenstaande regels zijn voorgeschreven op straffe van nietigheid») wel een dergelijke nietigheid oplegt wanneer de regels worden overtreden die voorkomen in de artikelen 1 à 39 van de wet, maar niet wanneer de rechtbank, met inachtneming van de grondkenmerken van de wetgeving op het gebruik der talen in gerechtszaken, een

toestand regelt die door de wet niet werd voorzien;

b) dat overeenkomstig artikel 37, tweede lid, van voornoemde taalwet de tussenvorderingen worden vervolgd en gevonnist in de taal gebruikt voor de rechtspleging der hoofdzaak;

Dat de onderhavige vordering in tussenkomsst ontegenzeggelijk een tussenvordering is;

Overwegende dat derhalve dient te worden bevolen dat in deze zaak voortaan gebruik zal worden gemaakt van de Franse taal;

(...)

NOOT—Cf. Mark De Kock, «Une impasse linguistique», *J.T.*, 1972, 93; Rb. Brussel, 18 april 1966, *Pas.*, 1968, III, 103; Rb. Brussel, 13 oktober 1971, *Pas.*, 1971, III, 83; Rb. Kortrijk, 22 december 1955, *J.T.*, 1956, 392.

VEDEGERECHT TE WESTERLO

26 NOVEMBER 1986

Rechter: de h. Stynen

Advocaten: mrs. Ramon en Buts

Erfdienstbaarheid — Tenietgaan — Afschaffing op verzoek van de eigenaar van het lijdend erf — Conventioneel recht van weg.

Art. 710bis B.W. dient restrictief te worden geïnterpreteerd. Tot de afschaffing van een erfdienstbaarheid, te dezen een conventioneel recht van weg, op verzoek van de eigenaar van het lijdend erf kan de rechter slechts besluiten indien elk nut van de erfdienstbaarheid uitgesloten is.

R. en N. t/ D.

Eisers zijn eigenaar van een eigendom te T. waarop een conventionele erfdienstbaarheid van overgang is gevestigd ten voordele van het aanliggend erf, eigendom van verweester.

Eisers houden voor dat de erfdienstbaarheid elk nut verloren heeft, zodat deze overeenkomstig art. 710bis van het Burgerlijk Wetboek dient te worden afgeschaft.

De erfdienstbaarheid in kwestie resulteert uit een duidelijke overeenkomst (notariële akte van 5-12 augustus 1954) waarbij eisers betrokken waren.

Deze overeenkomst strekt partijen tot wet en art. 710bis dient dan ook zeer restrictief te worden toegepast. De tekst nu stelt als voorwaarde voor de afschaffing van een erfdienstbaarheid dat deze «ieder nut» voor het heersend erf heeft verloren.

Uit de parlementaire voorbereiding blijkt dat de wetgever, uitgaande van een ruimere beoordelingsbevoegdheid van de rechter (*Parl. St., Senaat*, B.Z. 1979, nr. 118/2), uiteindelijk heeft geopteerd voor een strikte beperking van de afschaffingsmogelijkheid, namelijk in geval van verlies van *ieder nut* (*Parl. St., Kamer*, 1979-80, nr. 464/3, p. 6-7).

De restrictieve interpretatiemogelijkheid van de rechter blijkt des te meer uit de parlementaire voorbereiding daar een besproken hypothese van «beperkt nut» niet in aanmerking werd genomen en anderzijds de beoordeling «naar

billijkheid» niet in de tekst werd ingeschreven (cf. *Parl. St., Senaat*, B.Z. 1979, nr. 118/2, en *Parl. St., Kamer*, 1979-80, nr. 462/2, p. 1).

In de rechtsleer wordt eveneens de noodzaak van een strikte interpretatie van art. 710bis benadrukt: Derine, Van Neste en Vandenberghe, *Zakenrecht*, II, B, nr. 993, waarbij wordt onderstreept dat voor een erfdiensbaaheid een potentieel nut of loutere veraangenaming volstaat; M.-F. Hubert, «A propos de l'article 710bis nouveau du code civil», *J.T.*, 1983, 657-660.

Aan de hand van de tekst van de wet zelf, alsmede na onderzoek van de parlementaire voorbereiding, kan de rechtbank niet anders dan de tekst van art. 710bis restrictief interpreteren en dus slechts tot een afschaffing te besluiten indien *elk nut* van de erfdiensbaaheid is uitgesloten.

Bij ons bezoek ter plaatse op 3 december 1985 is gebleken dat de weg in kwestie zeker niet elk nut voor het heersend erf heeft verloren: hij geeft een gemakkelijkere toegang tot de binnenplaats achter de woning dan wél elke andere thans beschikbare toegang vanaf de openbare weg.

Van een verlies van *ieder* nut is er in casu geen sprake. De eis van aanleggers dient dan ook als ongegrond te worden afgewezen.

(...)

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (1e Kamer), 4 december 1986

Verzekering — Overeenkomst — Arbeidsongevallen — Regres van verzekeraar tegen werkgever — Vervalclausule — Interpretatie — Art. 1162 B.W. — Verbindende kracht.

Eiseres heeft tegen verweerder een rechtsvordering ingesteld tot terugbetaling van de vergoedingen die zij als arbeidsongevallenverzekeraar ingevolge een met verweerder op 19 december 1961 gesloten verzekeringsovereenkomst aan de rechthebbenden van Maurice De M., die bij verweerder tewerkgesteld was, heeft moeten uitkeren. Eiseres grondde haar regresvordering op het verval van de verzekering krachtens een beding dat luidt: «De contractant die door veinzing, verzwijging of valse verklaring de maatschappij in dwaling zal hebben gebracht (...) betreffende het bedrag van de bezoldigingen, zal van alle rechten op de waarborg van de maatschappij vervallen zijn.» Eiseres voerde aan dat verweerder het loon van De M. wel voor 1970 en 1973, maar niet voor 1971 en 1972 had aangegeven. Het bestreden arrest (Hof Brussel, 23 april 1985) verwierpt de vordering op grond: «dat het bewijs van verval op de verzekeraar berust; dat de bedingen van vervallenverklaring afwijken van het gemene recht; dat ze immers een toepassing uitmaken van de exceptio non adimpleti contractus waarvan de gegrondheid aan de beoordeling aan de rechter dient te worden onderworpen; dat ze dan ook beperkend moeten worden uitgelegd; dat ze krachtens art. 1162 B.W. bovendien moeten worden geïnterpreteerd ten

voordele van degene die zich verbonden heeft, namelijk de verzekerde; dat in het licht van bovenstaande interpretatieregels (eiseres) het bewijs niet levert dat de verzwijgingen van (verweerder) aanleiding geven tot verval van de voordelen van de polis». Die beslissing wordt om de volgende redenen vernietigd:

«Wat het zesde onderdeel betreft:

(...)

«Overwegende dat het arrest, na te hebben geconstateerd dat verweerder bij eiser 'aangifte deed van de lonen van De M. voor de jaren 1970 en 1973, doch niet voor de jaren 1971 en 1972', de regresvordering van eiseres afwijst op grond dat, nu een beding van vervallenverklaring beperkend en krachtens artikel 1162 van het Burgerlijk Wetboek ten voordele van de verzekerde moet worden uitgelegd, eiseres 'het bewijs niet levert dat de verzwijgingen (van verweerder) aanleiding geven tot verval van de voordelen van de polis';

«Overwegende dat artikel 1162 van het Burgerlijk Wetboek slechts toepassing vindt wanneer het de rechter niet mogelijk is de zin van een overeenkomst of beding met zekerheid vast te stellen aan de hand van de gegevens binnen en buiten de akte, die hem zijn voorgelegd;

«Overwegende dat het arrest artikel 1162 van het Burgerlijk Wetboek schendt, nu het die bepaling toepast zonder na te gaan of het de appelrechters al dan niet mogelijk was de zin en de draagwijdte van het beding met zekerheid vast te stellen aan de hand van de gegevens binnen en buiten de polis;

«Dat het onderdeel gegrond is;

«Wat het zevende onderdeel betreft:

«Overwegende dat de beslissing nog berust op de reden 'dat de bedingen van vervallenverklaring afwijken van het gemene recht; dat zij immers een toepassing uitmaken van de exceptio non adimpleti contractus waarvan de gegrondheid aan de beoordeling van de rechter dient te worden onderworpen; dat zij dan ook beperkend dienen te worden uitgelegd';

«Overwegende dat, nu partijen vermogen af te wijken van de regel dat iedere partij bij een wederkerige overeenkomst zich op de wanprestatie van de wederpartij kan beroepen om haar eigen verbintenissen niet uit te voeren, de enkele omstandigheid dat een beding van een overeenkomst zodanige afwijking insluit, naar recht niet tot de gevolgtrekking kan leiden dat een partij van de eventueel bij dat beding bepaalde sanctie geheel of ten dele wordt ontslagen, onder voorwendsel van een beperkende interpretatie;

«Dat het arrest, met de aangehaalde overweging, artikel 1134 van het Burgerlijk Wetboek schendt.»

(Voorzitter: de h. Janssens — Raadsheer-rapporteur: de h. Matthijs — Advocaat-generaal: de h. Janssens de Bisthoven — Advocaten: mrs. De Gryse en Delahaye — In de zaak: N.V. D. t/ M.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 5 december 1986

Voorrecht — Leverancier van bedrijfsuitrustingsmateriaal — Begrip.

Aan een garagehouder waren negentien auto's verkocht.

Na faillietverklaring van de koper maakte eiseres aanspraak op het voorrecht van art. 546, tweede lid, Fw. Het bestreden arrest (Hof Antwerpen, 26 februari 1985) oordeelt dienaangaande: dat eiseres aanvoert dat een garagehouder geen handel kan drijven zonder voorraad en, behoudens uitzonderingen, evenmin zonder etalage of showroom waar de auto's aan het publiek te koop worden aangeboden; dat eiseres ten onrechte hieruit afleidt dat voormeld artikel op de door haar aan de gefailleerde verkochte goederen toepasselijk zou zijn; dat uit geen enkele wettelijke bepaling blijkt dat de in art. 546, tweede lid, Fw. bedoelde uitzondering betrekking zou hebben op alles wat nodig of nuttig is om een bepaalde handel te drijven; dat evenmin blijkt dat art. 546, tweede lid, Fw. betrekking heeft op alles wat van de handelszaak deel uitmaakt.

Daartegen voert eiseres aan: dat de wagens in ieder geval deel uitmaakten van de handelszaak van de gefailleerde, dat de handelszaak onafscheidelijk verbonden is met de exploitatie van de onderneming en dat de wagens, als deel van de handelszaak, alleszins ook rechtstreeks dienden voor de exploitatie, zodat zij als bedrijfsuitrustingsmateriaal dienden te worden aangemerkt.

Dit middel wordt als volgt verworpen:

«Overwegende dat, om te kunnen beslissen of het voorrecht bij artikel 20, 5°, van de Hypotheekwet toegekend aan de verkoper van roerende goederen, al dan niet behouden blijft in geval van faillissement van de koper, aan de hand van het tweede lid van artikel 546 van het Wetboek van Koophandel moet worden uitgemaakt of de verkochte goederen al dan niet dienen te worden aangemerkt als bedrijfsuitrustingsmateriaal in de zin van dat tweede lid; dat de omstandigheid dat de verkochte goederen deel uitmaken of kunnen uitmaken van de handelszaak van de gefailleerde op zichzelf niet noodzakelijk meebrengt dat zij ook als bedrijfsuitrustingsmateriaal dienen te worden aangemerkt;

«Dat het onderdeel faalt naar recht.»

(Voorzitter-rapporteur: de h. Caenepeel — Advocaat-generaal: de h. Declercq — Advocaten: mrs. Houtekier en Dasse — In de zaak: Vennootschap G. t/ Faillissement N.V. O.)

Arbrb. Dendermonde, Afd. Aalst (3e Kamer), 9 december 1986

Arbeidsongeval — Ongeval op de arbeidsweg — Statutair bediende N.M.B.S. — Toepasselijke reglementering — Algemeen reglement van de Directie van het Personeel en de Sociale Diensten (A.R.P.S.), bundel 572 — Vereiste van een met de normale weg onafscheidelijk verbonden risico.

«Bij dagvaarding, betekend op 29 mei 1986, vordert eiser, statutair bediende bij de N.M.B.S., in het raam van de wet van 3 juli 1967 betreffende de schadevergoeding voor arbeidsongevallen, voor ongevallen op de weg van en naar het werk en voor beroepsziekten in de overheidssector, vergoeding voor de letsels die hij opliep op 20 september 1984, toen hij op de weg naar zijn werk getroffen werd door een geweerschot.

«Verweerster weigert te vergoeden omdat eiser onder de

toepassing valt van het algemeen reglement voor de arbeidsongevallen, de ongevallen op de weg naar of van het werk en de beroepsziekten (A.R.P.S., bundel 572), en niet voldaan is aan het vereiste van artikel 5.2, dat het ongeval op de arbeidsweg slechts erkent zo dit het gevolg is van een met de normale weg onafscheidelijk verbonden risico.

«1. Toepasselijkheid van het algemeen reglement (A.R.P.S., bundel 572)

«In zijn conclusie aanvaardt eiser kennelijk dat hij niet onder de toepassing valt van de wet van 3 juli 1967 maar wel onder het algemeen reglement van de N.M.B.S.: A.R.P.S., bundel 572.

«Hij werpt evenwel op dat dit reglement een vereiste toevoegt aan de wet van 3 juli 1967, door slechts die ongevallen te erkennen die het gevolg zijn van een risico dat onafscheidelijk verbonden is met de normale arbeidsweg.

«In, wat hij noemt, 'de hiërarchie van de bronnen van het sociaal recht' onderscheidt eiser het wettelijk kader voor de arbeidsongevallenregeling in de overheidssector, vastgelegd in de wet van 3 juli 1967, en de daaraan ondergeschikte reglementeringen, zoals het algemeen reglement van de N.M.B.S.

«Hierdoor geeft hij aan de wet van 3 juli 1967 een al te ruime draagwijdte. Haar toepassingsveld is immers door artikel 1 begrensd tot de personeelsleden op wie de wet toepasselijk is verklaard bij een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit. Welnu, het koninklijk besluit van 29 mei 1972, dat het personeel van de N.M.B.S. aan de wet van 3 juli 1967 onderwerpt, sluit uitdrukkelijk de leden van het definitief en stagedoend personeel uit (K.B. 12 juni 1970, art. 2, als aangevuld door K.B. 29 mei 1972, art. 1).

«Voor de regeling van de arbeidsongevallen vallen de leden van het statutair en het stagedoend personeel van de N.M.B.S. dus volledig buiten de toepassing van de wet van 3 juli 1967. Zij putten hun rechten uitsluitend uit het algemeen reglement, rechtsgeldig uitgevaardigd door de paritaire commissie op grond van de wet van 4 juli 1962 tot wijziging van artikel 13 van de wet van 23 juli 1926 tot oprichting van de N.M.B.S.

«Het algemeen reglement is dus niet hiërarchisch ondergeschikt aan de wet van 3 juli 1967. Het staat er zelfstandig naast met zijn eigen regels. Het heeft dezelfde rechtskracht voor het statutair en stagedoend personeel van de N.M.B.S. als de wet van 3 juli 1967 voor de overige personeelsleden.

«Meteen vervalt de opwerping van eiser dat het algemeen reglement, in strijd met de wet van 3 juli 1967, een bijkomende voorwaarde zou opgelegd hebben.»

(Voorzitter: de h. Rosschaert — Rechters in sociale zaken: de hh. De Pauw en Vanaverbeke — Advocaten: mrs. Pieters loco Duerinck en Bieseman — In de zaak: Thomas t/ N.M.B.S.)

WETGEVING IN KORT BESTEK

Onder de zorg van het Departement Rechten van de U.I.A.

Aan het nazien van het Belgisch Staatsblad van oktober 1986 verleenden hun medewerking: W. Lambrechts, J. Laenens en H. Vanhees.

Waalse Maatschappij voor Watervoorziening

Bij de wet van 26 augustus 1913 werd de Nationale Maatschappij der Waterleidingen opgericht om de watervoorzieningen in het gehele land uit te bouwen en te verzekeren. Art. 6 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 heeft de waterproductie en de watervoorziening toevertrouwd aan de Gewesten.

Het decreet van 28 juni 1984 (*B.S.*, 1 december 1983) heeft reeds de Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening opgericht (zie Wetgeving in kort bestek, *R.W.*, 1983-84, 1709).

Het decreet van het Waalse Gewest van 23 april 1986 heeft op zijn beurt een Waalse Maatschappij voor Watervoorzieningen opgericht (*B.S.*, 11 oktober 1986).

Algemeen beschouwd blijft het decreet trouw aan de beginselen van de wet van 26 augustus 1913.

De overname door het Gewest van de taken, de goederen, de personeelsleden, de rechten en de verplichtingen van de af te schaffen organismen vereist tegelijkertijd besluiten van de nationale en van de gewestelijke overheid. Daarom heeft de wet van 28 december 1984 in art. 2, vierde lid, een advies van de gewestelijke overheid voorgeschreven vooraleer de koninklijke besluiten worden genomen waarover sprake is in de eerste paragrafen van het gemeld artikel 2.

Bij besluit van de Waalse Gewestexecutieve van 6 maart 1986 werd een voorlopige administratieve cel opgericht, belast met de installatie van de Waalse Maatschappij voor Watervoorzieningen (*B.S.*, 7 januari 1987). Krachtens een bericht verschenen in het *B.S.* van 20 februari 1987, heeft de maatschappij haar activiteiten aangevat op 19 december 1986.

W.L.

Coördinatie Gemeentewet

Na 150 jaar is het uitzicht van de Gemeentewet door verschillende ingrepen grondig gewijzigd. Een coördinatie werd wenselijk geacht.

Door de wet van 14 augustus 1986 (*B.S.*, 14 oktober 1986) wordt de Koning gemachtigd tot een coördinatie over te gaan. De Raad van State heeft erop gewezen dat een moeilijkheid bestaat bij het coördineren van de Gemeentewet met decreten. Later zou aan de Executieven van de Raden worden gevraagd op hun beurt een daarbij aansluitende coördinatie door te voeren.

Het initiatief werd genomen door de vorige minister van Binnenlandse Zaken. De vraag is of de huidige minister wel overtuigd is van de dringende noodzaak om deze coördinatie na te streven.

W.L.

Schade veroorzaakt door natuurrampen

De wet van 12 juli 1976 betreffende het herstel van zekere schade veroorzaakt aan private goederen door natuurrampen, geldt niet voor schade aan de openbare gebouwen.

Art. 42 van die wet handelt evenwel over de vergoeding van de schade die van deze wet is uitgesloten, omdat ze betrekking heeft op goederen van het openbaar domein, die toebehoren aan publiekrechtelijke rechtspersonen die in het

artikel limitatief zijn opgesomd. De uitvoering van art. 42 vond plaats bij K.B. van 14 september 1984. Daar de lening welke door dat K.B. voor schadevergoeding was bestemd, stilaan opgebruikt geraakt, moest een andere wijze van financiering worden gevonden.

Aangezien de Nationale Kas voor Rampenschade de uitgave voor schade aan private goederen te haren laste neemt en uitkeert, was het logisch dat zij eveneens de uitgaven zou dragen die betrekking hebben op de uitvoering van voormeld K.B. Die nieuwe taak werd juridisch vastgelegd in de wet van 13 augustus 1986 tot wijziging van de artikelen 35, § 1, en 42, § 1, van de wet van 12 juli 1976 (*B.S.*, 15 oktober 1986).

W.L.

Europees Bevoegdheids- en Executieverdrag

Het Verdrag van 9 oktober 1978 waarbij Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk toetraden tot het Europees Bevoegdheids- en Executieverdrag van 27 september 1968, werd bij wet van 31 juli 1986 goedgekeurd. Bij dezelfde wet werd eveneens het Toetredingsverdrag gesloten met de Helleense Republiek op 25 oktober 1982 goedgekeurd (*B.S.*, 17 oktober 1986).

Het Toetredingsverdrag van 1978 trad in werking op 1 november 1986 voor de zes oorspronkelijke Lid-Staten, alsmede voor Denemarken. Op 1 januari 1987 werd dit verdrag van kracht in het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Ierland (*B.S.*, 16 januari 1987).

Het Verdrag van 1978 is méér dan louter een Toetredingsverdrag voor de nieuwe EEG-Lid-Staten. Het is ook een «aanpassingsverdrag».

Er werd op de eerste plaats rekening gehouden met de Britse standpunten, in het bijzonder wat de «trust» betreft (art. 5, 6°), het zeerecht (artt. 5, 7°, en 6bis), de bepalingen inzake de verzekeringen (artt. 7 tot 12), en de bevoegdheidsovereenkomsten (art. 17). De Deense en Ierse bekommernissen, net als de Luxemburgse, werden in overweging genomen wat de bescherming van de consumenten betreft (artt. 13 tot 15). Er werd ook rekening gehouden met de arresten van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen te Luxemburg (artt. 5, 1°, en 13) (*Parl. St., Senaat*, 1984-85, 874/1, blz. 2).

J.L.

Dienstmerken voortaan beschermd

Ten einde tegemoet te komen aan de steeds sterker aan gevoelde noodzaak tot het instellen van een specifieke bescherming van de tekens gebruikt ter onderscheiding van diensten, hierna «dienstmerken» genoemd, hebben de drie Beneluxlanden op 10 november 1983 te Brussel een protocol ondertekend houdende de wijziging van de Eenvormige Beneluxwet op de warenmerken. Door dit protocol, dat bij wet van 8 augustus 1986 goedgekeurd werd (*B.S.*, 30 oktober 1986) en dat op 1 januari 1987, evenals het Tweede Protocol houdende de wijziging van het uitvoeringsreglement van de BMW, in werking treedt, wordt de titel van de Eenvormige Beneluxwet op de warenmerken gewijzigd in «Eenvormige Beneluxwet op de merken» en wordt er aan deze eenvormige Beneluxwet een hoofdstuk V (artt. 39-43) aangaande de bescherming van dienstmerken toegevoegd.

Volgens dit nieuwe hoofdstuk zijn de hoofdstukken I (individuele merken), II (collectieve merken) en IV (algemeen) van de BMW van toepassing op de dienstmerken, met dien verstande dat soortgelijkheid tussen diensten en waren kan bestaan, en kan het recht van voorrang bedoeld in het Verdrag van Parijs eveneens voor dienstmerken worden ingeroepen. Terwijl enerzijds aan hen, die op de datum van inwerkingtreding van het Protocol in het Beneluxgebied gebruik maakten van een dienstmerk, de mogelijkheid wordt gegeven via een bevestigend depot een uitsluitend recht, met een bijzondere rangorde, op dit dienstmerk te verkrijgen, waarbij de nietigheid van dit depot niet kan worden ingeroepen op de enkele grond van het feit dat het in rangorde na het depot van een overeenstemmend warenmerk komt, wordt anderzijds zo min mogelijk geraakt aan de rechtsverhoudingen die vóór de inwerkingtreding van het Protocol bestonden. Hoewel de inschrijving van een Beneluxdepot een geldigheidsduur van tien jaar zal hebben, voorziet het Protocol als overgangsregeling, en dit ter ontlasting van het Benelux-Merkenbureau, in een spreiding van de eerste vernieuwing van de inschrijving: het dienstmerk zal vanaf de eerste inschrijving, en dit berekend volgens een bepaalde formule waarbij rekening wordt gehouden met het bij het depot op te geven jaar waarin het eerste gebruik van het dienstmerk plaatsvond, een duur hebben die kan gaan van één tot tien jaar.

Tot slot moet nog opgemerkt worden dat het Protocol uitdrukkelijk de bevoegdheid van het Benelux-Gerechtshof voor de uitlegging van de gewijzigde eenvormige wet onderstreept.

De goedkeuringswet van 8 augustus 1986 zelf past een aantal wettelijke bepalingen, nl. art. 15 van de wet van 1 april 1879 betreffende de fabrieks- en handelsmerken, art. 56 van de W.H.P. en de artt. 4 en 6 van de wet houdende de goedkeuring van het Beneluxverdrag inzake warenmerken (en van de bijlage) aan de nieuwe bepalingen betreffende de dienstmerken aan en geeft de Koning de opdracht de dienst aan te wijzen die belast is met de taken die aan de nationale administraties worden toevertrouwd.

H. V.

Politiek verlof in de openbare sector

De wet van 19 juli 1976 had een systeem van politiek verlof ingevoerd voor de werknemers van de particuliere sector.

In de openbare sector werden de dienstvrijstellingen en verloven voor het uitoefenen van een politiek verlof uitsluitend overgelaten aan de beoordeling van de hiërarchische oversten van de verschillende besturen.

De wet van 18 september 1986 tot instelling van het politiek verlof voor de personeelsleden van de overheidsdiensten (*B.S.*, 31 oktober 1986) heeft een dubbel doel: enerzijds de uitoefening van politieke rechten vergemakkelijken voor de ambtenaren van de overheidsdiensten door hun de nodige disponibele te verschaffen voor het doeltreffend uitoefenen van hun ambt en anderzijds de cumulaties voorkomen die nadelig zijn voor de goede werking der diensten.

Er bestaan drie soorten politiek verlof:

a. ofwel een vrijstelling van dienst die geen weerslag heeft op de administratieve en geldelijke toestand van het personeelslid; dit verlof wordt naar keuze van de betrokkene

ne genomen in hele of halve dagen;

b. een facultatief politiek verlof dat op aanvraag van het personeelslid wordt toegekend; dit verlof staat gelijk met non-activiteit;

c. een politiek verlof van ambtswege waaraan het personeelslid zich niet kan onttrekken; het politiek verlof van ambtswege vangt aan op de datum van de eedaflegging volgend op de eerstvolgende verkiezing.

De wet somt op welk overheidsperoneel met voltijds ambt onder de toepassing van de wet valt. Het personeel van de door het Rijk opgerichte, gesubsidieerde of herkende onderwijsinrichtingen, valt buiten de toepasselijkheidsfeer van de wet van 18 september 1986. Een wetsvoorstel tot wijziging van art. 1 van de wet van 18 september 1986 op dat punt is reeds ingediend (*Parl. St., Kamer*, 1986-87, nr. 677/1).

Voor de volgende mandaten wordt politiek verlof geregeld: gemeenteraadslid, lid O.C.M.W., lid agglomeratieraad, lid cultuurcommissie van agglomeratie of federatie van gemeenten, lid raad Duitstalige Gemeenschap, provincieraadslid, lid Vast Bureau O.C.M.W., schepen, voorzitter O.C.M.W., burgemeester, schepen van een agglomeratie, lid bestendige deputatie, voorzitter van de Raad van de Duitstalige Gemeenschap of een van de cultuurcommissies of van de agglomeratie.

De pensioenrechten blijken niet gewaarborgd te zijn. Daarom is ter zake een wetsvoorstel ingediend tot aanvulling van de wet van 18 september 1986 (*Parl. St., Senaat*, 1986-87, nr. 422/1).

W.L.

K.B. nr. 461 — Rationalisatie en programmatie onderwijs voor sociale promotie

Het K.B. nr. 461 van 17 september 1986 (*B.S.*, 18 oktober 1986) voert de rationalisatie en de programmatie door in het onderwijs voor sociale promotie.

— Rationalisatie van inrichtingen. Inrichtingen voor sociale promotie kunnen worden georganiseerd op het niveau van het secundair onderwijs, op het niveau van het hoger onderwijs of op het niveau van het secundaire en het hoger onderwijs. Een inrichting moet als autonome inrichting geleidelijk worden afgebouwd of met een andere inrichting worden gefusioneerd of aan een inrichting met volledig leerplan worden verbonden indien aan bepaalde minimale normen niet wordt voldaan.

— Rationalisatie van afdelingen. Identieke afdelingen of afdelingen met dezelfde oriëntering die slechts eenmaal voorkomen binnen hetzelfde net en binnen een afstand van 10 Km kunnen blijven voortbestaan indien wordt voldaan aan de schoolbevolkingsminima vastgesteld in het K.B. nr. 64 van 20 juli 1982.

— Programmatie. Voor de programmatie wordt een onderscheid gemaakt tussen afdelingen die op verzoek worden ingericht enerzijds en afdelingen ingericht uitsluitend op initiatief van de schooloverheid anderzijds.

K.B. nr. 462 — Inschrijvingsgeld in het onderwijs voor sociale promotie

Het K.B. nr. 462 van 17 september 1986 (*B.S.*, 18 oktober 1986) introduceert een inschrijvingsgeld in het onder-

wijs voor sociale promotie. De maatregel heeft tot doel ongemotiveerde leerlingen uit te sluiten en aldus de doeltreffendheid van dit onderwijs te verbeteren. Het inschrijvingsgeld wordt vastgesteld op 1.000 of 2.000 frank naargelang het aantal lessen per schooljaar lager of hoger dan 240 ligt. Jongeren onderworpen aan de wet op de leerplicht en werkzoekenden, onder bepaalde voorwaarden, moeten het inschrijvingsgeld niet betalen.

K.N. nr. 463 — Optellingscoëfficiënt in het buitengewoon onderwijs

Het K.B. nr. 463 van 25 september 1986 (*B.S.*, 18 oktober 1986) wijzigt de normen en de optellingscoëfficiënt van sommige leerlingen in het buitengewoon onderwijs.

K.B. nr. 464 — Matiging van de inkomsten der zelfstandigen

Het K.B. nr. 464 van 25 september 1986 (*B.S.*, 18 oktober 1986) voorziet in de consolidering met ingang van 1987 van de inkomensmatiging der zelfstandigen, geregeld door het K.B. nr. 289 van 31 maart 1984 en verzekert aldus het parallelisme met de inspanning tot matiging die aan de werknemers en aan de personeelsleden van de openbare diensten werd gevraagd of nog zal worden gevraagd.

K.B. nr. 465 — Recht op loon bij arbeidsongeschiktheid

Het K.B. nr. 465 van 1 oktober 1986 (*B.S.*, 18 oktober 1986) strekt ertoe het door de werkgever verschuldigde gewaarborgd loon wegens arbeidsongeschiktheid voor zekere werknemers op veertien dagen te brengen. Die maatregel heeft tot gevolg dat de tussenkomst van de ziekte- en invaliditeitsverzekering wordt uitgesteld.

K.B. nr. 466 — Wijziging K.B. 18 juni 1976

Het K.B. nr. 466 van 1 oktober 1986 (*B.S.*, 18 oktober 1986) wijzigt het K.B. van 18 juni 1976 tot uitvoering van art. 46 van de wet van 30 maart 1976 betreffende de economische herstelmaatregelen. Het strekt ertoe de bijkomende last van de maatregel waarbij de werkgever voor de tweede week arbeidsongeschiktheid 60% van het loon ten laste neemt, ten dele te compenseren, meer bepaald voor de K.M.O.'s.

K.B. nr. 467 — Rationalisatie en programmatie P.M.S.-centra

Het K.B. nr. 467 van 1 oktober 1986 (*B.S.*, 18 oktober 1986, *err. B.S.*, 16 december 1986) betreft de rationalisatie en programmatie en de normen inzake personeelsomkadering van de P.M.S.-centra en stelt de voorwaarden vast voor toegang tot de Fondsen voor Schoolgebouwen.

Dit genummerd K.B. bepaalt onder welke voorwaarden de P.M.S.-centra kunnen blijven bestaan en welke de personeelsomkadering moet zijn, rekening houdend met de leerlingenaantallen.

K.N. nr. 468 — Leerlingenvervoer

Het K.B. nr. 468 van 9 oktober 1986 (*B.S.*, 25 oktober 1986) wijzigt sommige wetsbepalingen inzake leerlingenvervoer dat jaarlijks meer dan twee miljard frank kost.

Nieuwe vervoermachtigingen ten behoeve van alle netten worden slechts afgeleverd op voorwaarde dat :

- de reisroute niet voldoende verzekerd wordt door een van de openbare vervoermaatschappij ;
- de leerlingen die gebruik maken van het vervoer, het tarief van de N.M.V.B.

Dit besluit is niet van toepassing op het buitengewoon onderwijs.

K.B. nr. 469 — Centrale Raad voor het Bedrijfsleven

Het K.B. nr. 469 van 9 oktober 1986 (*B.S.*, 25 oktober 1986) schaft de acht bedrijfsraden af en herstructureert de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven. De bestaande bedrijfsraden worden in de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven opgenomen in de vorm van bijzondere commissies die dezelfde samenstelling en hetzelfde bevoegdheidsdomein behouden.

K.B. nr. 470 — Maximaal afwijkingspercentage van ambten in het onderwijs

Er werd vastgesteld dat het aantal voltijdse bezoldigde ambten (budgettaire ambten) merklijk hoger ligt dan het aantal ambten dat op basis van de omkaderingsregels (organieke ambten) wordt bepaald in sommige categorieën van personeelsleden van het rijksonderwijs en van het gesubsidieerd onderwijs.

Het K.B. nr. 470 van 14 oktober 1986 (*B.S.*, 31 oktober 1986) heeft tot doel de kredieten bestemd om de bezoldigingen te dekken van het bestuurs-, onderwijzend, opvoedend hulppersoneel, het paramedisch personeel van het rijksonderwijs en van de rijksinternaten en van de gesubsidieerde onderwijsinstellingen te beperken.

De bonus voor moedertaal en afstand wordt geschrapt, detacheringen worden beperkt, reffectatie van volledige en gedeeltelijke ter beschikking gestelden wegens ontstentenis van betrekking wordt versneld, de controle op de afwezigheid wegens ziekte wordt versterkt.

W.L.

BOEKEN

Jan VAN BENEDEN en Marnix VAN DAMME, **Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn**, Algemene Practische Rechtsverzameling, E. Story-Scientia, Brussel, 1986, XX + 350 p.

De Algemene Practische Rechtsverzameling is een prestigieuze reeks Nederlandstalige juridische naslagwerken. Deze worden nu al 35 jaar lang onder leiding van een eminente redactie uitgegeven (zie de welkomstrede van F. Van Parijs ter gelegenheid van het zesde lustrum van de Algemene Practische Rechtsverzameling, *R.W.*, 1982-83, 545-550). Afgelopen jaar werd de verzameling verrijkt met twee monografieën, die de trefwoorden *Internationaal Privaatrecht* (van de hand van prof. G. van Hecke, met medewerking van prof. K. Lenaerts) en *Openbaar Centrum voor Maatschappe-*

lijk *Welzijn* behandelen. Deze laatste heeft als ondertitel *Organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn*; wat een volledige behandeling van de wet van 7 augustus 1974 tot instelling van het recht op een bestaansminimum (dat door de O.C.M.W. — O.C.M.W.'s is taalkundig fout — toegekend wordt) en de wet van 2 april 1965 betreffende het ten laste nemen van de steun verleend door de Commissies van Openbare Onderstand (die ondanks haar misleidende titel nog steeds volle rechtskracht heeft) meteen uitsluit. Het corpus van de verhandeling wordt voorafgegaan door enkele summier rechtshistorische beschouwingen. Aangevuld met de talrijke verwijzingen naar de C.O.O.-wet van 10 maart 1925 die her en der in het boek opgenomen zijn, geven zij toch wel een vrij nauwkeurig beeld van de onderstandsregeling vóór 1 april 1977 (datum van inwerkingtreding van de O.C.M.W.-wet van 8 juli 1976). Rechtsvergelijkende notities zijn daarentegen zeldzaam en bieden geen aanknopingspunten voor verdere studie.

In de eerste titels wordt lang stilgestaan bij de bestuursorganen (raad voor maatschappelijk welzijn; voorzitter; vast bureau; bijzondere comités; overlegcomité) en het personeel (algemene bepalingen m.b.t. de personeelsformatie; specifieke betrekkingen van secretaris, ontvanger en maatschappelijk werker) van het O.C.M.W. De auteurs ontlede de juridische kenmerken van deze organen, mandaten en ambten zorgvuldig, o.m. aan de hand van de rechtspraak van de Raad van State, ministeriële omzendbrieven en antwoorden op parlementaire vragen. Vervolgens komt de maatschappelijke dienstverlening aan bod en de procedure tot verkrijging van dit *subjectief* recht (iedere burger heeft recht op hulpverlening krachtens de wet). De draagwijdte van de diverse vormen van begeleiding (geldelijke hulpverlening; immateriële tussenkomst; tewerkstelling; voogdij), de samenwerking met andere personen, inrichtingen of diensten, en het overleg (coördinatie), zijn daarbij van uitzonderlijk belang; alsook de pleegvoorschriften en andere regels die gevolgd moeten worden (betekenis van de begrippen «volgens de meest aangepaste methodes van het maatschappelijk werk» en «in de meest passende vorm»; ontleiding van de bijstandscriteria; bevoegdheid van en rechtspleging voor de provinciale beroepskamers die nu wel door iedereen sinds het arrest Huyskens, R.v.S., 26 februari 1979, *R.W.*, 1979-80, 570, als administratieve rechtscolleges worden beschouwd). De eventualiteit van een bijdrage van de «begunstigde» (een toch wel merkwaardige term die de wetgever in art. 98, § 1, van de O.C.M.W.-wet hanteert, als men weet dat het recht op maatschappelijke dienstverlening afdwingbaar is) en het zo gevoelige probleem van de *verplichte* terugvordering op de begunstigde zelf, zijn erfgenamen en legatarissen, aansprakelijke derden en onderhoudsplichtigen, vormen een materie die ingrijpend gewijzigd werd door het (beruchte) bijzonder machtenbesluit nr. 244 van 31 december 1983, en nog volop beweegt (cf. het K.B. van 18 februari 1985 dat een eerder uitvoeringsbesluit van 9 mei 1984 al wijzigd). In de laatste titels van de verhandeling wordt achtereenvolgens aandacht besteed aan de beheersaspecten van de O.C.M.W. (het in stand houden van een vermogen, het budgettair en financieel beleid, de financiering van de centra) en de administratieve toezichtsprocedures (algemene en bijzondere) van de hogere overheid.

Het werk van Jan Van Beneden en Marnix Van Damme heeft de verdienste een gedegen en boeiend inzicht te verschaffen in de werking van het O.C.M.W. en het juridisch arsenaal waarmee het de armoede en de bestaansonzekerheid poogt te voorkomen en te bestrijden. Terecht kan men beweren dat hun boek maar een momentopname is (doch dat is elk recht per definitie), zeker in het licht van de nieuwe en ingrijpende hervormingen die de O.C.M.W.-wetgeving te wachten staat (zo bereidt de regering momenteel een wetsontwerp voor dat de O.C.M.W. belast met de uitbetaling van voorschotten op achterstallige onderhoudsgelden). Voor de tiende verjaardag van de goedkeuring van de organieke wet van 8 juli 1976 konden de auteurs alvast geen nuttiger en meer bruikbaar geschenk bedenken.

Alain Coppens

A. DE BECKER (red.), *Sport en recht*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, 1986, 119 p.

Op 22 februari 1986 hield het Vlaams Pleitgenootschap bij de

Balie te Brussel een studiedag over de raakpunten tussen sport en recht. Het gelukkig initiatief werd genomen om de interessante bijdragen van de preadviseurs niet te laten verloren gaan en ze te bundelen in het voorliggend boek.

De raakpunten tussen sport en recht zijn inderdaad veelvuldig geworden, mede door het toenemend economisch en maatschappelijk belang van de sport. Een blik in de sportpagina's van onze kranten leert ons genoeg: geweld in en rond sportvelden, doping, de tuchtrechtspraak, faillissementen van sportclubs, juridische problemen rond transfers en sponsoring, enz. In dit boek komen vier van deze onderwerpen aan bod.

In zijn bijdrage «Autonomie van het sportrecht» gaat L. Silance op zoek naar het «eigene» van sportregels. Volgens de auteur kan de sport zich op een zekere specificiteit beroepen zodat in bepaalde gevallen van het gemene recht afwijkende oplossingen moeten worden gezocht. Hoe anders kan bijvoorbeeld de strafrechtelijke immuniteit van de deelnemers aan geweldsporten worden gerechtvaardigd, kan het organiseren van sportwedstrijden uitsluitend voor mannen of vrouwen worden verantwoord niettegenstaande het verbod van discriminatie op grond van geslacht, of kunnen beperkingen worden opgelegd aan de deelneming van buitenlandse spelers aan nationale competities in strijd met het vrij verkeer van werknemers binnen de E.E.G. (H.v.J., 12 december 1974, *R.W.*, 1975-76, 1695; 14 juli 1976, *R.W.*, 1976-77, 251). De auteur gaat echter nog verder: de regels die in de diverse sporttakken gelden, moeten worden beschouwd als evenzovele rechtssystemen waaraan de sportbeoefenaars en de verenigingen onderworpen zijn.

Deze stelling kan alvast L. Cornelis («Sport en aansprakelijkheid») niet bekoren. Sportregels mogen dan wel algemeen en abstract zijn, zij blijven louter conventioneel. Aldus is m.b.t. de strafrechtelijke aansprakelijkheid, de stelling dat sportregels op het positief recht de voorkeur moeten krijgen, onhoudbaar. Cornelis pleit overigens voor een meer consequente toepassing van de strafwetten op de sportvelden. Ook voor de beoordeling van de aansprakelijkheid ex artikel 1382 B.W. kan geen determinerend belang worden gehecht aan sportregels. Zo levert het overtreden van een spelregel niet noodzakelijk een fout op, zomin als de ontstentenis van een dergelijke overtreding de speler steeds van zijn aansprakelijkheid exonereert (zie recent nog: S. Sonck, «Voetbalsport in het licht van de artikelen 1382 e.v. B.W.», *R.W.*, 1986-87, 1612 e.v.). Door Cornelis worden de strafrechtelijke en de burgerlijke aansprakelijkheid bij sportbeoefening (zowel van de spelers, de inrichters, de toeschouwers als de overheid) aan de hand van een nageen volledig onderzoek van de rechtspraak, op voortreffelijke wijze behandeld.

K. Mollekens bespreekt «De tuchtrechtspleging binnen de sportbonden». De auteur is van oordeel dat op grond van het eigenheid van tuchtrechtelijke procedures het formalisme tot een minimum moet worden beperkt. Waar het op aankomt, is dat twee fundamentele principes worden gerespecteerd: de onpartijdigheid van de rechter en het recht van verdediging. Een onderzoek van de reglementen van een aantal sportbonden leert evenwel dat deze fundamenteel geachte garanties nog niet in voldoende mate worden waargemaakt.

De laatste bijdrage door P. Lemmens behandelt «Het beroep op de rechter in sportzaken». Niettegenstaande andersluidende statuten en reglementen van sportverenigingen, erkent de rechtspraak het recht van de sportman om zich tot de rechter te wenden. Het toetsingsrecht van de rechter blijft evenwel beperkt tot een wettigheidscontrole; de rechter mag zich niet inlaten met de opportuniteit van de genomen beslissing. De diverse nietigheidsgronden worden onderzocht: naleving van de wet, van de statuten, de algemene beginselen betreffende de eerlijke behandeling van de zaak en ten slotte de marginale toetsing naar de redelijkheid van de beslissing (cf. J. Ronse, preadvies V.V.S.B.N., 1969). Op het vlak van de rechtspleging ziet Lemmens terecht geen heil in de voorstellen die opteren voor het oprichten van zgn. «sportrechtbanken». Wel kan volgens de auteur met het oog op een snellere en eenvoudigere rechtspleging overwogen worden om de procedure ten gronde en de procedure in kort geding «samen te smelten» tot één procedure bij de voorzitter van de rechtbank, zitting houdende als in kort geding, maar meteen ten gronde rechtsprekend (vgl. voorstel De Clercq, *Parl. St.*, VI. R., 1985-86, nr. 93-1). Hierbij past echter de waarschuwing dat van de rechter niet in alles het laatste woord mag worden verwacht, of zoals de auteur zelf opmerkt: «Sport

hoort nog steeds in de eerste plaats op het terrein te worden beoefend, niet in de rechtbanken.»

Eric Dirix

J. VAN LANGENDONCK, **Sociale zekerheid, wat is dat eigenlijk?**, Antwerpen, Kluwer, 1986, 153 p.

Zoals de titel laat vermoeden, is het boekje van de Leuvense hoogleraar geen cursus voor studenten noch een allesomvattende en diep uitgewerkte studie over het sociale-zekerheidsrecht. Het is integendeel een in bevattelijke termen geschreven algemeen overzicht van het Belgische stelsel van sociale zekerheid, waarin alleen de hoofdelementen worden aangestipt die van belang zijn om een degelijk begrip en inzicht te verkrijgen in de diverse regimes. De auteur zoekt de lezer niet te overstelpen met details noch met juridische uiteenzettingen over specifieke problemen. Toch wijst hij veelal de geïnteresseerde op het bestaan van uitzonderingen of bijzondere regelingen die in het boek niet zijn opgenomen.

Na een algemene inleiding behandelt de auteur in het eerste deel het stelsel van de werknemers. Achtereenvolgens geeft hij de hoofdlijnen aan van het toepassingsgebied van de sociale-zekerheidswetgeving en de bijdrageregeling, de geneeskundige verzorging, de gezinsbijslagen, de pensioenen, de regeling inzake arbeidsongeschiktheid, de arbeidsongevallen en beroepsziekten en de werkloosheidsregeling.

In het tweede deel bespreekt hij het stelsel van de zelfstandigen: het toepassingsgebied en bijdrageregeling, de pensioenen, de geneeskundige verzorging, de gezinsbijslagen en de arbeidsongeschiktheid.

In het derde deel wordt de sociale zekerheid van het overheids-personeel besproken: toepassingsgebied en bijdrageregeling, pensioenen, arbeidsongevallen en beroepsziekten en andere risico's.

De minimumvoorzieningen komen aan de beurt in het laatste deel: het bestaansminimum, de gewaarborgde gezinsbijslag, het gewaarborgd inkomen voor bejaarden. Aangaande de minder-validen behandelt de auteur de sociale reclassering, de tegemoetkomingen aan minder-validen en de medische, sociale en pedagogische zorg voor gehandicapten.

In zijn algemeen besluit geeft de auteur onder meer zijn zienswijze over waartoe de gelijkheid van alle burgers zou moeten leiden en over de graad van vrijheid die in ons sociale-zekerheidsstelsel aanwezig is.

Het boekje bevat ook allerlei cijfergegevens en is bijgewerkt tot begin september 1986.

De oversimplificatie — waaraan de auteur zelf schrijft dat hij deed — en de beknoptheid brengt echter mee dat een met het sociale-zekerheidsrecht bekend lezer toch de wenkbrauwen zal fronsen bij het lezen van sommige, allicht willens nillens, minder genuanceerde uitspraken en dat hij hier en daar een onnauwkeurigheid zal ontdekken.

Gh. Dhaeyer

BERICHTEN

Studiedag over het nieuwe afstammings- en adoptierecht te Gent

Het Seminarie voor Familierecht organiseert op vrijdag 8 mei 1987 in de gebouwen van de Rechtsfaculteit van de R.U.G., Universiteitstraat 4, Gent, een studiedag over het nieuwe afstammings- en adoptierecht.

Deze dag is in eerste instantie bedoeld als recyclage voor de praktijkjuristen van Oost- en West-Vlaanderen, maar uiteraard is iedereen welkom.

Nadere informatie over organisatie en programma volgt later.

Nederlands Arbitrage Instituut — Symposium nieuwe Arbitragewet — Vrijdag 10 april 1987 — Congresgebouw 's-Gravenhage

Op 1 december 1986 is een nieuwe Arbitragewet in werking getreden. Na anderhalve eeuw kreeg Nederland daarmee een geheel nieuw en modern arbitragerecht. De praktijk zal daarop moeten inspelen, en arbitragereglementen zullen moeten worden aangepast.

Reeds in een vroeg stadium, in oktober 1982, organiseerde het Nederlands Arbitrage Instituut een symposium, op basis van een door het Ministerie van Justitie opgesteld voorontwerp. De aldaar gepresenteerde rapporten en beschouwingen van deelnemers hebben mede bijgedragen tot het uiteindelijk resultaat.

Thans organiseert het Nederlands Arbitrage Instituut opnieuw een symposium, dat de gelegenheid zal bieden de uiteindelijke wettekst aan de hand van een aantal inleidingen aan een nadere beschouwing te onderwerpen. Als bij elke nieuwe wet zullen er ongetwijfeld vragen rijzen. Voor al degenen die op welke wijze dan ook bij arbitrage betrokken zijn, biedt dit symposium een uitstekende gelegenheid om met dit nieuwe recht vertrouwd te raken.

De symposiumvoorzitter is prof. mr. P. Sanders, ere-voorzitter van het Nederlands Arbitrage Instituut en auteur van het begin 1987 verschenen boek «Het Nieuwe Arbitragerecht», door Kluwer uitgegeven in de serie Recht en Praktijk.

Programma

- 9.00 u.: Ontvangst en koffie
- 9.30 u.: Officiële opening
- 10.00 u.: Mr. J.L.W. Sillevius Smitt: De Arbitrage Overeenkomst en de Benoeming van Arbiters
- 11.00 u.: Koffiepauze
- 11.30 u.: Prof. mr. J.C. Schultsz: De Arbitrale Procedure
- 12.30 u.: Lunch
- 14.00 u.: Prof. mr. P. Sanders: Het Arbitrale Vonnis, de Tenuitvoerlegging en de Aantasting
- 15.00 u.: Theepauze
- 15.30 u.: Mr. A.J. van den Berg: Internationale Arbitrage in Nederland, en Arbitrage buiten Nederland
- 16.30 u.: Sluiting
- 17.00 u.: Receptie

Kosten en inschrijving: de kosten per deelnemer bedragen Fl. 195,- (inclusief het benodigde materiaal, koffie, lunch, thee en receptie). U kunt zich schriftelijk of per telefoon opgeven onder gelijktijdige overmaking van het inschrijfgeld op gironummer 33 42 26 t.n.v. «Stichting N.A.I. — Symposium 1987» te Rotterdam; Nederlands Arbitrage Instituut. T.a.v. mevr. mr. R.E. Goodman-Everard, Postbus 22105, 3003 DC Rotterdam. Tel.: (010) 4008200.

Second European Regional Congress on Industrial Relations

Bovenvermeld congres zal van 13-17 december 1987 te Herzlia (Tel-Aviv, Israël) plaatshebben.

Het programma luidt:

- 1) Labour Relations at the Plant Level and Technological Change (e.g. case studies, comparative aspects).
- 2) The Structure and Functions of Trade Unions in the 1990's (papers may focus on specific issues).
- 3) Labour Market Flexibility and Industrial Relations (e.g. working time, labour relations during and after retrenchments and recent experiences with quality of working life experiments).
- 4) Social Consensus and Industrial Relations (e.g. labour-management-government responses to technical change, inflation and recession; special attention will be given to the Israeli case).
- 5) Developments in Labour Relations Research (e.g. innovative methodologies, new areas of research and current explorations in labour relations theory)

Meer inlichtingen kunnen worden verkregen op het Instituut voor Arbeidsrecht, Rechtsfaculteit, Tiensestraat 41, 3000 Leuven, tel. 016/23 09 71.